

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
AKDENİZ UYGARLIKLARI ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ

ROMA KAYNAKLARINDA GOTLAR VE ANADOLU AKDENİZİ

Mehmetcan ŞAHİN

Danışman

Prof. Dr. Murat ARSLAN

Akdeniz Eskiçağ Araştırmaları Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2019

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
AKDENİZ UYGARLIKLARI ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ

ROMA KAYNAKLARINDA GOTLAR VE ANADOLU AKDENİZİ

MEHMETCAN ŞAHİN

Danışman

Prof. Dr. Murat Arslan

Akdeniz Eskiçağ Araştırmaları Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2019

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
AKDENİZ UYGARLIKLARI ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Mehmetcan ŞAHİN'in bu çalışması, jürimiz tarafından Akdeniz Eskiçağ Araştırmaları Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan :

Üye (Danışmanı) :

Üye :

Tez Başlığı:

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : / /2019

Mezuniyet Tarihi : / /2019

Prof. Dr. Tuncer DEMİR
Müdür

AKADEMİK BEYAN

T.C

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

AKDENİZ UYGARLIKLARI ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ;

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Roma Kaynaklarında Gotlar ve Anadolu Akdenizi” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun biçimde tarafımda yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını beyan ederim.

İmza

Mehmetcan ŞAHİN

İÇİNDEKİLER

RESİMLER LİSTESİ	i
HARİTALAR LİSTESİ	ii
TERİMLERE İLİŞKİN KISALTMALAR LİSTESİ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ	vi
GİRİŞ	1
A. Antik Kaynaklar	3
B. Modern Literatür	12

BİRİNCİ BÖLÜM

GOTLARIN İSMİ VE KÖKENLERİ

1.1. Got İsminin Kökeni	16
1.2. Antikçağda Gotların Kökenleri Hakkındaki Tartışmalar	20

İKİNCİ BÖLÜM

GOTLARIN GÖÇLERİ VE TARİHSEL COĞRAFYASI

2.1. Gotların Tarihsel Coğrafyası	26
2.2. Cernjachov ve Wielbark kültürleri	32
2.3. Baltık'tan Karadeniz'e	37

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÜÇÜNCÜ YÜZYIL KRİZİ VE GOT-ROMA İLİŞKİLERİ

3.1. III. Yüzyıl Krizi Döneminde Küçük Asya'nın Durumu	40
3.2. MS 250 Yıllarına kadar Got-Roma İlişkileri	42

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

GOT AKINLARI

4.1. Gotların Küçük Asya Akınları	66
4.2. Gotların Küçük Asya Akınlarının Sonuçları	75

SONUÇ	78
-------------	----

KAYNAKÇA	80
----------------	----

ÖZGEÇMİŞ	93
----------------	----

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1: The Baltic Sea Southern Coast and the Interior Selected Problems - Artur Błażejowski.....	33
Resim 2: The Baltic Sea Southern Coast and the Interior Selected Problems - Artur Błażejowski	33
Resim 3: http://www.wildwinds.com/coins/ric/gordian_III/RIC_0015ADD.jpg	44
Resim 4: http://www.wildwinds.com/coins/ric/philip_I/RIC_0154aVar.jpg	47
Resim 5: https://en.wikipedia.org/wiki/Jotapianus#/media/File:Antoninianus-Jotapian-RIC_0002a,var.jpg	49
Resim 6: https://en.wikipedia.org/wiki/Pacatianus#/media/File:Antoninianus-Pacatianus-1001-RIC_0006cf.jpg	49
Resim 7: http://www.wildwinds.com/coins/ric/trajan_decius/RIC_0112b.jpg	51
Resim 8: https://images.app.goo.gl/qyybpNNBDu6hajX66	62
Resim 9: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/d/d0/Radiate_of_Trebonianus_Gallus_%28YORYM_2001_775%29_obverse.jpg	62

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 1:

[https://en.wikipedia.org/wiki/Germania_\(book\)#/media/File:Imperium_Romanum_Germania.png](https://en.wikipedia.org/wiki/Germania_(book)#/media/File:Imperium_Romanum_Germania.png).....18

Harita 2: <https://www.wikiwand.com/en/Ostrogoths>28

Harita 3: <http://tacitusgermany.blogspot.com/>31

Harita 4: History of the Goths – Herwing Wolfram.....34

Harita 5: Gotlar – Peter Heather36

Harita 6: The Early Germans – Malcolm Todd.....39

Harita 7: Novae During the Goth Raid of AD 250/1 (Iordanes, Getica 101-103) – Jerzy Kolendo.....56

Harita 8: en.wikipedia.org/wiki/Gothic_Wars.....58

TERİMLERE İLİŞKİN KISALTMALAR LİSTESİ

bk. = *bakınız*

böl. = bölüm

ca. = *circa*/yaklaşık

cat. = katalog

cm. = santimetre

Çev. = Çeviren

dn. = dipnot

Ed. = Editör

Eds. = Editörler

et al. = *et alii*/ve diğerleri

etc. = *et cetera*/ve ötekileri

Fig. = Figür

graf. = grafik

har. = harita

Haz. = Hazırlayan

km. = kilometre

km² = kilometre kare

krş = karşılaştırınız

lev. = levha

m. = metre

m² = metre kare

MÖ = Milattan Önce

MS = Milattan Sonra

res. = resim

str. = satır

Trans. = Translator

vd. = ve devamı

vdd. = ve devamının devamı

vol. = volume/cilt

Intr. = Introduced

ÖZET

Gotlar, MS III. yüzyıldan itibaren Roma imparatorluğuna ve daha sonraki yüzyıllarda da Avrupa tarihine etkisi olmuş barbar bir kavim olarak bilinir. Tarihte isimlerinden bahsettirmeye başladıkları ilk dönemlerde, kralları Berig'in önderliğinde önce İskandinavya'dan Polonya'ya ve oradan da kral Filimer'in liderliğinde Karadeniz'in kuzeyine göç ettikleri söylenir. Uzun dönem barış ortamı içinde yaşayan Avrupa'daki şehirler Got saldırılarına kadar savunmalarına önem vermemiş ve Roma imparatorluğunun zayıflık gösterdiği dönemlerde şiddetli saldırılara maruz kalmışlardır ki Trakya, Makedonya Ilirya ve Küçük Asya şehirleri bu saldırılar sonrası kaos ortamına sürüklenmiş ve bunu takip eden dönemde güvenlikleri için surlar inşa etmeye başlamışlardır. Özellikle MS 235-284 yılları arasında yaşadığı kriz döneminde Roma imparatorluğu doğudan Sasani, kuzeyden Gotlar ve diğer barbar kavimlerin etkisiyle oldukça yıpranmış ve özellikle Got'lara karşı kontrolü 268 yılında II. Claudius Nassius'ta kazanmış olduğu zafer sonrası ele geçirmiştir.

Bu çalışmada Gotların kim oldukları, kökenleri, yaşadıkları coğrafyalar ve Roma İmparatorluğu ile olan ilişkileri araştırılmış ve Küçük Asya şehirlerine gerçekleştirdikleri saldırılar ve bu saldırının sonuçları, antik kaynaklar, numizmatik ve epigrafik veriler ışığında anlatılmaya çalışılmıştır." Bu araştırmanın akademik çevrelerde göreceli olarak az araştırılmış olan MS III yy Roma İmparatorluğu'nun yaşadığı zor dönemlerde batıdan gelen tehditler ve onunla nasıl bahsedildiği üzerine bir ışık tutacağı umulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Berig, Filimer, II. Claudius, Nassius, Küçük Asya

ABSTRACT

GOTHS AND ANATOLIA'S MEDITERRANEAN IN ROMAN SOURCES

Goths, were known as a barbarian tribe that influenced the Roman Empire in the III century AD and European history in the subsequent centuries. One of the narratives mentions that Goths migrated from Scandinavia to Poland following their King Berig, and to the north of the Black Sea region under the leadership of King Filimer, referring to the earlier years of their appearance in history. The cities in Asia Minor, which peacefully existed with little attention to security until Goth aggression, were subject to violent attacks at a weak period of the Roman Empire. Particularly, the regions including Thrace, Macedonia, Illyria and Asia Minor were impacted heavily and were pushed into chaos, where soon after they all began to build city walls for protection. The Roman Empire lost its control between 235 and 284, due to internal conflicts as well as external attacks by Sasanis in the east and Goths and other barbarian tribes in the north. They only regained control, particularly against the Goths, after the victory of Claudius II in 269 AD in Nisus.

In this study, the Goths, their origins, the geographies in which they lived and their relations with the Roman Empire were researched. The attacks on cities in Asia Minor and the consequences of these attacks were explained in light of ancient sources, numerical and epigraphical data. It is hoped this research will provide further assistance to researchers in academic circles on a topic that has been rarely studied in Turkey; the difficult periods of the Roman Empire in the third century AD, the threats they faced from the north and the extent to which they handled it.

Keywords: Berig, Filimer, Claudius II, Nisus, Asia Minor

ÖNSÖZ

MS III. yüzyıl Roma tarihi kolonlarından zarar görmüş ve yıkılmasına ramak kalmış bir bina gibidir. Bu bina her ne kadar hasar almış olsa da yıkılmamak için direnmektedir. Roma imparatorluğu için en önemli yapı taşlarından birisi askeri gücüdür. Ordu içinde birçok kişi bu dönem de imparator olmuştur. Bunlar içinde uzun süre imparatorluk yapan kişiler bulunsa da birçoğu çok kısa sürede öldürülmüştür. MS III yüzyılın ikinci yarısından itibaren imparatorluğun birçok bölgesinde sorunlar yaşanmaktadır. Bu sorunlar içerisinde en etkili tehlikeli olanları doğuda ki Sasaniler ve kuzeyden dalgalar halinde Roma eyaletlerine saldıran Gotlar olmuştur. Gotlar MS II. yüzyılın ortalarından itibaren Polonya topraklarından Karadeniz bölgesinin kuzeyine göç etmeye başlamışlardır. Bir asır sonra Gotlar Roma imparatorluğunun birçok eyaletlerine saldırmaya başlamış ve her defasında daha kalabalık gruplar geri gelerek daha büyü hasarlar meydana getirmişlerdir. Gotlar MS 250 yılından itibaren gemiler ile birlikte birçok sahil şehrine saldırmışlardır. Bu saldırılar daha büyük kitlesel saldırılar doğurmuştur. MS 260'lı yılların başlarında Gotlar Küçük Asya kentlerine akınlar düzenlemişlerdir. Bu çalışma, Gotların düzenlemiş olduğu bu akınları epigrafik ve numizmatik verilerle birlikte ve ayrıca antik kaynaklardaki bilgiler ile de destekleyerek anlatılmaya çalışılmıştır.

Bu çalışmada bana değerli görüşleri ile yol gösteren ve ayrıca her görüşmemizde bana bir şeyler katan danışman hocam Sayın Prof. Dr. Murat Arslan'a teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca kendisi ile tanışmama vesile olan ve bu çalışmanın konusunun oluşma evresinde değerli fikirler veren saygıdeğer hocam Turhan Kaçar'a teşekkürü bir borç bilirim. Birçok defa kendilerinden fikirler aldığım değerli zamanlarını benden esirgemeyen Arş. Gör. Fatih Yılmaz ve Arş. Gör. Erkan Kurul'a buradan teşekkür ederim. Bu zorlu çalışma da birçok kaynağa ulaşmamı sağlayan ayrıca yardımını da asla esirgemeyen yakın dostum ve meslektaşım Merve İpek'e şükranlarımı sunarım. Son olarak benden desteklerini asla esirgemeyen Anne ve Babama da ne kadar teşekkür etsem azdır.

GİRİŞ

Iordanes eseri *Getica*'da Gotların Scandza Adasından kralları Berig'in liderliğinde ayrıldıklarından bahsetmektedir. Gotlar İskandinavya topraklarından yola çıkarak başlayan göç yolculukları ilk olarak günümüz Polonya topraklarına ve oradan da Karadeniz'in kuzeyindeki coğrafyalara devam etmiştir. Karadeniz'in kuzeyine yerleşen Gotlar burada kendilerini kabul ettirmiş ve yerleştikleri bölgede etkin bir güç konumuna gelmişlerdir. Elde ettikleri bu güçlü konumlarının kendilerine verdikleri cesaret sayesinde çevrede bulunan şehirlere akınlar düzenleyerek yavaş yavaş Roma imparatorluğunun dikkatini çekmeye başlamışlardır. Gotlar, Roma ile olan ilişkileri ilk önce sınır bölgelerine yaptıkları küçük çaplı akınlarla başlamış ve ilerleyen yıllarda artan sayıları sayesinde bu akınlarını daha geniş kapsamlı olarak imparatorluğun içlerine doğru yöneltmişlerdir.

Gotların gerçekleştirdikleri saldırılar Roma imparatorluğunun MS III. krizi olarak isimlendirilen karışık bir dönemine denk gelmiştir. İmparatorluk MS 235-284 yılları arasında içte ve dışta birçok problemle baş etmek zorunda kalmıştır. Bu problemler toplumsal, ekonomik ve imparatorluk içinde yaşanan siyasi iç karışıklıklar olmasının yanı sıra ayrıca doğudan gelen Sasani tehlikesi ve imparatorluğun kuzeyi ile batısından gelen barbar kavimlerin saldırılarıdır. Bu kavimler içerisinde bulunan Gotlar, Roma'nın yaşadığı karmaşa ortamından yararlanarak imparatorluğun birçok bölgesine büyük çaplı zararlar vermişlerdir. Gotlar, Roma imparatorluğuna yaptıkları akınları uzun süre devam ettirmiş ve bu akınları durduracak bir Roma gücü karşılıklarına uzun süre çıkamamıştır. Bunun birçok sebebi bulunmaktadır. Bu sebepleri Roma'nın içinde bulunduğu iç savaş ortamı, imparatorluğun batısındaki kavimlerin saldırıları, Roma ordusu içinde başlayan bozulma ve doğuda devam eden Sasani baskısı olarak sıralayabiliriz. Ayrıca bunlara ek olarak Roma'nın sınırlarının çok geniş olması sebebiyle imparatorluk içinde ya da sınırlarında meydana gelen herhangi bir saldırı ve ya patlak veren bir isyan karşısında hızlı ve etkili bir müdahalenin gecikmesi olarak da gösterebiliriz.

Gotlar, imparatorluğun Tuna Nehri bölgesine akınlar yapmasıyla Got-Roma ilişkileri başlamıştır. Bu saldırılar başladığında Roma III. yüzyıl krizi ile uğraşmaktadır. Bu krizin imparatorluğa en büyük zararı ise aynı zamanda birçok farklı bölgede birden fazla imparator olması sebebiyle ortaya çıkan iç savaşın getirdiği kaos durumu olmuştur. Yaşanan iç savaş durumu imparatorluğun birçok bölgesinde askeri zafiyet oluşmasına sebebiyet vermiştir. Bu bölgelerden birisi olan Küçük Asya'da MS III. yüzyılda saldırılara açık ve korunmasız bir durumdadır. Gotlar bu durumdan yararlanarak Küçük Asya'ya birçok kez saldırı gerçekleştirmişlerdir. Gotlar MS III. yüzyılın ikinci yarısından itibaren başlattıkları akınlar ilk

önceleri sadece belli bir şehir ve çevresindeki kısıtlı bir alana yapılan saldırılar olarak ortaya çıkmaktadır. Gotlar yaptıkları her saldırı sonrası elde ettikleri ganimetler sayesinde sayılarını ve güçlerini arttırmışlardır. Bu saldırılar tek başına Gotlara atfedilmemekle beraber birçok başka kavimde bu saldırılarda Gotlar ile beraber hareket etmektedir. Basit ve küçük çaplı akınlardan büyük çaplı organize gerçekleşen saldırılara dönüşen Got akınları meydana gelmeye başlamıştır. MS 260'lı yılların başında ise neredeyse bütün Küçük Asya'yı kapsayan çok geniş bir saldırı başlatmışlardır. Düzenli bir ordu yapılanmasına sahip olmayan Gotlar, Roma imparatorluğunun dikkatini Sasanilere yoğunlaştırması sonucu saldırılarını başlatmışlardır. Bu saldırının Küçük Asya üzerinde çok yıkıcı sonucu olmuştur. Roma imparatorluğu güçlü ve düzenli bir ordu yapısına sahip olsa bile hem doğuda Sasaniler hem de batıda meydana gelen isyan ve ya düşman saldırıları ile uğraşırken Gotların akınlarına karşı Küçük Asya'yı korumakta başarılı olamamıştır. Karşılıklarına çıkacak etkin bir güç olmaması sebebiyle Gotlar bölgede rahat bir şekilde dolaşarak istedikleri kentlere kolayca saldırılarda bulunabilmişlerdir. Birçok şehir bu saldırıdan kurtulamayarak büyük zararlar görmüştür. Kent sakinleri kendilerini ya Gotların merhametine bırakmış ya da evlerini terk ederek bu saldırganlardan korunmaya çalışmışlardır.

Roma imparatorluğunun içinde bulunduğu kriz ortamının yarattığı otorite boşluğu Gotlar gibi birçok barbar kavimlerin imparatorluk sınırlarına ve ya iç bölgelerine saldırı gerçekleştirmelerine neden olmuştur. Gotların Küçük Asya'ya başlattıkları akınların bu kadar etkili olması da bu sebeptendir. Bu çalışmanın amacı Gotların yaptıkları bu saldırıların Küçük Asya üzerinde yaratmış olduğu fiziki ve sosyal sonuçlarını dönemin yazarlarının anlattıklarının ışığında, nümismatik buluntular, epigrafik belgeler ve arkeolojik veriler ile birlikte incelemektir.

Roma İmparatorluğu'nun ilk 300 yıllık tarihi içerisinde Iordanes'in yazmış olduğu *De origine actibusque Getarum (Getica)* isimli eser dışında Gotlar hakkında ayrıntılı bilgi veren hiç bir yazar yoktur. Iordanes *Getica* isimli eserini MS 551-552 yılları arasında kaleme almıştır (Hoof ve Nuffelen, 2017: 1). Ostrogot kralı Theodoric isteği üzerine Romalı devlet adamı Cassiodorus'un¹ yazmış olduğu on iki kitaplık *Historia Gothorum*'un bir özeti niteliğinde bir çalışmayı Iordanes arkadaşı Castalius'un ısrarları sonucu yazmaya karar

¹ Flavius Magnus Aurelius Cassiodorus İtalya'da doğmuş MS 490-583 yılları arasında yaşamıştır. Romalı Hıristiyan devlet adamı, yazar ve tarihçidir. Cassiodorus MS 553-537 yıllarında *praefectus praetorio* olarak görev yapmış aynı zamanda MS 537 yılına tarihlenen on iki kitap halinde düzenlenmiş *Variae* isimli 468 yazısı bulunmaktadır. Cassiodorus'un günümüze ulaşamamış; ama Iordanes'in *Getica* isimli eserinde bulunan özetinden bildiğimiz on iki ciltlik bir Got Tarihi yazmıştır. Cassiodorus'un kaleme almış olduğu Got Tarihi'ni yetersiz bilgiler ışığında MS 533'ten önce ve büyük olasılıkla MS 526 yılından sonraya tarihlenmektedir. Bu tarihlendirme Cassiodorus'un *Variae* isimli eserine dayandırılmaktadır. (Cass. *Variae* IX. 25. 3-5; Hoff ve Nuffelen, 2017: 9).

verdiğini dile getirmektedir (Iord. *Get.* I; Gillet, 2000: 479; Breisach, 2012: 123). Iordanes çalışmasının temelini oluşturan Cassiodorus'un günümüze ulaşmamış bu eserini hizmetkârlarından üç günlüğüne alarak ikinci bir kez okuduğunu ayrıca sözlerini tam olarak hatırlamasa da olayların aklında olduğunu söylemektedir (Iord. *Get.* II; Christensen, 2002: 113). Iordanes'in bu eserden yararlandığını kendi çalışmasında ifade etmiş ve Cassiodorus'a olan minnet borcundan bahsetmiştir (Mitchell, 2016: 44). Ayrıca Cassiodorus'un yanı sıra Iordanes başka kaynaklardan da yararlanmıştır² (Iord. *Get.* III; Hoof ve Nuffelen, 2017: 2). Iordanes üç günlük bir okuma sonrası aklında kalanlardan meydana getirmiş olduğu *Getica* isimli eserinde büyük boşlukların olmaması da Cassiodorus dışında antik yazarlardan da yararlandığını bizlere göstermektedir (Liebeschuetz, 2015: 137). Bu yazarlar içerisinde Cassiodorus dışında bir diğer önemli yazar ise Flavius Ablabius'tur. Flavius Ablabius'un³ yazmış olduğu Got Tarihi de günümüze ulaşmamıştır (Iord. *Get.* XXVIII, CXXXII, CXVII; Heather, 2012: 29-30). Ablabius imparator I. Constantinus'a (MS 306-337) MS 329 yılından itibaren *praefectus praetorio*⁴ olarak hizmet vermiştir (Stephenson, 2016: 258). İmparatorun 328 yılında yapmış olduğu başarılı Got seferi sonrası imparator II. Claudius (MS 268-270) gibi Gothicus Maximus unvanını almıştır (Stephenson, 2016: 238). Ayrıca Ablabius da imparatorun zaferini kutlamak amacıyla bir Got Tarihi kaleme almıştır (Heather, 1989: 104; Stephenson, 2016: 258). Gotların tarihleri hakkında Ablabius'tan daha eski başka bir çalışma bilmemekle beraber Got tarihini derleyen ilk kişi olduğu düşünülmektedir (Liebeschuetz, 2015: 105). Diğer yazarlar ise yazmış oldukları eserlerinde gördükleri ve ya duydukları kadarıyla kısaca Gotlara yer vermişlerdir.

A. Antik Kaynaklar

Gotlar hakkında bilgi veren antik yazarlar ve eserleri kronolojik olarak şunlardır:

Amasya'da varlıklı bir ailede dünyaya gelen Strabon MÖ 64 – MS 19 yılları arasında yaşamıştır. Roma'da eğitim alan Strabon o zaman ki dünyanın büyük bir çoğunluğunu gezerek tanımıştır. Strabon'un "*Coğrafya*" (*Geographica*) isimli eseri onun en büyük ve önemli çalışmasıdır. Yazmış olduğu eserinin VII. kitabında Gotların yaşadıkları yer olan

² Iordanes *Getica*'sında ismini zikrettiği yazarlar şunlardır: Ablabius, Cassiodorus, Claudius Ptolemaius, Dexippus, Dio Cassius, Fabius Pictor, Flavius Iosephus, Livius, Annaeus Marcus Lucanus, Orosius, Pompeius Trogus, Pomponius Mela, Priscus, Strabon, Quintus Aurelius Symmachus, Tacitus ve Vergilius. Ayrıca ismi verilmeden değinilen yazarlar ise şu şekildedir: Lucius Septinus Dictys, Ammianus Marcellinus, Marcellinus Comes, Tiro Prosper, Rufinus ve Iulius Gaius Solinus (Mierow, 1915: 19-36).

³ Roma İmparatorluğunun doğu kısmında etkili bir aileye mensuptur. Kendisi Girit valisi tarafından görevlendirilip Constantinopolis'e gitmiştir. İmparator I. Constantinus (MS 306-337) zamanında onun senatus'unda bulunmuş ve MS 326/329-337 yılları arasında *praefectus praetorio* görevini üstlenmiştir. Ablabius MS 338 yılında II. Constantius (MS 337-361) tarafından ilk önce sürgün cezası ile Bithynia'ya gönderilmiş daha sonrada idam edilmiştir (Kazhdan, 1991: 5).

⁴ Roma'da imparatorluk döneminde muhafız birliklerine imparatorun muhafız alayına komutan eden atlı sınıfı üyesi bir subaydır (Howatson, 2013: 775).

Vistula⁵ Nehri'nin olduğu bölge hakkında bilgiler vermektedir. Çalışmasının VII. 1. 3. kısmında *Butones* (Gotlar) kavminin Lugii⁶ kabilesi içinde olduklarından bahsetmektedir.

Kuzey İtalya'da doğan Gaius Plinius Secundus MS 23/24 – 79 yılları arasında yaşamış ve Roma'da eğitim görmüş bir doğa tarihçisidir. Plinius'un *Doğa Tarihi (Naturalis Historia)* isimli eserinin 37 kitabı ulaşmıştır. Kaleme aldığı bu çalışmasının IV. 14. 99. kısmında içinde Gotların da bulunduğu 5 tane Germen ırkından söz etmektedir. Ayrıca eserinin XXXVII. 35. kısmında ise Pytheas'ın Metuonis Okyanusu'nun kıyılarında Gotların yaşadığını dile getirdiğini ifade etmiştir.

Roma'nın bir eyaleti olan Galya Narbonensis'te⁷ aristokrat bir ailede doğan Tacitus MS 56/57 – MS 125 yılları arasında yaşamıştır. Beş tane eseri bulunan Tactius retorik eğitimi almış olup hatip, avukat ve tarihçidir. “*Germania Halklarının Kökeni ve Yerleşim Yeri*” (*De Origine et Situ Germanorum*) isimli eserinde Roma İmparatorluğu'nun dışında yaşamakta olan Germen halklarını anlatmıştır. Çalışmasının XLIII. bölümünün 6. pasajında büyük bir alana yayılmış olan Lugii kavminin ötesinde *Gotones* (Gotlar) kavminin yer aldığına değinmektedir. İmparator Augustus'un ölümünden Nero'nun ölümüne kadarki süreci anlattığı “*Yıllıklar*” (*Annales*) isimli bir eseri bulunmaktadır. Bu eserinin II. kitabının 62. pasajında *Gotones* (Gotlar) kavminden soylu Catulda'nın Germen lideri Morobodus'u sürgüne göndermesini anlatmıştır.

İskenderiyeli matematikçi, coğrafyacı ve astronom olan Claudius Ptolemaius MS II. yüzyılda yaşamıştır. Ptolemaius “*Coğrafya*” (*Geographica*) isimli çalışmasının III. kitabında Gotların coğrafi konumları hakkında bilgiler vermektedir. Eserinin III. 5. 8. kısmında Vistula Nehri yakınında *Gythones* (Gotların) yaşadığından bahsetmektedir.

Atinalı devlet adamı Publius Herennius Dexippus MS 210-270 tarihleri arasında yaşamıştır. Gotların MS 260'lı yıllarda gerçekleştirdikleri akınlar sırasında yaşamış olan Dexippus'un MS 238 yılından 260'lı yılların sonuna kadar Got saldırılarını anlattığı *Scythica* isimli bir eseri bulunmaktadır. Dexippus'un çalışmasından günümüze yalnızca bazı kısımları kalmıştır. Dexippus'un *Scythica* isimli eserinden Gotların Tuna Nehri bölgesindeki akınları hakkında bilgiler ve ayrıca Side kentinin kuşatmaları ile bu kuşatmanın detaylı bilgilerine ulaşmaktayız.

⁵ Vistula Nehri Polonya'nın en uzun ve en büyük nehridir. Güney Polonya'da bulunan Barania Gora dağlarından doğan Vistula Nehri Baltık Deniz'ine dökülmektedir.

⁶ Lugii kavmi Vistula Nehri çevresinde yaşamaktadır (Tac. *Germ.* XLIII. 3-6; Waldman ve Mason, 2006: 498)

⁷ Günümüzde Fransa sınırları içerisinde bulunan Roma eyaletidir. Uzun bir tarihi olan bu bölge MÖ 121 yılında Roma eyaleti yapılmış ve Narbo isimli koloni kurulduktan sonra bu isimle anılmıştır. (Howatson, 2013: 332-334).

Gregorius Thaumaturgus Neocaesarea'da (Niksar) önde gelen bir ailede doğmuştur. MS 213 – 275 yılları arasında yaşamış olan Gregorius hukuk okumak için Berytus'a (Beyrut) gitmiştir. Filistin'deki Neocaesarea'ya yaptığı bir ziyaret sırasında Hıristiyan bilgin Origenes'in öğrencisi olmuş ve ondan etkilenerek Hıristiyanlığı seçmiştir. Daha sonra Neocaesarea'ya geri dönerek kentin piskoposu olmuştur. Hayatı boyunca ortaya koymuş olduğu mucizeler sebebiyle 'mucize getiren' anlamında Thaumaturgus lakabını almıştır. Gregorius Kanonik Mektuplarında Got istilası hakkında bilgiler vermiştir. Gregorius, I. Kanonik mektubunda Gotlar tarafından kaçırılan ve şiddete uğrayan kadınların önceki yaşamlarına bakılarak değerlendirilmeleri konusunda tamamen Hıristiyanlık açısından fikirlerini aktarmaktadır.

Kuzey Afrika'da MS III. yüzyılın ilk yarısında doğmuş olan Lucius Caecilius Firmianus Lactantius retorik eğitimi almış ve aynı zamanda Constantinus'un oğlu Crispus'un hocalığını yapmıştır. Lactantius *Zalimlerin Ölümleri Üzerine (De Mortibus Persecutorum)* isimli çalışması Hıristiyanlığın Roma İmparatorluğu içerisindeki gelişim süreci hakkında bilgiler içermektedir. Eserinin IV. 3. kısmında Decius'un Moesia Eyaleti'ni işgal eden barbarlar tarafından öldürülmesinden bahsetmektedir.

Kuzey Afrika'da MS 320 yılında doğmuş olan Sextus Aurelius Victor iyi bir eğitim almıştır. İmparator Iulianus (*apostata*) yönetimi altında Pannonia Eyaleti'nde valilik görevinde bulunmuştur. Biyografi tarzında yazmış olduğu ve imparator Augustus'tan (MÖ 27 – MS 14) II. Constantius'a (MS 337 – 361) kadarki dönemi kaleme aldığı "*Caesares*" (*Liber de Caesaribus*) isimli eserinin 29. pasajında Gotların MS 250 yıllarında Roma imparatorluğuna yapmış olduğu akınlar ve Decius ve oğlunun öldürülmesine kısaca yer vermektedir. Çalışmasının 33. pasajında imparator Gallienus (MS 253 – 260) döneminde Gotların Trakya, Makedonya ve Küçük Asya'da gerçekleştirdikleri akınlardan söz etmekte; ayrıca oğlu Saloninus ile birlikte devleti batırdığını aktarmaktadır. Son olarak 34. pasajda ise imparator II. Claudius'un (MS 268 – 270) Gotlara karşı MS 268 yılında kazanmış olduğu Nassius Savaşı'ndaki zafere değinmektedir.

Romalı bir tarihçi olan Eutropius MS IV. yüzyılda yaşamış ve imparator Valens'in tarihçisi olmuştur. İmparator Valens'in isteği üzerine kaleme aldığı *Kısa Roma Tarihi (Breviarium Historiae Romanae)* isimli çalışması Roma'nın kuruluşundan itibaren Valens'in imparator olana kadarki tarihsel süreci kısaca aktarmaktadır. Eserinin IX. bölümünün 4. kısmında imparator Decius'un oğlu ile birlikte barbarlar ile yapılan savaşta öldürülmesinden bahsetmektedir.

Suriyeli tarihçi Ammianus Marcellinus MS IV. yüzyılda yaşamıştır. İmparator Nerva'nın ölümünden imparator Valens'in ölümüne kadar ki tarihi anlattığı *Roma Tarihi (Res Gestae)* 31 kitaptan oluşan bir eseri bulunmaktadır. Günümüze yalnızca XIV. kitaptan XXXI. kitaba kadarki kısımlar ulaşabilmiştir. Çalışmasının XXXI. 5. 15. kısmında Gotların denizden yapmış oldukları akınlar hakkında bilgiler vermektedir. Aynı şekilde çalışmasının XXXI. 5. 16. kısmında imparator Decius ve oğlunun barbarlar ile savaşa girdiğini ve ayrıca bütün Hellas'ın akınlara maruz kaldığına değinmektedir. *Res Gestae*'nin XXXI. 5. 17. kısmında ise Gotların Philippopolis kuşatması sonrası şehirdeki kıyımları ve ayrıca aynı şekilde Hellas üzerinde amaçsızca dolaşan Gotlar hakkında bilgiler aktarmaktadır. Son olarak çalışmasının XXXI. 13. 13. kısmında imparator Decius'un savaşta ölmesi ve cesedinin bulunamamasına gönderme yapmaktadır.

Birçok yazarın bir araya getirdiği *Historia Augusta* isimli eseri imparator Hadrianus'tan (MS 117 – 138) imparator Carinus'a (MS 283-285) kadar imparatorların biyografilerini ele almaktadır. İmparator II. Claudius'un (MS 268-270) anlatıldığı kitapta birinci bölümde Gotlara karşı kazandığı zaferden bahsedilmekte olup üçüncü bölümde imparator II. Claudius'un (MS 268-270) Gotlara karşı savaşı bitiren kişi olarak Roma Iuppiter Tapınağı önünde heykeli yaptırılmak istendiği anlatılmaktadır. Eserin VI. bölümü Gotların başka barbar kavimler ile birlikte oluşturdukları barbar ordusu hakkında bilgiler verilmektedir. Eserin VII. bölümünde II. Claudius'un (268-270) halka okuması için barbarların asker sayısının verildiği bir mektup aktarılmakta olup son olarak ise imparatorun zaferine değinilmektedir. VIII. bölümde ise imparator zafer sonrası Gotların ve diğer barbar kabilelerin kalkanlarının nehri örttüğü, kemiklerinin tarlaları kapladığı ve her askerin iki ya da üç kadın alabileceği kadar çok kadın esir yakalandığı betimlenmektedir. Eserin IX. bölümünde ise Gotlara karşı kazanılan zafer sonrası eyalette sağlanan güvenlik ve bolluk aktarılmaktadır. XII. bölümde ise Girit ve Kıbrıs'ta tekrar saldırmaya çalışan Gotların aynı şekilde etkisiz hale getirildiğinden bahsedilmektedir.

Aurelius Ambrosius ya da Aziz Ambrosius MS 340 – 397 yılları arasında yaşamış Milano piskoposudur. Gallia Narbonensis valisinin Trier'de doğmuş oğludur. Eğitimi Roma'da gören Ambrosius genç yaşta consul olarak Milano'da valilik yapmıştır. Ambrosius MS 374 yılında Milano Piskoposu Auxentius'un ölümünün ardından halkın isteği üzerine Milano Piskoposu olmuştur. *De Fide ad Gratianum Augustum* isimli eserini imparator Gratianus'un isteği üzerine doğu bölgelerinde etkili olan Ariusçuluk mezhebinin etkisi kırmasından söz etmiş, ayrıca Got istilaların yoğun olduğu bu dönemde Gotlardan

bahsetmiştir. Aziz Ambrosius çalışmasının II. kitabının 16. bölümünün 138. kısmında Gotların kökeni hakkında bilgiler vermekte olup ve bu kökeni Eski Ahit'e dayandırmaktadır.

Hieronymus ya da Aziz Jerome MS 348 yılında Stridon kentinde doğmuş ve 30 Eylül 420 tarihinde ölmüştür. Kaleme aldığı *Liber Hebraicarum Quastionum in Genesim* isimli eserinin XXIII. bölümünde Gotların kökenleri hakkında yapılan bir tartışmaya dahil olarak fikrini ortaya koymaktadır.

Kilise tarihçisi olan Philostorgius MS 368 yılında Borissus (Sofular) Cappadocia'da doğmuştur. Çok genç yaşta Constantinopolis'e giden Philostorgius 12 kitaplık bir kilise tarihi kaleme almıştır. Günümüze ulaşmayan bu eseri Photius'un *Myriobiblos* isimli çalışmasında bir özet şeklinde görmekteyiz. Eserin II. kitabının V. bölümünde Gotların imparator Valerianus ve Gallienus'un ortak yönetimleri zamanında Küçük Asya'ya yaptıkları akınları aktarmaktadır. Ayrıca bu akınlardan elde edilen ganimetin yanı sıra bazı din bilgini esirlerde ele geçirdikleri anlatmaktadır.

İspanyalı teolog ve tarihçi Paulus Orosius MS V. yüzyılda yaşamıştır. Orosius'un *Putpereslere karşı 7 Tarih Kitabı (Historiarum Adversus Paganos Libri VII)* isimli Roma tarihi anlatan bir kitabı bulunmaktadır. Orosius eserinin I. kitabı 16. bölümünün 2. kısmında daha önce farklı bir isimle anılan Gotlardan korkulduğunu ve birleşik bir ordu ile Roma eyaletlerine saldırdıkları aktarmadır. Çalışmasının VII. kitabının 21. bölümünün 3. kısmında imparator Decius'un oğlu ile birlikte barbarlar tarafından savaşta öldürülmesini kaleme almıştır. Son olarak VII. kitabın 34. bölümündeki 5. kısımda Gotlarında içerisinde yer aldığı barbar halkları listelemiştir.

Zosimus Romalı tarihçidir. MS V. yüzyılın sonu VI. yüzyılın başında imparator I. Anastasius (MS 491 - MS 518) zamanında Constantinopolis'te yaşamıştır. Altı kitaptan oluşan "*Yeni Tarih*" (*Historia Nova*) isimli eseri imparator Augustus'tan (MÖ 27- MS 14) Vizigot kralı Alaric'in (MS 395–MS 410) Roma'yı ele geçirmesine kadarki tarihsel süreci yazmıştır. I. 14. pasajdan 19. pasaja kadar Gotların imparator Decius'un (MS 249-251) başında bulunduğu Roma ordusu ile yapmış oldukları Abrittus (MS 251) Savaşı'ndan MS 255-257 yılları arasında Pityous (Pitsunda), Trapezus (Trabzon), Khalcedon (Kadıköy), İzmit (Nicomedia), İznik (Nicaea), Mudanya (Apamea) ve Bursa (Prusa) şehirlerine yaptıkları akınları belgelemiştir. Aynı şekilde I. kitabın 22-24. pasajlarında ise Gotların Atina istilasından MS 268 yıllarındaki Nassius Savaşı'nda II. Claudius (MS 268-270) tarafından yenilmelerine kadarki kısımdan bahsetmektedir.

Filistin'in Caisereia kentinde doğmuş olan Procopius MS VI. yüzyılda imparator Iustianius döneminin önemli tarihçisidir. Komutan Belisarius'un özel yazmanlığını yapan Procopius onunla birlikte seferlere katılmıştır. *Gotlarla Savaş Üzerine (De Bello Gothico)* isimli çalışmasında VIII. 5. 6. kısmında Maeotis Gölü'nün ötesinde ve civarında ikamet eden halkların bu boğaz kıyısında ve eski zamanlarda yaşayan *Tetraxitae* adındaki Gotlar olduğunu Got, Vandal ve Vizigot gibi bu bölgelere sahip olanlara İskit ismi ile edildiğini ifade etmektedir.

Ilyria kökenli olan Peter Patricus MS 500 yılında doğmuş ve MS 565 yılında Constantinopolis'te ölmüştür. Roma imparatorluğunun ilk 4 asrını anlattığı eserinden yalnızca günümüze bazı fragmanları kalmıştır. Bu fragmanlardan birinde Gotların, Roma imparatorluğundan elde ettiği yıllık bir ödeme konusunda açıklama yaparken bir diğer fragmanda ise Gotların Atina saldırı hakkında bilgi vermektedir.

Gotların tarihi anlatan ve günümüze kalmış tek eserin yazarı olan Iordanes MS VI. yüzyılda yaşamış Doğu Romalı bürokrattır. MS 550 ya da 551 yıllarında Constantinopolis'te yazmış olduğu "*Getica*" isimli bu eser kendi içinde dörde ayrılır ve Gotların çıkış efsanesi ve daha sonra Vizigot ile Ostrogot olmak üzere iki ayrı imparatorluk olarak devam etme süreçlerini anlatmıştır. Eserin 4. ve 9. pasajları arasında coğrafi bilgilendirmelere değinmiş İskandinavya hakkında kısa bilgiler vermiştir. Daha sonra 10. ile 16. pasajlar arasında İngiltere Adası hakkında bilgiler aktarmıştır. Gaius Iulius Caesar'ın (MÖ 100-44) seferini daha sonra artan ticareti ve genel olarak adanın şekli, ormanları ve Strabon'dan atıf yaparak adanın sisle kaplı olduğunu hakkındaki tarihsel coğrafi bilgilere değinmiştir. Scandza⁸ Adası'nı 16. ve 24. pasajları arasında incelemiştir. Kuzey Okyanusu'nun olduğu ve Sarmat Dağları'nın yükseldiği yerde Vistula Nehri'ne baktığıyla ilintili topografik tanımlamadan sonra Ptolemaios'un bahsettiği kavimler ve o kavimlerin bazı özelliklerini anlatmıştır. Eserin 25. ile 30. pasajları arasında Gotların İskandinavya Adası'ndan İskit topraklarına yapmış oldukları deniz yolcuğundan bahsetmiştir. 31. ve 43. pasajları arasında ise Gotların dağıldıkları yerleri ve orada neler olduğuna değinmiştir. Akabinde Gotların egemen aileler arasında ikiye ayrıldığını Vizigotların Balthi ailesine Ostrogotların da Amali ailesine hizmet ettiklerini belirtmiştir. 63. ve 68. pasajlar arasında ise Dareius'un (MÖ 522-486) İskit Seferi, Tuna Nehri üzerine kurmuş olduğu köprü, Xserxes'in (MÖ 486-465) Gotlara açmış olduğu seferi ele almıştır. Ardından Büyük İskender'in (MÖ 336-323) babası II. Philippus'un (MÖ 359-336) Gotlar ile yapmış olduğu ittifak, kral Gudila'nın kızı Medopa ile olan evlilik ve Roma'nın ikinci imparatoru Tiberius'tan (MS 14-37) bahsetmiştir. 79. ve 100. pasajları

⁸ Scandza Adası Iordanes'in anlatımı ile bugünkü İskandinavya topraklarını kapsamaktadır.

arasında Gotların kademeli olarak Roma İmparatorluğu ile olan etkileşimleri Küçük Asya'ya ve Karadeniz'deki etkilerine ve İskandinavya'dan Berig liderliğinde gemilerle göç ederken üçüncü bir geminin yavaş kalması ve bu gemide bulunan Gepid kavmini ele almıştır. 101. ile 109. pasajlar arasında ise imparator Decius'un (MS 249-251) yapmış olduğu başarısız Abrittus Savaşı ve Gotların Küçük Asya'da yapmış oldukları yağma hareketlerini konu edinmiştir.

Sevilla başpiskoposu Isidorus MS 560-636 yılları arasında yaşamıştır. Yazarın “*Gotların, Vandalların ve Suevilerin Tarihi*” (*Historia de Regibus Gothorum, Vandalorum et Suevorum*) adlı eseri 92 pasajdan oluşmakta ve kronolojik bir şekilde ilerlemektedir. Yazarın kaleme aldığı eserinin ilk pasajında Gotların çok eski bir ulus olduğu ve isimlerinin kökeni hakkında bilgiler vermektedir. II. ve III. pasajında ise Roma'yı bu kadar çok rahatsız eden başka bir ulusun olmadığına ve Caesar (MÖ 100-44) ile Pompeius (MÖ 106-48) başlatmış olduğu İç Savaş'ta⁹ birçok farklı ulus ile birlikte Pompeius'un (MÖ 106-48) tarafında yer aldıklarına ve cesaretlerine değinmektedir. Eserin 4. pasajda ise MS 256 yılında Valerianus (MS 253-260) ve Gallianus'un (MS 253-268) egemenliklerinin ilk yılında Gotların yaşadıkları Alplerden indikleri ve Hellas, Makedonya, Karadeniz, Küçük Asya ve Ilirya'yı tahrip ettikleri ve imparator II. Claudius'un (MS 268-270) onları yendiği ifade etmiştir.

Doğu Roma imparatoru Mauricius tarafından yazılan ve ya yazdırılan Strategicon isimli eserin IV. bölüm 3. kısmında Gotların kullanmış oldukları pusu taktikleri hakkında bilgiler içermekle beraber imparator Decius'un kendisinin de bu taktiklerden birini kullandığı yazmaktadır.

Doğu Romalı tarihçi ve din adamı olan Georgius Syncellus MS VIII. - IX. yüzyılda yaşamıştır. “*Chronographia*” isimli eserinde dünyanın yaratılışından imparator Diocletianus'a (MS 284- 305) kadarki tarihi anlatmaktadır. Eserin 539. pasajında İskitler şeklinde tanımladığı Cniva liderliğindeki Got kavimlerinin imparator Decius (MS 249-251) döneminde Abrittus Savaşı'nda (MS 251) imparatoru çarpışmalar sırasında nasıl öldürdüğünü anlatmaktadır. 546. pasajında Valerianus (MS 253-260) ve Gallienus (MS 253-268) döneminde İskitlerin Tuna Nehri'nden geçip Trakya'yı tahrip etmeleri ve daha sonra Hellenlerin korkuya kapılması sonucu yaptıkları savunma çalışmalarına değinmektedir. 547. pasajında Gotların Karadeniz'den Bithynia'ya geçmeleri ve İzmit (Nikomedeia) şehrini harap etmeleri ve Ionia şehirlerine yaptıkları saldırılardan bahsetmiştir. 548. pasajında Gotlar ile yapılan Naissus Savaşı (MS 268) anlatılmakta olup 551. pasajında İskitlere karşı bir saldırı

⁹ Crassus, Caesar ve Pompeius tarafından MÖ 60-53 yılları arasında oluşturulmuş olup Crassus'un ölümünden sonra Caesar ile Pompeius arasında başlayan ve MÖ 48 yılında Pharsalus Muharebesi ile sonuçlanan savaştır.

düzenledikten sonra II. Claudius'un kendi ordusundaki subayları tarafından öldürüldüğünden söz edilmektedir.

Doğu Romalı teoloji ve kronigrafii yazarı olan Zonaras MS XII. yüzyılda yaşamıştır. İmparator Alecsius I. Comnenus'un (MS 1081-1118) ölümünden sonra Aziz Glyceria Manastırı'nda inzivaya çekilmiş ve '*Tarihin Özeti*' (*Epitome Historiarum*) isimli eserini kaleme almıştır. XII kitabının 26. bölümünde Gotların Thessalonica ve Atina'ya yaptıkları akınlardan bahsederken, ayrıca imparator II. Claudius'un Gotlara karşı Nassius Savaşı'nda kazandığı zaferden bahsetmektedir.

Sonuç olarak Gotlar hakkında bilgi sahibi olduğumuz bu yazarları üç ayrı şekilde sınıflandırabiliriz. Bu sınıflandırma Gotlar ile onlara atfedilen isimlendirmeler ve coğrafi yerleşimleri hakkında bilgiler veren yazarlar, Gotların kökeni hakkında yapılmış çalışmaları bulunan yazarlar ve son olarak da Gotların siyasi tarihi hakkında bilgiler veren yazarlar olarak değerlendirilebiliriz. Gotların Küçük Asya'ya gerçekleştirdikleri akınlardan önce yaşamış olan Strabon, Plinius Secundus, Tacitus ve Ptolemaius gibi yazarlar Gotlara sadece ismen değinmiş olup ve ayrıca yaşadıkları coğrafya hakkında bilgiler aktarmışlardır. Gutones, Gotones ve Butones gibi Got ismine yakın anlamlı isimlerden bahseden bu dört yazar dışında Gotları farklı isimlerle de tanımlayan yazarlar bulunmaktadır. Tarihçi Herodotus'un *Historia* isimli eserinin dördüncü kitabına konu edinen İskitler daha sonraki Hellen yazım geleneğinde etkili olmuştur. Gotlarında, İskitlerin yaşadıkları bölgelerden gelmiş olmaları sebebiyle İskit ismi Gotlar için kullanılmıştır. Bu sebeple Dexippus, Zosimus, Procopius ve Georgius Syncellus gibi yazarlar çalışmalarında Gotları İskitler olarak aktarmışlardır. Orosius ise Gotlara, listelediği İskit halkları içerisinde değinmekle beraber ayrıca onları Getae olarak isimlendirildiğinden bahsetmektedir. Iordanes ve Isidorus gibi Got kökenli yazarlar ise Gotların tarihini çok eskiye dayandırmıştır. Isidorus genel olarak düşünüldüğü zaman Gotlar hakkında bilgiler veren yazarlardan farklı olarak hem kendi kökeni itibariyle hem de din adamı olması sebebiyle Gotlar hakkındaki bilgilerini teolojik şekilde açıklamayı seçmiştir. Isidorus eserinde Gotların kökenini *Kitab-ı Mukaddes*'i kaynak olarak açıklamaya çalışmıştır. Ayrıca Gotların kökenleri Kutsal kitap merkezli anlatarak farklı bir bakış açısı kazandıran bir kaç yazar daha bulunmaktadır. Ambrosius, Hieronymus ve Augustinus gibi yazarlarda Gotları isimleri üzerinden Tevrat'ı kaynak edinerek açıklamaya girişmişlerdir. Bu yazarlar Gotları Nuh'un torunu Magog'a dayandırarak Gotların kökeninin önemini göstermeye çalışmıştır. Ayrıca Gotların Magog tanımı ve bu Magog isminin daha sonra Gog ile eş tutulması sonucu dünyevi hayatının sonunu getirecek kıyamet tanımlamasında Gotları da kilise düşmanı olan şeytan veya onun hizmetkârları olarak görülmelerine neden olmuştur. Ambrosius Gotları,

Gog-Magog şeklinde isimlendirme yoluna giderken, Hieronymus ise onları Getae olarak nitelendirmiş ve Augustinus ise genel bir tanımlama yoluna giderek hem Ambrosius'u hem de Hieronymus'u reddetmekle beraber kilise düşmanlarını sadece Gotlar ile sınırlandırılmaması gerektiğini bu düşmanların yaşayan bütün halklardan olabileceğini söylemiştir. Gotların tarihini anlatan ve günümüze ulaşabilmiş tek eserin sahibi Iordanes ise Gotların kökenini teolojik olarak açıklamamakla beraber Iosephus ve ya Orosius gibi yazarların eserlerinde anlattıkları bilgileri bizlere aktarır. Iordanes eserinde Gotların tarihini anlatırken bazı yerlerinde abartılı ve ya yanlış bilgiler de vermektedir. Makedonya kralı II. Philippus'un Gotlar ile ittifak yaptığını anlatmış olsa da bu dönem de Gotlar hakkında hiç bir bilgi ne yazık ki bilinmemektedir. Iordanes'in aktardıkları dışında Gotların siyasi tarihi hakkında bilgiler veren yazarlar ise Lactantius, Aurelius Victor, Eutropius, Ammianus Marcellinus, Zosimus, Iordanes, Mauricius, Georgius Syncellus, Zonaras ve ayrıca *Historia Augusta* isimli eserdir. Bunlara ek olarak Dexippus, Gregorius Thaumaturgus, Philostorgius ve Peter Patricus isimli yazarlar vardır. MS III. yüzyılda Roma İmparatorluğu çok karışık bir dönem geçirmesi itibariyle bu yazarların eserlerinde birçok konuyu aktarmaya çalıştıkları için Gotlar hakkında çok ayrıntılı bilgilere sahip değiliz. Aurelius Victor, Eutropius ve Georgius Syncellus isimli yazarların eserleri Gotlar hakkında kısa bilgiler vermektedir. *Historia Augusta* isimli eser ise bu yazarların eserlerine göre daha ayrıntılı bilgiler sunmaktadır. *Historia Augusta*'da savaşta yenilen barbar askerlerin kemiklerinin tarlaları kaplaması ve kalkanların nehri örtmesi gibi betimlemeleri Roma gücünü abartan propagandik anlatım tarzı sergilenmiştir. Lactantius ve Mauricius'un eserlerinde ise Gotlara kısaca değinilmiştir. Lactantius eserinde Hıristiyanlığın Roma İmparatorluğu içindeki gelişimini anlatmakla beraber Mauricius'un eseri ise askeri strateji kitabıdır. İki eserde de bulunan ortak özellik sadece Gotların MS 251 yılında Roma imparatoru Decius ile yapılan Abrittus savaşından bahsetmiş olmalarıdır. Lactantius imparator Decius'un Gotlar karşısında aldığı yenilgi ve sonrasında hayatını kaybetmesini büyük bir zevk ile anlatmaktadır. Mauricius ise Gotların savaş taktiklerine değinmekle beraber bizlere Gotların savaş stratejisi hakkında önemli bir bilgi paylaşmaktadır. Ammianus Marcellinus IV. yüzyılın tarihini anlattığı eserinde ise Gotların MS III. yüzyılda yapmış oldukları akınlar hakkında kısaca bir kaç bilgi paylaşmıştır. Zosimus, ve Zonaras ise bizlere diğer bütün yazarlara göre daha fazla bilgiler sunmuşlardır. Gotların MS III. yüzyılda gerçekleştirdikleri akınlar sırasında yaşamış olan Dexippus, Got saldırılarının gerçekleştiği dönem yaşamış olması sebebiyle olaylar hakkında diğer yazarlara göre daha iyi bilmesiyle beraber eserinden günümüze yalnızca bazı fragmanlar kalmıştır. Gregorius Thaumaturgus aynı Dexippus gibi bu akınlar sırasında yaşamıştır. Gotların yaşadıkları felaketlerin toplumsal sonuçları hakkında

bizlere değerli bilgiler sunmaktadır. Philostorgius ise Gotların kısaca yaptıkları akınları ve bu akınlardan el ettikleri ganimetler ve esirler hakkında bilgiler anlatmaktadır. Ayrıca Philostorgius'un Gotların ele geçirdikleri rehineler sayesinde Hıristiyanlığı kabul etmelerinin daha kolay olması açısından aradaki ilişkilere değinmektedir. Peter Patricus'un eserinden de günümüze kalan fragmanlardan elimizde Gotların MS 240'lı yıllarda Roma İmparatorluğundan elde ettikleri kazanımlar hakkında bilgiler edinmekteyizdir.

B. Modern Literatür

Gotlar hakkında ilk modern çalışma Henry Bradley'e aittir. *The Goths from the Earliest Times to the End of the Gothic Dominion in Spain* isimli ve 1888 yılında yayınlanan çalışma Gotların kökenlerine ilişkin bilgiler vermektedir. Hellen, Roma ve Doğu Roma dönemleri hakkında çalışmaları bulunan John Bagnell Bury filoloji, edebiyat, tarih felsefesi ve teorisi üzerine de araştırmalar yapmıştır. *The Invasion of Europe by the Barbarians* isimli kitabı 1928 yılında yayınlanmış olup Gotların kökenleri, yapmış oldukları göçler ve Avrupa'da kurmuş oldukları Vizigot ve Ostrogot isimli krallıklarını anlatmaktadır. Gotların göç hareketleri ve Avrupa'da kurmuş oldukları krallıklardan da bahsetmektedir. Witold Manczak ise 1982 yılında yayınlanmış olan *Kamen Die Goten Aus Skandinavien?* isimli makalesinde filolojik olarak Got dilini incelemiş ve Gotların kökeni hakkında farklı yorumlarda bulunmuştur. Aynı şekilde Roman Zaroff'un *The Origins of the Goths* adlı çalışması aynı şekilde Gotların kökenleri hakkında aktardığı bilgiler bakımından önemlidir. Frederick Kortlandt'ın 2000 yılında kaleme aldığı *The Origin of the Goths* isimli makalesi ise Gotları filolojik bir şekilde kökenlerini ele almaktadır. Walter Goffart'ın 2005 yılında yayınlanmış *Ioardanes's "Getica" and the Disputed Authenticity of Gothic Origins from Scandinavia* adlı makalesi ise Gotların İskandinavya kökenli olabileceklerini Ioardanes'in *Getica* isimli eseri üzerinden incelemektedir. Guillaume Lestringant 2014 yılında yazmış olduğu *The Origin of the Goths* ismine sahip makalesinde aynı şekilde Gotların kökeni hakkında farklı bilgiler sunmaktadır. Mert Kozan ise 2014 yılında kaleme aldığı *Gotların Anayurdu ve Kökeni* isimli çalışmasında genel olarak Gotların kökeni hakkındaki yapılmış çalışmaların bir derlemesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Arkeoloji disiplininin 19. yüzyılda ortaya çıkması ve günümüze kadar göstermiş olduğu gelişim sayesinde bize Gotlar hakkında yazılı kaynakların dışına çıkarak daha fazla ve önemli bilgiler sunması bakımından da önemlidir.

Kazimierz Godlowski 1970 yılında yayınlamış olduğu *The Chronology of the Late Roman and Early Migration in Central Europe* isimli kitabında Gotların ve diğer barbar kabilelerin Avrupa'da yapmış oldukları hareketleri, oluşturdukları ve oluşumuna katkıda

buldukları kültürleri ile Roma'ya etkileri (sayfa 10-81) üzerinde durmuştur. Bu konular üzerine oluşturulmuş kronolojiler ve yapılan tartışmalara değinmiş olup kendisi de bu çalışmada yeni bir kronoloji oluşturmaya çalışmıştır. Thomas Samuel Burns ise 1982 yılında yayınladığı çalışmada Gotların İskandinavya'dan Polonya'ya yapmış oldukları göç hareketlerini arkeolojik veriler ile destekleyerek *Theories and Fact the Early Gothic Migrations* isimli makalesinde anlatmıştır. Aynı şekilde 2003 yılında yayınlanan *Rome and the Barbarians 100 BC to 400 AD* isimli kitabında ise Gotların ve diğer barbar kabilelerin Roma imparatorluğu üzerindeki etkilerinden ve değişen sınırlara değinmektedir. Przemyslaw Urbanczyk Gotların Polonya'da izlerini arkeolojik ve antropolojik veriler ile birlikte incelemektedir 1998 yılında kaleme aldığı *The Goths in Poland Where did they Come from and When did they Leave* isimli makalede incelemektedir.

Gotların kökenlerinden Avrupa'da kurmuş oldukları Vizigot ve Ostrogot gibi krallıklara kadar bize ayrıntılı bilgiler sunan çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalar Gotların tarihsel süreçleri hakkında elimize çok fazla bilgiler ulaştırmaktadır. Herwing Wolfram'ın 1988 yılında Almanca olarak yazmış olduğu eserini Thomas J. Dunlap 1990 yılında İngilizceye çevirmiştir. *History of the Goths* isimli bu kitapta Gotların isimlerinin kökeni, yapmış oldukları göç hareketleri, Roma ile yapmış oldukları savaşlar ve kurmuş oldukları krallıklar ile Avrupa'nın çehresini değiştirmelerini ayrıntılı bir şekilde aktarmaktadır. Malcolm Todd ise *The Peoples of Europe* isimli toplama bir çalışmada yayınladığı 2004 yılı tarihli *Early Germans* ismine sahip eserinde Gotlarında dâhil olduğu karışık Germen kabilelerin birlikte Roma imparatorluğuna yapmış oldukları etkilerden ve bu barbar kabilelerin birçoğu hakkında geniş bilgiler vermektedir (sayfa 44-61). Gotlar üzerine çok fazla çalışması bulunan Peter Heather ise 1991 yılında yayınladığı *The Goths in the Fourth Century* isimli kitabında Gotların kültürel dönüşümleri ve Got incili üzerine yazmıştır. *Goths and Romans 332 – 489* ismini taşıyan 1994 yılında yayınladığı bir diğer kitabı ise Gotların imparator Constantinus (MS 306-337) ve sonraki dönemlerdeki olayları hakkında bilgiler veren önemli bir eserdir. Michael Kulikowski ise 2007 yılında yayınlamış olduğu *Rome's Gothic Wars* isimli kitabında Gotların Küçük Asya'da yaptıkları akınlar ile imparator Constantinus (306 – 337) ve sonraki dönemlerin yanı sıra Gotların kültürel etkileri ve geçirmiş oldukları kültürel değişimleri hakkında bilgiler vermektedir. Heather'in 2009 yılında kaleme aldığı *The Fall of Rome and the Birth of the Europe* kitabı ise, Gotların ve diğer barbar kabilelerin Roma ile Avrupa'da gerçekleşen değişimlere olan etkileri üzerine bilgiler vermektedir (sayfa 94-150). Gotlar isimli eseri ise 2012 yılında Türkçeye çevrilmiştir. Bu eserinde ise Gotların kökenleri hakkında vermiş olduğu bilgilerin yanı sıra kültürleri hakkında

bilgiler vermektedir. Gotların Avrupa'da kurmuş oldukları krallıklarda dâhil kendi değişimlerini de göstererek çok geniş bir tarihi dönemi anlatmaktadır. Bu çalışmada Küçük Asya üzerine düzenlenen Got akınları üzerine odaklanılacak da olsa Roma İmparatorluğu'nun III. yüzyıl krizi (MS 235-284) diye tabir edilen ve neredeyse 50 yıllık bir zaman dilimini kapsayan bu karışıklık dönemi Got akınları ile aynı zamanlarda gerçekleşmiştir. Roma İmparatorluğu'nun içinde bulunduğu kriz dönemini anlatan çalışmalar Gotların yapmış oldukları akınlar hakkında bizlere yararlı bilgiler vermektedir.

Fergus Millar 1967 yılında yayınlanan *The Roman Empire and its Neighbours* isimli kitabında imparatorluğun kriz döneminde sorunlarından bahsetmek olup Gotların akınları ve Roma ile yapmış oldukları savaflara değinmektedir (195-238). Maciej Salamon'un 1971 yılında kaleme aldığı *The Chronology of Gothic Incursions into Asia Minor in the IIIrd Century AD* isimli makalesi ise Gotların MS 250'li ve 260'lı yıllarda Küçük Asya'ya gerçekleştirdikleri akınlar hakkında çok geniş bilgiler sunmaktadır. Stephen Mitchell'in 1993 yılında yayınlanan *Anatolia Land, Men, And Gods in Asia Minor* isimli çalışması ise Roma'nın kriz dönemi dışarıdan gelen tehlikeleri anlatması (sayfa 235-240) ve çalışmamıza yararlı olması bakımından önemlidir. Alaric Watson'un 1999 yılında yayınlanmış *Aurelian and the Third Century* isimli kitabı ise imparator Aurelian (MS 270-275) dönemine ışık tutması ve Got akınlarından (sayfa 39-56) bahsetmesi açısından yararlıdır. Pat Southern ise 2001 yılında yayınlamış olduğu *The Roman Empire from Severus to Constantine* isimli kitabında ise imparatorluk içinde yaşanan III. yüzyıl krizi ve Got akınları (sayfa 72-109) hakkında bilgiler sunmaktadır. Aynı şekilde David S. Potter'ın 2004 tarihli *The Roman Empire at Bay AD 180-395* isimli kitabında da Gotların III. yüzyıl içinde yapmış oldukları akınlar (sayfa 242-267) hakkında bilgiler sunmaktadır. Neil Faulkner'in aslen 2008 yılında yayınlanan, ancak Türkçeye 2015 yılında çevrilmiş olan *Roma: Kartalların İmparatorluğu* isimli eseri ise Roma Krallık Dönemi'nden Batı Roma imparatorluğunun MS 476 yılında yıkılmasına kadar anlatmış olduğu geniş kapsamlı bir çalışmadır. Bu çalışmada Roma'nın kriz döneminde Got akınları (sayfa 277-283) hakkında da bilgiler bulunmaktadır.

Got tarihi üzerine yapılan modern çalışmaları arkeoloji ve tarih alanlarında olmak üzere 2 ayrı sınıfta değerlendirmek gerekir. Arkeoloji alanının XIX. yüzyıldan itibaren gösterdiği gelişmeler ve bu gelişmeler doğrultusunda yapılan kazılarda ortaya çıkarılan buluntular sayesinde Got Tarihi hakkında elimizde tarihsel bilgilerimizi destekleyecek somut deliller ortaya çıkmıştır. Bu çalışmalarda Gotların yaşam tarzları, ölü gömme adetleri ve çevrelerinde bulunan diğer kabilelerden etkilenip farklı bir kültürü ortaya çıkarmaları ile bu kültürün yayılış rotası gibi bilgileri Gotların tarihlerini anlamamız açısından önem arz

etmektedir. Aynı zamanda bu çalışmalardan elde edilen sonuçlar tarih alanına destekleyici nitelikte olmuştur. İkinci olarak tarih alanında ki çalışmalar ise Gotların Roma İmparatorluğu'nun ilk 300 yıllık dönemindeki faaliyetleri antikçağ yazarları gibi çok geniş kapsamlı olarak anlatılmamıştır. Bunun başlıca 2 sebebi bulunmaktadır. İlk olarak Roma İmparatorluğu'nun içinde bulunduğu kriz dönemi ve MS III. yüzyılın karmaşık yapısının çok farklı ve geniş çalışma alanları sunmasıdır. İkinci olarak bu alışmalar Gotların ikiye ayrıldıktan sonra MS V. yüzyıl kurmuş oldukları Visigot ve Ostrogot krallıklarının etkin oldukları dönem hakkında daha fazla kaynak sahibi olmaları ve bu sebeple bu dönem Roma imparatorluğuna yapılan Got akınlarına oranla daha geniş kapsamlı bir şekilde ele alınarak incelenmiş olmasıdır.

BİRİNCİ BÖLÜM

GOTLARIN İSMİ VE KÖKENLERİ

1.1. Got İsminin Kökeni

Genel olarak antikçağ yazarları Suevi ismini birçok Germen kabilelerine uygulamış ve benzer şekilde Got ismi de bundan nasibini almıştır (Wolfram, 1990: 19). Got ismi Roma İmparatorluğu'nun ilk 300 yıllık tarihi boyunca karşımıza çıkmamakla birlikte Got ismi yerine onun farklı türevlerine rastlamaktayız (Schönfeld, 1911: 120-123; Wolfram, 1990: 20). Herodotos MÖ V. yüzyılda yazdığı *Historia* (Tarih) eserinin IV. kitabında İskitlerin tarihsel coğrafyasını anlatmıştır (Hdt. IV; Kulikowski, 2007: 15). Herodotos için İskitler kabaca Tuna'dan başlayarak güneydoğudaki topraklara (Kafkaslara) kadar Karadeniz'in kuzeyinde yaşayan halklardır (Kulikowski, 2007: 15). Gotlar Karadeniz'in kuzeyine giderek daha önce İskitlerin yaşadığı bilinen bölgelere gitmişlerdir (Nordgren, 2004: 335). Herodotos tarihi daha sonraki yazarlar için şablon görevi görmüş ve bu sebeple birçok yazar çalışmasında İskit terimini kullanmıştır (Wolfram, 1990: 19; Kulikowski, 2007: 15). Böylece Hellen dünyası için Gotlar İskitlerdir (Zeuss, 1837: 403-404; Wolfram, 1990: 19; Nordgren, 2004: 335; Kulikowski, 2007: 15). Flavius Josephus'un bahsettiği İskitler tam olarak Gotları karşılamıyor olsa da daha sonraki dönemlerde Iosephus'un İskit terimi Gotları tanımlamak amacıyla referans gösterilip kullanılmaya başlanacaktır (Wolfram, 1990: 28). Ayrıca P. Herennius Dexippus Gotların yapmış oldukları istilaları anlattığı eserinde Gotlar yerine İskit terimini kullanmaktadır (Rappaport, 1899: 9; Wolfram, 1990: 28; Millar, 2004: 286; Ridley, 2006: 140). Elbette İskitlere atfedilen bu olaylar aslında tamamen Hellen yazılı edebiyatının etkisidir. Hellen edebi kültürünün tutucu yapısı klasikleşmiş bir dilin yeni bir gruba mevcut olan isme bakılmaksızın yapılandırılmasıdır (Kulikowski, 2007: 15).

Gotların yapmış oldukları akınlar hakkında bilgi sahibi olmamız sayesinde ortaya çıkan kafa karışıklığını gidermek daha kolaydır (Kulikowski, 2007: 15). Teolog ve tarihçi olan Orosius'un *Historiarum Adversus Paganos Libri VII* (Paganlara karşı Yedi Tarih Kitabı) çalışmasında Alan, Hun ve Got isimli İskit halklarını listelemiştir (Oros. *Hist.* VII. 34. 5; Wolfram 1990, 28). Iustianius döneminin tarihçisi Procopius ise yazmış olduğu *De Bello Gothico* (Gotlarla Savaş Üzerine) isimli eserinde Gotlar hakkında şu bilgileri vermiştir:

“Maeotis Gölü'nün ötesindeki ilk insanlar daha önce bahsettiğim Tetraxitae isimli Gotlardı. Eski zamanlarda bu geçidin kıyısına yakın yaşamışlar; ama Gotlar, Vizigotlar ve Vandallar diğer Gotik halklardan uzakta durdukları gibi onlarda uzakta durmuşlardır. Bu Tetraxitae isimli Gotlar ayrıca eskiden İskitler olarak adlandırılırdı” (Proc. Bell. Goth. VIII. 5. 5-6).

Romalı tarihçi olan Zosimus'un kaleme aldığı *Historia Nova* (Yeni Tarih) isimli çalışmasında Gotlardan İskitler olarak bahsetmektedir. Bu eserin çevirisini yapan Ronald T. Ridley *Historia Augusta*'nın yazarının Tuna'da bulunan Gotların aksine Karadeniz'de bulunan Gotlar için bu terimin kullanıldığını söylemektedir (Ridley, 2006: 140). Ayrıca Georgius Syncellus *Chronographia* isimli çalışmasında İskitler olarak bilinen Gotthoi hakkında bilgiler sunmaktadır (Sync. *Chron.* 459). Gotların ismi ilk olarak MS 16-18 yıllarında Strabon'un *Geographica* (Coğrafya) isimli eserinde karşımıza çıkmış olabileceği üzerine görüşler mevcuttur (Wolfram, 1990: 20; Christensen, 2002: 33; Nordgren, 2004: 332).

“Marabodus Roma'dan döndükten sonra ülkesinin egemenliğini aldı ve geniş bir kabile olan Lugii, Zumi, Butones, Mugilones ve Sibini ayrıca Semnones'i egemenliğine ekledi” (Strab. VII. 1. 3).

Strabon eserinde Marabodos'un komutası altındaki halklardan bahsederken *Βουτονες* (Boutones) ismini kullanmıştır (Strab. VII. 1. 3.). Tarihçiler Strabon'un kullanmış olduğu Boutones isminin yanlış kullanım olduğu hakkında görüş birliğine varmaktadırlar. Kaspar Zeuss çalışmasında *Βουτονες* ismi yerine *Γουτονες* isminin kullanımının daha doğru bir kullanım olacağından bahsetmiştir (Zeuss, 1837: 134; Christensen, 2002: 33; Nordgren, 2004: 332). Ayrıca Herwig Wolfram ise Hellen'de günlük konuşma dilinde B ve Γ harflerinin birbirinin yerine geçebileceği ileri sürülmektedir (Wolfram, 1990: 384). Gotlara değinen ve onlar hakkında bilgi veren bir diğer yazar ise Gaius Plinius Secundus isimli doğa tarihçisidir. Plinius *Naturalis Historia* (Doğa Tarihi) isimli eserinde birçok Hellen ve Romalı yazarların günümüze ulaşmamış eserlerinden pasajlara yer vermektedir. Plinius çalışmasında Germen kavimlerini sayarken Gotlar hakkında bilgi vermektedir.

“Beş Germen ırkı vardır: Burgodiones, Variniaie, Charini ve Gutones'in dâhil olduğu Vandallar” (Plin. Nat. IV. 14. 99).

Plinius Germania'dan burada yaşayan halklara değinmiş ve Gotlardan (Gutones) olarak bahsetmiştir. Plinius aynı eserinde Pytheas'dan alıntılacağı bir bilgiyi paylaşmıştır:

“Pytheas 750 mil mesafede Metuonis Okyanus'undan bahseder. Bu okyanusun kıyılarında Guiones halkı yaşar. Bu halk Germen kökenlidir” (Plin Nat. XXXVI. 15. 35).

Plinius Pytheas'tan aktardığı bir kısımdan Gotların (*Guiones*) yaşadığı yerin tanımı hakkında bilgiler sunmuştur. Pytheas'ın MÖ IV. yüzyılda Germenler hakkında bilgi vermiş olması çok zor görünmekle beraber bunun sebebi ise o zamanlar Hellen dünyası kuzey Avrupa halkı için *Κελτοί* ismini kullanmaktadır. Ayrıca bu bölgedeki halklar ise daha sonraları Romalılar tarafından *Galli* olarak isimlendirilmektedir (Christensen, 2002: 27). Böylece Hellenler İskitleri kuzeydoğuya yerleştirirken Keltleri ise kuzeybatıya yerleştirmiştir

(Christensen, 2002: 27). Günümüze kadar ulaşmamış olan metinlerin içinden çeşitli pasajları veya cümleleri kullanan antik yazarlar onları kendi dönem şartlarına uygun hale getirebilmek adına yorumlayabilirler (Christensen, 2002: 25). Bir ihtimal Plinius bile bu şekilde Pytheas'ın pasajını kendi dönemine uygun hale getirmek için yorumlamış olması ihtimal dâhilindedir. Tacitus ise eseri *Germania*'da Roma imparatorluğunun sınırları dışında yaşayan halklar hakkında bilgiler vermekte olan Tacitus eserinde Gotlara ilişkin şu verileri aktarmaktadır:

“Lugii kavminin ötesinde Gotones kavmi hüküm sürer. Kişi hak ve özgürlüklerini yok edecek kadar olmasa da, diğer Germania kavimlerine nazaran daha sıkı yönetim şekilleri vardır. Onların hemen ardından, denizden uzaklarda yaşayan Rugii ve Lemovii kavimleri gelir. Bu kavimlerin özellikleri yuvarlak kalkanları, kısa kılıçları ve krallarına gösterdikleri itaatkârlıktır” (Tac. Germn. XLIII. 6).

Tacitus eserinde Gotları (Gotones) olarak anlatmış olup Gotların diğer Germen kabilelerine oranla daha sıkı bir yönetimleri olduğundan bahsetmektedir. Gotların hemen ardından gelen Rugii ve Lemovii kavimleri Baltık Denizi'nin hemen yakınında yaşamaktadır. Onların alt kısmında Vistula Nehri yakınında ise Gotlar yaşamaktadır.

Har. 1. Tacitus'un *De Origine et Situ Germanorum* (Germen Halklarının Kökeni ve Yerleşim Yeri) isimli eserinde Gotlar ve çevresindeki diğer barbar kabileler

İordanes eseri *Getica*'da Gotların Ulmerugi yurduna geldikleri ve burada yaşayan kavimlerle savaşıp onları kovduklarından bahsetmektedir (İord. *Get.* XXVI.). *Hulmarugeis* Gotça Rugi Adası anlamına gelmektedir (Hatapkapulu, 2006: 117). Tacitus'un bir diğer eseri

olan *Annales*'te tam olarak Gotlar değinmemiş dahi olsa o dönemde Gotların da barbar kabileler arasında etkisi hakkında fikir vermektedir.

“Germanicus¹⁰ yazı çeşitli illerde geçirirken Drusus¹¹ Germenlerin davalarını tekrar canlandırmak ve Maraboduus'un gücünün çoktan bittiğini söyleyerek Germen kavimlerini kendi aralarında kışkırtır. Gotlar arasında Catualda isminde genç bir soylu bulunmaktadır. Catualda Germen lider Maraboduus'u Germania'dan kovar” (Tac. Ann. II. 62).

Gotlar hakkında bilgi veren bir başka kaynak ise Claudius Ptolemaius'un yazmış olduğu *Geographica* (Coğrafya) isimli eserdir. Ptolemaius çalışmasında Gotlar hakkında şu bilgileri vermektedir:

“Sarmatia'nın Vistula Nehri yakınlarında daha küçük olan Venedi, Gudones ve Phinnoi halkları yaşamaktadır” (Ptol. Geogr. III. 5. 8).

Ptolemaius diğer üç yazardan farklı olarak *Γύθωνες* (Gudones) ismini kullanmıştır. Roma İmparatorluğu'nun kuruluşundan II. yüzyıla kadar Gotlar hakkında Strabon, Plinius, Tacitus ve Ptolemaius dışında bilgi sahibi olduğumuz başka yazar yoktur. Bu yazarlar Strabon (*Βούτωνες*), Plinius (Gutones ve Guiones), Tacitus (Gutones) ve Ptolemaius (*Γύθωνες*) Got isminin farklı türevlerde kullanmışlardır.

Henry Bradley *The Goths from the Earliest Times to the End of the Gothic Dominion in Spain* isimli yazmış olduğu eserinde Gotların gerçekten de Scandza Adası'ndan gelmiş olabileceklerini ifade etmektedir (Bradley, 1888: 8). Günümüzde İsveç'in güney eyaletinin isminin Gotland olduğu ve bu ismin Gotlardan ziyade Anglo-Saksonlar tarafından Got ismine uzak bir başka türev olan Getai olarak adlandırılmasına değinmektedir. Diğer bir yandan ise Baltık Denizi'nde bulunan Gotland Adası'nın eskiden Gutaland olması ise buradaki ilk yerleşimcilerin Gotlar olduğundan bahsetmektedir (Bradley, 1888: 8). Rahip Ulfilas'ın Got diline çevirdiği İncil ve bazı ele geçen yazılı eserlerde *Gut-thiuda* kelimesinin Got halkı anlamına gelmektedir (Wolfram, 1990: 20; 1997: 16). *Gut-thiuda* kelimesini ayırdığımızda *thiuda* kelimesi halk anlamına gelmektedir (Zeuss, 1837: 134). Bazı modern yazarlarca *Gut* kelimesi ise eski zamanlarda ancak Hellen etkisine ve ya Germen dilinin geleneksel yazı diline atfedilebileceği düşünülmektedir (Schönfeld, 1911: 122). Dilbilimci Jacob Grimm Got kelimesinin tanrı kelimesi ile bir ilgisi olduğunu iddia etmiş ve Gotların insanları yerine tanrının kulları kelimesini tercih etmiştir. Elbette bu görüş kabul görmemektedir (Bradley, 1888: 5). Ayrıca Got isminin kökeni Germen dilinde *Geutan* dışarı akmak anlamına gelmekle

¹⁰ Iulius-Claudius hanedanına bağlı olan Germanicus babası Nero Claudius Drusus'un MÖ 9 yılında kazandığı zaferden dolayı elde etmiş olduğu Germanicus ismini kullanır. MÖ 15 yılında doğan Germanicus MS 19 yılında hastalanması sonucu ölmüştür.

¹¹ Drusus Iulius Caesar ya da genç Drusus olarak adlandırılan Roma'nın ikinci imparatoru olan Tiberius'un oğludur. MÖ 14 yılında doğan Drusus MS 23 yılında ölmüştür.

beraber tam olarak ne ifade ettiği hakkında bilgi yoktur (Hatapkapulu, 2006: 116). *Gut/Gaut* kelimesi için önerilen başka bir fikir ise Gotların Vistula Nehri yakınında yaşadıkları bilindiği için “dışarı akmak” kelimesinin anlamı nehir kenarında yaşamak ya da nehir kenarında yaşayanlar anlamına geldiği düşünölmektedir (Kaliff, 2008: 225).

1.2. Antikçağda Gotların Kökenleri Hakkındaki Tartışmalar

Gotlar hakkında IV. yüzyılda Iordanes’in kaleme almış olduğu *Getica* isimli eserine kadar bu kavim hakkında bilgilerimiz son derece sınırlıdır. Gotlar III. yüzyıldan IV. yüzyılın sonuna kadar Roma imparatorluğuna sorunlar yaratmaları ve her iki taraf arasında ortaya çıkan büyük çatışmalar neticesinde Romalılar Gotlara ilgi duymaya başlamışlardır. Roma İmparatorluğu için büyük bir tehdit haline gelen Gotların, kökenleri hakkında Romalıların pek fazla bir şey bilmemeleri onların bu kavimin kökenlerini araştırma isteğini ortaya çıkarmıştır (Christensen, 2002: 43). Tarihçi Ammianus Marcellinus IV. yüzyılda yazdığı *Res Gestae* isimli eserinde Gotların kökenlerine ilgi göstermiş olsa da ne yazık ki bu konuda bilgiler aktaramamıştır. Ammianus’un çalışmasının yalnızca XIV. kitaptan XXXI. kitaba kadarki kısımlar günümüze ulaşabilmiştir. Ammianus’un kitabının şimdi kayıp olan kısımlarında Gotların kökenleri hakkında bilgiler verdiği ileri sürölmektedir (Christensen, 2002: 42-43).

Hıristiyan Romalılarda IV. yüzyılda Gotların kökenlerine ilgi duymaya başlamışlardır. Bu ilgi hem Gotların Roma imparatorluğuna büyük siyasi sorunlar yaşatması hem de MS 325 yılında Nicaea Konsili¹² sonucunda aforoz edilen Arius’un¹³ oluşturduğu Ariusçuluk öğretisinin Gotlar tarafından benimsenmesinden kaynaklanmaktadır (Vasiliev, 2016: 107). Bu dönemde Gotların hakkında Hıristiyan Romalıların pek fazla bir bilgiye sahip olmamaları sebebiyle şuan dek bilinmeyen bir yaklaşım ortaya koymalarına sebep olmuştur. Bu yaklaşım hiçbir tarihsel gerçeklik barındırmayan tamamen kendi tarih bilgilerine dayanan *Kitab-ı Mukaddes* merkezli bir tarihçilik anlayışıdır (Christensen, 2002: 43). Hıristiyan Romalılar Gotları Eski Ahit’te yer alan Gog ve Magog ile özdeşleştirerek Gotların kökenleri hakkında teolojik bir açıklama getirmişlerdir (Wolfram, 1990: 28; Eliade, 2003: 101).

Milan piskoposu Aziz Ambrosius Gotlara karşı yapılacak olan savaşta imparator Gratianus’un yararlanması için hazırladığı çalışması *De Fide*’de Gotların kökenleri hakkında bilgiler sunmaktadır (Wolfram, 1990: 28; Christensen, 2002: 44). Ambrosius eserinde

¹² İmparatorluk içerisinde yoğun bir şekilde meydana gelen dini tartışmaların I. Constantinus tarafından sonlandırılması amacıyla kendisinin liderliği ile birlikte Nicaea “İznik” şehrinde gerçekleşen ilk ekümenik konsildir.

¹³ Arius hakkında çok fazla bir şey bilinmemekle beraber MS 260 yılında Libya’da doğduğu düşünölmektedir. Arius’un IV. yüzyılda oluşturduğu teolojik öğretisi nedeniyle hem bu döneme hem de ileri dönemlere etki eden Hıristiyan din adamıdır (Kaçar, 2009: 53-56).

Gotların kökeni hakkında ileri sürmüş olduğu tezini Eski Ahit'teki *Hezekiel* kitabından yararlanarak desteklemiştir. Ambrosius Gotların kökeni hakkındaki görüşlerini şu şekildedir:

“*Hezekiel çağında yapılan kehanete göre imparatorluğun geleceğinde şuanda Got savaşlarında maruz kaldığımız gibi bir yıkım görünmektedir. Bu bilgilere önceden sahibiz. Ey insanoğlu, peygamberlik edip Gog'a¹⁴ de ki, Ulu Rab şöyle diyor: O gün halkım İsrail güvenlik içinde yaşarken bunu mutlaka fark edeceksin. O zaman yanındaki birçok ulustan oluşan hepsi atlara binmiş büyük bir toplulukla kalabalık ve güçlü bir ordu ile uzak kuzeyden geleceksiniz. Rabbin sözüne göre, daha önce ortaya çıkmış olan ve gelecek günlerde kazanacağı zaferin vaat edildiği Gog, Got'tur¹⁵*” (Ambros. *De Fide*. II. XVI. 137-138.).

Ambrosius gelecekte olacak olan yıkımın müsebbibi olarak gösterdiği Got kavmini Gog ile ilişkilendirmiştir. Burada zikredilen Gog ismi Eski Ahit içerisinde *Hezekiel* kitabında da geçmektedir.

“İnsanoğlu, yüzünü Magog¹⁶ diyarından Gog'a, Meşek ve Tubal'ın en büyük beyine çevir ve ona karşı peygamberlik et. Ona de ki, Ulu Rab Yehova şöyle diyor: ‘Ey Gog, Meşek ve Tubal'ın en büyük beyi, Ben sana karşıyım’”. (Hez. XXXVIII. 2-3.).

Ambrosius'un eseri ve ayrıca Eski Ahit'te geçen Gog, Magog diyarının hükümdarıdır. Lakin Magog Kutsal Kitapta bir bölge ya da ülke olarak değil Nuh'un torunu olarak geçmektedir (Christensen, 2002: 46).

“Nuh'un oğulları Sam, Ham ve Yafet'in soyunu anlatan kayıt budur: Tufandan sonra onların oğulları oldu. Yafet'in oğulları Gomer, Magog, Maday, Yavan, Tubal, Meşek ve Tiras'tı” (Gen. X. 1-2.).

Yafet'in oğlu Magog'un o zaman ki bilinen dünyanın en uzak kuzey kesimlerinde yaşadığına inanılıyordu (Christensen, 2002: 46; Donzel ve Schmidt, 2009: 4). Bu sebeple Magog ve daha sonra onunla özdeşleşmiş olan Gog'un Kutsal kitaptaki yeri antikçağdaki metinler içerisinde coğrafi olarak yer edinmiştir¹⁷. Ambrosius böylece bu kişinin adının ne olursa olsun kuzeyden gelmiş olduğu algısını bilinçsiz bir şekilde taşımıştır (Christensen, 2002: 45).

¹⁴ Gog'un çok kesin bir tanımı bulunmamaktadır. *Kitab-ı Mukaddes*'te İsrail'e saldıracak ve sonunda tanrı tarafından yok edilecek bir kişi olarak görünmektedir. Lakin antikçağdan günümüze kadar Hıristiyan din adamları tarafından Hıristiyanlığın düşmanları ile özdeşleştirilmiştir. Hez. XXXVIII-XXXIX. 1-16; Rev. XX. 7-10.

¹⁵ Ambrosius Gotlar hakkında vermiş olduğu bilgiler için *Eski Ahit*'ten yararlanmıştır (Hez. XXXVIII. 14-15).

¹⁶ Magog ismine Eski Ahit'te hem bir kişi olarak hem de bir coğrafi bölge ismi olarak 2 farklı şekilde değinilmektedir. *Yaratılış* kitabında Magog, Nuh'un oğlu Yafet'in oğludur. Nuh'un bütün torunları hakkında soy bilgisi anlatılmış olsa da Magog'un soyu hakkında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır (Gen. X. 2). Ayrıca *Hezekiel* kitabında Magog ismi Gog'un hükümdarlık yaptığı diyar olarak geçmektedir (Hez. XXXVIII. 2). Son olarak Magog Yahudi-Hıristiyan geleneği içerisinde Gog ile özdeşleşmiş kötülük sembolü olan eskatolojik bir kavram haline gelmiştir (Donzel ve Schmidt, 2009: 12).

¹⁷ Donzel-Schmidt 2009, 4. Ayrıca Gog-Magog isimlerinin bir dönem sonra birleşmesi sonucu beraber anılmaya başlamıştır (Donzel ve Schmidt, 2009: 9).

Kitab-ı Mukaddes'te Magog hariç Yafet'in bütün oğullarının soy bilgisi anlatılmaktadır. Bir ihmâl olarak görünen bu eksiklik sonraki dönemlerde soy bilimciler için bir fırsat doğurmuştur (Christensen, 2002: 46-47). Yahudi tarihçi Titus Flavius Iosephus¹⁸ eseri *Antiquitates*'te Yafet'in oğullarının soyları hakkında şu bilgileri aktarmıştır (Rix, 2015: 16).

“Nuh'un oğlu Yafet'in yedi oğlu vardı: Taurus¹⁹ ile Amanus²⁰ dağlarından başlayarak Asya'da, Tanais²¹ Nehrine kadar ve Avrupa boyunca da Cadize'e²² kadar ilerlediler; kendilerini daha önce hiç kimsenin yaşamadığı topraklara yerleştirmek için milletleri kendi isimleriyle çağırdılar. Gomer, Hellenlerin şimdi Galatlar (Galliler) diye bahsettikleri ancak Gomerites olarak adlandırılan ırkın atası oldu. Magog ise Magogites diye anılan ve Hellenler tarafından İskitler olarak isimlendirilen ırkın atası olmuştur”. (Ioseph. Ant. Jud. I. VI. 1.).

Iosephus kuzeydeki çağdaş düşman İskitleri Eski Ahit'te bahsedilen Magog ile ilişkilendirmiş ve ayrıca İskitleri Magog'un soyuna dayandırmıştır (Johnson, 1959: 255). Iosephus eserinde Got ismine veya Got isminin hiçbir türevine değinmemiştir (Christensen, 2002: 47). Iordanes *Getica*'da Iosephus'un bu tanımlaması hakkında yorumda bulunarak onun neden hatalı bilgiler verdiğini sorgulamaktadır (Johnson, 1959: 256; Wolfram, 1990: 28; Christensen, 2002: 47).

“Eski yazarların bazıları da bu hikâyeye katılıyor. Bunların arasında tarihsel olayları en doğru anlatan, her yerde gerçeği takip eden ve sorunların kökenini başlangıcından çözen Iosephus'tan bahsedebiliriz. Ama anlatmakta olduğum Gotların kökeni hakkında onun neden hatalı bilgiler verdiğini bilmiyorum. O bu soydan ancak Magog diye bahseder ve İskit kökenli olduğunu çoğunlukla bu isimle çağrıldıklarını anlatır”. (Iord. Get. XXIX.).

Elbette bu pasajda Iordanes'in şaşkınlığının nedeni Iosephus'un kendisini destekleyici bir ifadeye yer vermemesi olarak düşünülmektedir. Ayrıca Iosephus kendi eserinde her milletin ilk sakinlerinden sonra nasıl adlandırıldığını anlatması ile Iordanes'ten oldukça farklı bir nitelik ortaya koymaktadır (Christensen, 2002: 308). Gotların kökenini Magog'a dayandıran bir başka yazarda Sevilla'lı Isidorus'tur (Wolfram, 1990: 29; Christensen, 2002: 51; Rix, 2015: 16; Ghosh, 2015: 70-71). Isidorus *Historia de Regibus Gothorum, Vandalorum et Suevorum* isimli eserinde Gotların kökenlerine değinmektedir.

¹⁸ Titus Flavius Iosephus MS I. yüzyılda Kudüs'te doğmuş Yahudi asıllı bir tarihçidir. Erken Roma imparatorluğu döneminde ortaya çıkan Yahudi ayaklanmalarında kendi milletinin yanından savaşmıştır. Daha sonra imparator Vespasianus tarafından ele geçirilmiş ve Roma'nın saffında Kudüs'ün düşüşünü izlemiştir. Iosephus imparatorluk nezdinde ayrıcalık elde ederek kendi halkının yararlı ve önemli iki tarihini yazmıştır (Bunson, 2002: 286).

¹⁹ Türkiye'nin Akdeniz bölgesinde bulunan Toros Dağlarıdır.

²⁰ Torosların güneyinde bulunan Nur Dağlarıdır.

²¹ Rusya'nın başkenti Moskova'nın güneydoğusundan doğup Azak Denizine dökülen nehirdir. Günümüzde Don Nehri olarak isimlendirilmektedir.

²² İspanya'nın güneybatısında özek Endülüs bölgesinde bulunan ve Fenikeliler tarafından kurulan bir şehirdir. Fenikece ismi *Gadir* olan şehrin ismi “surlar” veya “surla çevrili savunma mevki anlamına gelmektedir.

“Gotların çok eski bir millet olduğu kesindir. Bazıları son hecelerinin benzerliğinden isimlerinin kökeninin Yafet’in oğlu Magog’tan geldiğini ve bunu çoğunlukla Peygamber Hezekiel’in kitabından çıkardıklarını varsaymaktadır. Bununla birlikte onlara Gog ve Magog yerine Getae denilmeye alışılmıştır” (Isid. Hist. Goth. I.).

Isidorus burada kendi görüşlerine yer vermemekle beraber Gotların eski bir millet olduğunu, köklerinin Yafet’in oğlu Magog’a dayandığını ve onları İskitler yerine Getae ile ilişkilendirildiklerinden bahsetmektedir (Christensen, 2002: 315; Ghosh, 2015: 73). Ayrıca İordanes’in aksine Gotların kökenleri hakkında IV. yüzyıldan önceki tarihi kaynaklara pek yer ayırmamaktadır (Ghosh, 2015: 74). Gotların bu isimle birleşmeleri yalnızca son hecenin benzerliğine dayanmakta olup Gog ismi buna en yakın isimdir (Stang, 1996: 89). Gotların Romalıları feci bir şekilde yenilgiye²³ uğratmış olmaları Gog ve Magog’u düşman halkların kişileştirilmesi haline getirmiştir (Rix, 2015: 67). Gotların maruz kalmış olduğu bu benzetme ne onlar ile başlamış ne de onlar ile son bulmuştur. Daha geç dönemlerde bu benzetmeler Müslüman Araplar ve içinde yapılmıştır²⁴. Bu düşüncenin temeli *Kitab-ı Mukaddes*’te görülmektedir:

“Gog İsrail topraklarına girdiği zaman, işte o gün, öfkeyle burnumdan soluyacağım. Ulu Rab Yehova’nın sözü. Hiddetle ve ateşli gazabımla konuşacağım. O gün İsrail topraklarında büyük bir sarsıntı olacak. Benden korkularından, denizlerdeki balıklar, göklerdeki kuşlar, kırlardaki hayvanlar, toprakta sürünen canlılar ve yer üzerindeki bütün insanlar titreyecek. Dağlar devrilecek, kayalıklar çökecek ve bütün duvarlar yerle bir olacak. Bütün dağlarımda Gog’un karşısına kılıç çıkaracağım. Ulu Rab Yehova’nın sözü. Herkes kendi kardeşine kılıç çekecek. Onunla kendim hesaplaşacağım. Onu salgın hastalık ve kanla cezalandıracağım. Onun üzerine, orduları üzerine ve yanındaki halkların üzerine, şiddetli yağmur, dolu, ateş ve kükürt yağdıracağım”.(Hez. XXXVIII. 18-22.).

“Bin yıl biter bitmez Şeytan zindanından çıkartılıp salıverilecek. Gidip yeryüzünün dört köşesindeki milletleri, Gog’u ve Magog’u saptıracak, onları savaş için toplayacak. Sayıları denizin kumu gibi olacak”.(Rev. XX. 7-8.).

Gog ve Magog’u dönemin düşman halkları ile ilişkilendirilme amacı Hıristiyanlık içindeki eskatolojik bir düşüncedir (Donzel ve Schmidt, 2009: 6). Bu düşünce içerisinde Tanrı Gog ve Magog’un yanında yer alanlara karşı son bir savaş yapacak ve bu savaş sonunda onları mağlup edip nihai karar vereceği kıyamet günü düşüncesidir (Donzel ve Schmidt, 2009: 12).

²³ Roma İmparatorluğu ile Gotlar arasında MS 9 Ağustos 378 tarihinde yapılan Hadrianopolis Savaşıdır.

²⁴ Gotların bu benzetmeye maruz kalmalarının en önemli sebebi Romalıların geçmişte paganizmi benimsemiş olmasından kaynaklandığı ve böylece Romanın savaşlarda Gotlara karşı kaybetmelerinin sebebi olarak düşünülmektedir. Bu fikir daha geç dönemlerde Hıristiyanların işledikleri günahlarının bir cezası olarak bu kavimleri gönderdiği düşüncesine kaymaktadır. Doğu Roma İmparatorluğunda MS VII-XIX yüzyıllar arasında yaşanan felaketleri (deprem, hastalık ve savaşları) tanrının bir cezası olarak düşünmektedir.

Gotları, Gog ile eş tutmanın yanı sıra farklı bir düşünce daha bulunmaktadır. Bu düşünce Paulus Orosius'un *Historiarum Adversus Paganos Libri* isimli çalışmasında belirtmiş olduğu Gotların Getae ile tanımlanmasıdır (Wolfram, 1990: 28). Orosius *Kitab-ı Mukaddes*'in sözlerine göre Gotları, Gog ile tanımlamanın fazla kibirli olabileceği düşüncesi sebebiyle bunu yapmamıştır (Christensen, 2002: 48). Orosius Hadrianopolis savaşı ve Roma'nın yağmalanması gibi meydana gelen sarsıcı olaylar neticesinde *Kitab-ı Mukaddes* içinde yer alan nihai zaferle ilgili kehanetler ile bir bağlantı kurmamıştır (Christensen, 2002: 49). Ayrıca Orosius Roma'nın Gotlar tarafından yağmalanması sonucu yaşadığı üzüntü ile Romalıların geçmişteki Pagan inanışları neticesinde böyle bir felakete maruz kaldıklarını dile getirmiştir (Christensen, 2002: 48). Paulus Orosius'un Gotlar hakkında tanımlaması şu şekildedir:

“Bir zamanlar Getae olarak adlandırılan insanlar şimdi Gotlar olarak anılmaktadır. Alexandros bu kavimden kaçınmak gereklidir demiş, Pyrrus korkmak gereklidir demiş, Caesar bile kaçınılması gereken bir kavim diye bahsetmiştir. Evlerinden çıkarıldıktan sonra güçlerini birleştirmiş ve tek bir kuvvet olarak Roma eyaletlerine saldırıya başlamışlardır” .(Oros. Hist. I. 16. 2.).

Iulianus Getae terimini Gotların karşılığı olarak kullanan ilk kişidir (Rix, 2015: 33). Ayrıca Getaelerin Gotlara karşı kazanmış olduğu zaferden bahsederek bu iki halkı birbirine karıştırmadığı görülmektedir (Eliade, 2006: 101). Iordanes Gotların, Getae ile olan bağlantısı konusunda Orosius'un çalışmasını otorite olarak kabul etmektedir (Rix, 2015: 33).

“Kaleme aldığı eserine Getica ismini veren eski zamanların gayretli araştırmacısı ve tarihçisi olan Dio'nun (bu Getae'nin, Gotlar olduğunu önceki bölümde Paulus Orosius'un şahitliği ile kanıtlamıştık) Gotların sonraki hükümdarı olan kral Telephus'dan bahseder” .(Iord. Get. LVIII.).

Iordanes'in Gotların, Getae'den geldiklerini vurgulamasının nedeni Getae'nin antik kaynaklarda sahip olduğu yüksek şöhret olarak düşünülmektedir (Rix, 2015: 33). Herodotos *Historia* isimli çalışmasında Getae halkının Dareios'a karşı durmak çılgınlığına kapılan Thrakların en yiğit ve en doğru olanları olarak tanımlamaktadır (Hdt. IV. 93.). Ayrıca Strabon ise eseri *Geographica*'da Getae halkını Büyük İskender'e karşı yapılan bir savaşla bağlantılı olarak ateşli ve cesur olarak anlatmaktadır (Strab. VII. 3. 8.).

Hieronymus MS IV. yüzyılın son çeyreğinden itibaren Gotlar ile ilgilenmeye başlamış olup Ambrosius'un görüşünü zayıf bir eskatoloji olarak nitelendirip ona meydan okumuştur (Wolfram 1990, 28.). Eski Ahit'te yer alan Hzekiel kitabında geçen olayların bağlamında Gotlara atıfta bulunamayacağını ve böylece Gog ile bağdaştırılamayacağını ifade etmiştir (Christensen, 2002: 49). Dönemin kıyamet vizyonunu ve çağdaşlarının görüşlerini paylaşmayan Hieronymus, Ambrosius'un Gog-Magog tanımlamasını reddederek farklı bir görüş ortaya koymuştur (Stang, 1996: 91). Hieronymus'un görüşü şu şekildedir:

“Ben bir kişiyi biliyorum bizlere hem mevcut pasajdan hem de Hezekiel’den Gog ve Magog konusunda tarihsel açıklama getirmektedir. İki pasajın doğruluğu savaşının sonucundan açıkça belli olacaktır. Got olarak isimlendirilen kavimin daha önceden Getae ismi verilen kavime Gog ve Magog isminden daha yakın olduğu kesindir”. (Hieron. Lib. Hebr. Quaest. In. Gen. XXIII. 950.).

Hieronymus Gotları Amrosius’un sunmuş olduğu Gog-Magog argümanının aksine Getae ile tanımlayarak bu bağlantıyı yaratan ilk kişi olmuştur. Böylece Iosephus’un ortaya koymuş olduğu soyağacında da belirgin olan İskitlerin Gotlar ile olan ilişkisinin önünü açmış bulunmaktadır (Christensen, 2002: 50). Ambrosius’un ortaya koymuş olduğu tezine karşı olan bir başka kişi ise Augustinus’tur (Wolfram, 1990: 28). Augustinus ise farklı bir bakış açısı sunmaktadır:

“Gog ve Magog olarak adlandırılan bu milletler Getae ve Massagetae isimlerinin ilk harfleri ile veya bazı diğer halklar nedeniyle tahmin edileceği gibi dünyanın bir yerinde Roma imparatorluğunun hükmü altında yaşayan barbar halklar olduğu anlaşılmalıdır. John Mark’a göre “Dünyanın dört bir köşesinde bulunan uluslar” dediğinde onların tüm dünyaya yayıldıklarını işaret ediyor ve bunların Gog ile Magog olduğunu ekliyor”. (Aug. De. Civ. Dei. XX. 11).

Augustinus Gotları, Gog-Magog ve ya İskit-Getae-Massagetae gibi belirli isimler ile tanımlamayı reddetmiştir (Stang, 1996: 91). Ayrıca Gotlar ile Getae tanımlamasını reddetmiş olsa bile bu kimlik tespiti yaygın bir kullanım haline gelmiştir (Rix, 2015: 33). Augustinus’a göre tanrının kilisesine yapılacak olan zulmün tek bir insan ile sınırlı olmayabileceğini kilise düşmanlarının bütün milletler olabileceğini dile getirmektedir (Christensen, 2002: 50).

Hıristiyanlık ortaya çıkışı ile birlikte Roma imparatorluğu içerisinde yaşadığı yükseliş sonrası MS IV. yüzyılın ilk yarısından itibaren tamamen imparatorluğa nüfus etmiştir. Bu dönemde ortaya çıkan Hıristiyan tarihyazımı geleneği ile birlikte *Kitab-ı Mukaddes* merkezli teolojik eserler kaleme alınmaya başlamasıyla beraber bu eserlerde Roma imparatorluğunun düşmanı aynı zamanda kilisenin de düşmanı olmuştur.

Gotların MS IV. yüzyıldan itibaren benimsedikleri Ariuşçuluk öğretisi onları sadece Roma imparatorluğun düşmanı yapmamıştır. Gotlar imparatorluğa verdikleri zararlar ile birlikte kutsal kitapta tanrının son bir kez daha yeneceği şeytan tarafından yoldan çıkartılan kilisenin ebedi düşmanları Gog-Magog ile özdeşleştirilmişlerdir. Bu eskatolojik düşünce Müslümanlık içerisinde de var olup Gog-Magog burada Yecüc-Mecüc olarak geçmektedir (Stang, 1996: 90).

İKİNCİ BÖLÜM

GOTLARIN GÖÇLERİ VE TARİHSEL COĞRAFYASI

2.1. Gotların Tarihsel Coğrafyası

Gotların İskandinavya'dan bilinmeyen bir zamanda ayrıldıklarına dair Iordanes'in anlatısı halen etkin bir şekilde geçerliliğini korumaktadır (Goffart, 2006: 56). Iordanes'in Got tarihini pek çok arkeolog 20. yüzyılın başlarına kadar gerçek bir hikâye olarak görmektedir (Kaliff, 2008: 226).

“Şimdi; çok uzun zaman önce, Berig isimli kralları ile birlikte arı kovanından fırlamış gibi ya da bir ulusun bağrından koparcasına Scandza Adası'ndan çıktıkları söylenir” (Iord. Get. XXV)

Iordanes Gotların başlatmış oldukları göçlerinin tarihi olarak MÖ 1490 yılını işaret etmektedir (Christensen, 2002: 251; Goffart, 2006: 57). Iordanes, Belesarius'un MS 540 yılında Ostragotlara karşı kazanmış olduğu zaferden sonra şanlı bir krallığın ve cesur bir kavmin 2030 yıllık tarihinin artık son bulduğunu söylemektedir (Iord. Get. CCCXIII.) Gotların İskandinavya'dan günümüz Avrupa kıtasına yaptıkları göçlerinin tarihi hakkında birçok görüş ortaya atılmıştır (Burns, 1979: 190). Gotların göç ettikleri tarih konusunda Karl Müellenhoff ve Thomas Hodgkin'in ortaya koymuş olduğu iki ayrı tarih üzerinden bir tartışma bulunmaktadır (Mierow, 1915: 146; Burns, 1982: 4). Müellenhoff Berig'in krallık döneminin MS I. yüzyıldan önceye gitmediğini ileri sürmüştür (Mierow, 1915: 146; Burns, 1979: 190). Hodgkin ise Gotları Baltık'ın güneydoğu kısımlarına yerleştikleri zamanı MÖ IV. yüzyılın ikinci yarısına tarihlemiştir (Hodgkin 1892, 34; Mierow 1915, 146; Burns, 1979: 190; 1982: 4).

Kendisi de Got kökenli olan Iordanes'in muhtemelen bu coğrafyayı bildiğini göstermek amacıyla Scandza Adası'nın tarifini yapmıştır. “Dünyayı muhteşem bir şekilde tanımlayan Ptolemaius'un eserinin II. cildinde okyanusun kuzeyinde dalgalarla dövülen Scandza isminde büyük bir ada bulunmaktadır. Şişkin kenarlı olan bir ardıç yaprağı gibi ve ucunda ise uzun bir konik şeklindedir²⁵. Pomponius Mela'da²⁶ Codan Körfezi okyanusun kıyılarını adeta yalamasından söz edilmektedir”(Mela III. 3. 54-55; Iord. Get. XVI-XIX.).

²⁵ Ptol. *Geogr.* II. 11. 33; Iord. *Get.* XVI.

²⁶ Pomponius Mela, *Baetica Eyaleti* (günümüzde İspanya'nın güney ucu) Tingentera kökenlidir. MS 43 yılında yazmış olduğu *De Chorographia* (Yerler Üzerine) ya da *De Situ Orbis* (Dünya'nın Konumu Üzerine) isimli 3 kitaptan oluşan günümüze ulaşan en Eski Latince yapıttır. Büyülü güzellikteki yerlere ve mitolojik hikâyelere düşkünlüğü olan Mela'nın Strabon'un temel bilgilerine dayandığı düşünülmektedir. Plinius, Mela'yı hem kendi eserinde kullanmış hem de bu eserden iyi bir kaynak olarak bahsetmektedir (Romer, 1998: 3-4; Can, 2011: 458; 2015: 767; Howatson, 2013: 767).

“Scandza Adası Sarmat²⁷ Dağları’ndan doğan ve buradan üç kol halinde okyanusun kuzeyine kadar devam eden Vistula Nehri’nin arkasında yer almaktadır. Adanın uzak kuzeyi ve batısının sonsuz sular ile çevrili olduğunu ve burada küçük adaların varlığından bahsetmiştir. Aşırı soğuklarda okyanusun donması ile kurtların bu adaya geçtiğini ve bu adanın konuksever olmadığını ifade etmiştir”(Iord. *Get.* XVII-XVIII.).

Iordanes’in Scandza Adası’nın coğrafi yapısından bahsettikten sonra adada yaşayan diğer kabilelerden bahsetmiştir. Ptolemaius burada yaşayan topluluklardan bahseder, ancak bunların yalnızca yedi tanesinin ismini vermektedir (Iord. *Get.* XIX.). Ptolemaius Scandza adasındaki yaşayan yedi kabilenin isimlerini ve bu kabilelerin adadaki konumlarını aktarmaktadır (Ptol. *Geogr.* II. 11. 35.). Ptolemaius Scandza Adasının batısında Chaedini, doğusunda Favonae ile Firaesi, kuzeyinde Finni, güneyinde Gutae (Gautae) ve Dauciones ayrıca adanın merkezinde Levoni kavminin yaşadığını yazmıştır (Ptol. *Geogr.* II. 11. 35.). Iordanes adanın aşırı soğuk olması nedeniyle burada bal arılarının yaşamadığı aktarmış ayrıca adanın kuzeyinde Adogitler²⁸ isimli kavmin yaşadığını söylemiştir (Iord. *Get.* XIX.). Yaşadıkları bölge yaz ortasında kırk gün kırk gece boyunca devamlı aydınlıktır. Gün adeta hiç batmaz bu nedenle bu topluluk hiçbir toplulukta olmadığı gibi laneti ve kutsanmışlığı aynı anda bir arada yaşamaktadır. Elbette bu topluluktan başka topluluklarda vardır. Bunlar Screrrefennae²⁹ topluluğudur. Yiyecek elde etmek için tahıl ekmezler, vahşi hayvanların etini ve yumurtalarını yerler ve bataklıklarda gereksinimlerini karşılayacak ve soylarını devam ettirmeye yarayacak pek çok av sürüleri bulurlar. Tabi başka topluluklarda vardır. Suehanlar aynı Thuringianlar gibi muhteşem atlara sahiptirler. Birçok başka kabile saphir³⁰ derilerini Roma ile ticaret yapmakla kullanırlar. Bu insanlar en güzel giysilere en kara renkli derilere sahip olmalarına rağmen fakirlik içinde yaşarlar. Daha sonra sayıları fazla olan pek çok topluluk gelir. Bunlar Theustes, Vagoth, Bergio, Hallin, Liothidalıdır. Bunların tümü verimli arazilerde oturur ve burada yaşayan başka kabilelerin sürekli tacizlerinden dolayı rahatsızdırlar. Bu kabileler ise Ahelmili, Ninnaitae, Fervir ve Gauthigotlardır. Savaşçıları dazlaktır ve savaş alanında son derece hızlı hareket etmeleriyle ünlüdür. Daha sonra Mixi, Evarge ve Otingisler gelir. Vahşi hayvanlar gibi oyulmuş kayalardan kalelerde yaşarlar. Bunların arkasında ise Ostrogothlar, Raumarici ve iyi huylu Finnler gelir. Bu kabileler Scandza Adası’nın yerlileridir. Vinovilothlar da onlar gibidir. Suetidi bu soydandır ve fiziksel

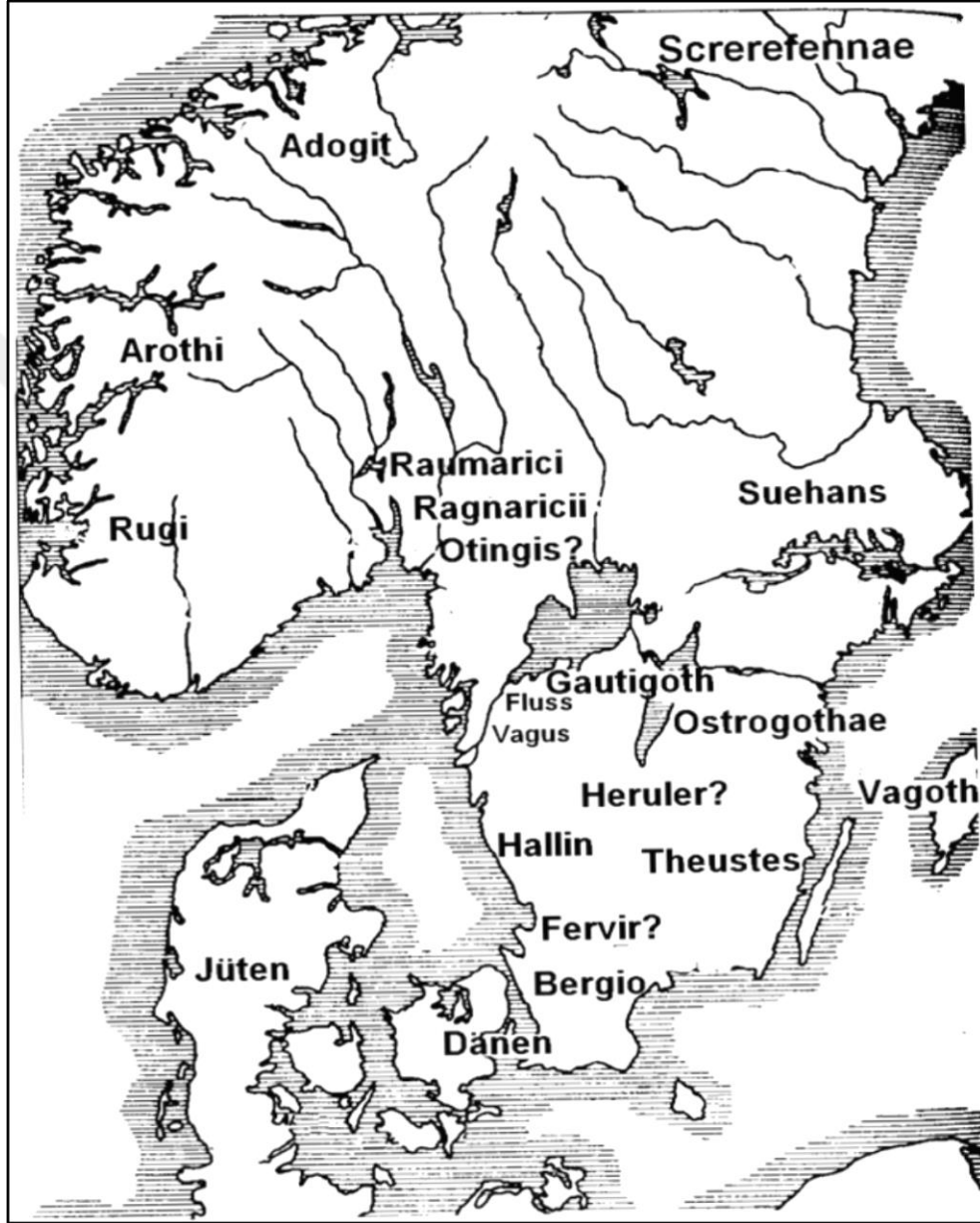
²⁷ Sarmat Dağı.

²⁸ Alogii ve ya Halogii ya da Haleygir’dir. Halogalan’da Norveç’in en kuzeyinde şu an bilinen ismiyle Nordland’da yaşayanlardır (Mierow, 1915: 146).

²⁹ Iordanes Screrrefennae, Screthefennae, Scrithefenni ve Scridifinni yazılması gereken bu ismi Screrrefennae olarak yanlış kullanmıştır. Iordanes bu adı Finlandiya bölgesinde yaşayan tüm kabileler için kullanmıştır (Mierow, 1915: 146).

³⁰ Safir derisi.

olarak hepsinden daha gösterişlidir. Aynı soydan tek kökten beslenen Danlar Heruları yurtlarından sürmüştür. Bunun yanında Herullar tüm Scandza kavimlerinden daha üstün olduklarını iddia etmekteydiler. Bu coğrafyada ayrıca Granni, Augandzi, Eunix, Taetel, Rugi, Arochi ve Ranni kavimleri yaşamaktadır (Iord. *Get.* XIX-XXIV.)

Har. 2. Iordanes'in eseri Getica'da anlattığı Scandza Adası'nda yaşayan kabileler

Peter Heather ise Gotların bir adadan geldiğini kabul etse de bu adanın hangisi olduğu konusunda emin değildir (Heather, 2012: 57-58). Ona göre Gotların İngiltere Adası'ndan gelmiş olabileceklerini dile getirmiştir (Heather, 2012: 57-58). Antikçağda İngiltere,

Danimarka ve İskandinavya'nın bulunduğu bölgelerin genel bir isimle Thule³¹ olarak anılmasından bu topluluğun İskandinav olmayabileceklerine değinmiştir (Heather 2012, 58; Kozan, 2014: 77). Bir dilbilimci olan Frederik Kortlandt ise Witold Manczak'ın çalışmalarından yola çıkarak yazmış olduğu "Gotların Kökeni" isimli makalesinde çok farklı bir düşünce ortaya koymuştur (Kozan, 2014: 83). Makalesinde Gotların dilsel açıdan Yukarı Almanca'dan Orta Almanca'ya, İsveççe'den Danca'ya daha yakın olduğunu ve Gotların anavatanlarının İskandinavya değil, Güney Almanya bölgesi olduğunu ileri sürmektedir (Manczak, 1982: 129; Kortlandt 2001: 2). Frederik Kortlandt aynı şekilde makalesinde Baltık bölgesinden Karadeniz bölgesine büyük bir Got göçü için kanıt olmadığını ifade etmiştir (Kortlandt, 2001: 2). Bu tezini belli nedenlere dayandıran Kortlandt ilk olarak Polonya ve Ukrayna da yapılan kazılardaki buluntuların göç öncesi ve sonrası Gotlar ile özdeşlemediğini ve büyük farklar olduğunu söylemektedir (Kortlandt, 2001: 2). İkinci olarak Polonya ve Ukrayna bölgeleri arasında yer alan Karpat³² Dağları'nın Slavların anayurtları olduğu, Hunlar gelmeden önce burada var olduklarını ve Gotların bu bölgeye girmelerinin zor olduğuna değinmektedir (Kortlandt, 2001: 2). Tezini dayandırdığı üçüncü neden ise Gotların zengin ve iklim koşulları elverişli Almanya yerine bozkır steplerini tercih etmelerinin zor olduğunu söylemiştir (Kortlandt, 2001: 2). Frederik Kortlandt'ın sunduğu dördüncü sebep ise gelişmiş zenginliği sahip olan Roma İmparatorluğu'nun yakınlarında olmaları onların yararına olacağını belirtmiştir (Kortlandt, 2001: 2). Beşinci ve son nedeni ise Gotların Burgundias, Vandallar, Marcomannlar ve Langobardlardan farklı bir yol izlediklerine şüphe etmektedir (Kortlandt, 2001: 2). Frederik Kortlandt'ın bu görüşlerinin tutarsız tarafları bulunmaktadır (Kozan, 2014: 80). Frederik Kortlandt arkeolojik buluntuların birbirini takip eden kültürlerle ait olmadığını dile getirmiştir. Aynı isme sahip başka bir makalede sadece Rolf Hachmann'ın Przeworsk³³ kültürünü Baltık Gotlarına atfedildiğini ve daha sonra Wielbark kültürü ile birleştiğini söylemiştir (Lestringant, 2014: 2). Malcolm Todd ise toplumların göç ettikleri bölgelere uyum gösterdiklerine değinmiştir (Todd, 2004: 58). Peter Heather ise Polonya gibi o dönemde ve bugün de son derece sık ormanla kaplı bölge ile Ukrayna ovalarının zorlu koşullarında yaşayan toplumların üzerinde iklimin farklı etkileri olmasının normal olduğunu

³¹ İlk kez Pytheas'ın gezi notlarında geçen Thule, Pytheas anlatımıyla Kuzey Atlas Okyanusu'nda bulunan, güneşin hiç batmadığı bir ateş ve buz beldesi olarak geçer. Thule, değişik nedenlerle değişik yerler ile özdeşleştirilmiştir. Bunlar İzlanda, Shetland Adaları, Faroe Adaları ya da Saaremaa Adası'dır. Bütün belirsizliklerden Thule miti doğmuştur. Artık onu aramasalar bile antikçağdan günümüze şiirsel bir mit olarak kalmıştır (Mela. III. 57; Verg. *Georg.* I. 30; Strab. II. 4. 1; Plin *Nat.* II. 187; IV. 104; Howatson, 2013: 939; Eco, 2015: 223).

³² Ukrayna ve Polonya'nın arasında bir Doğu Avrupa dağ silsilesidir.

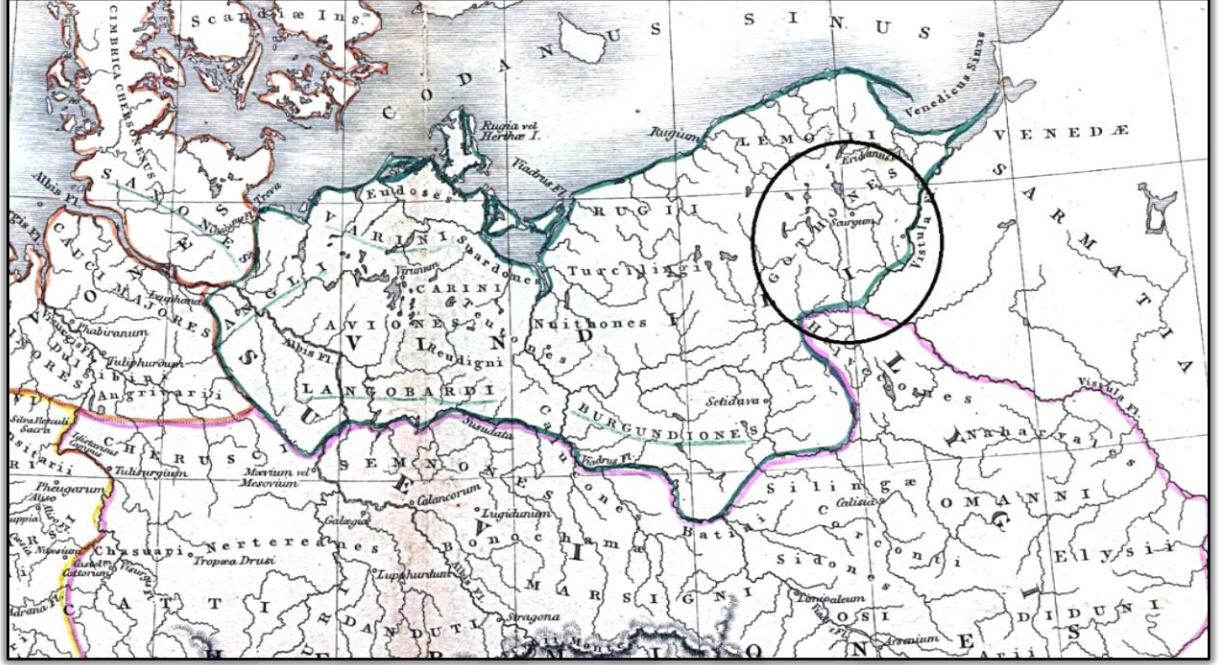
³³ Przeworsk kültürü MÖ III. yüzyıl ile MS V. yüzyıl arasında günümüz Polonya ve Slovakya tarafında yayılmış bir kültürdür (Burns, 1982: 10-15; Urbanczyk, 1998: 405-410).

ve Gotlarında bölge koşullarına ayak uydurabileceğini söylemiştir (Heather, 2010: 4). Iordanes'in *Getica* isimli eserinde Gotların kendi dillerinde Oium topraklarına girmeleri ve Spaileri yenmelerini anlatmıştır (Iord. *Get.* XXVIII.). Burada bahsedilen Spailer isimli topluluğun Slavların bir kolu olduğu düşünülmekte ve Slavların MS VI. yüzyıla kadar hiçbir faaliyette bulunmamaları da etkili olmuştur (Kozan, 2014: 85). Frederik Kortlandt'ın üçüncü olarak iklim koşulları hakkındaki öne sürmüş olduğu nedenine gelirsek Gotların İskandinav kökenlerini kabul olursak eğer oradaki iklim şartlarının zorluğu onları steplerde zorlamayacaktır (Kozan, 2014: 85). Ukrayna kültürünün güneydoğu yönündeki yayılımının büyük kısmı ormanlarda gerçekleşmiş ve Batı Karadeniz Gotlarına 'orman insanları' anlamına gelen Tervingi denmektedir (Lestringant, 2014: 2). Roma İmparatorluğu MS I. ve II. yüzyıllarda yetenekli imparatorların yönetimi altında gücünün zirvesindedir. Gotların göç hareketleri bu dönemlerde olduğu için Frederik Kortlandt'ın öne sürmüş olduğu Gotların zengin ve bereketli Roma toprakları varken steplerde yaşama düşüncesi çürümektedir. Çünkü steplerde bulunan siyasi ve askeri boşluk Gotların istediği gibi davranabilecekleri topraklar ilgilerini daha fazla çekmekte ve o bölgelere yapılacak olan bir göç hareketini daha olası göstermektedir (Kozan, 2014: 85). Ukrayna ve çevresi zengin bölgelerdir. Kuzey Ukrayna'daki Zarubintsy³⁴ kültürü gelişen bir tarıma sahipti ve Karadeniz sahili Olbia ve Tyras gibi zengin Hellen-Roma ticaret şehirleri ile Bosphorus Krallığı bulunmaktadır (Lestringant, 2014: 2). Böyle zenginlikler ve Roma İmparatorluğundan uzak oluşu Gotları cezbetmiş ve ilerleyen tarihlerde o bölgelere başlayacak olan göç hareketinin sebebi olmuş olabilir (Kozan, 2014: 85). Son olarak Frederik Kortlandt'ın bahsettiği Burgundias, Vandallar, Marcomanlar ve Langobardlar ile Gotların farklı bir güzergâh izlemelerine şüphe ile bakmaktadır (Kortlandt, 2001: 2). Erken tarihlerde Vandalların etkisinde kalan Gutoneslerin (Gotların) genişlemelerine engel olunmuş ve ayrıca onlardan ayrılıp özgürleşmeleri gibi düşünceler farklı bir yol izlemelerine neden olması ihtimal dâhilindedir (Lestringant 2014, 2).

Gotlar Scandza Adası'ndan kralları Berig önderliğinde gemilerine binerek ayrılmışlardır (Iord. *Get.* IX.). Gotların göç ettikleri bölge konusunda birçok görüş bulunmakla beraber arkeologlar tarafından bilinen ilk yerleşim yerleri günümüzde Polonya toprakları içinde bulunan Vistula Nehri'nin alt kısmı boyunca kalan bölgedir (Kaliff, 2008: 228). Yaptıkları yolculuk sonucu karaya çıktıkları yer günümüzde Polonya topraklarıdır (Strab. VII. 1. 3; Tac. *Germn.* XLIII. 6; Ptol. *Geogr.* III. 5. 8.). Gotların coğrafi konumu hakkında en ayrıntılı bilgi veren Tacitus ve Ptolemaius bu kavimi kıyıya değil de iç kesimlere

³⁴ Zarubintsy Kültürü MÖ III. yüzyıldan MS I. yüzyıla kadar Karadeniz'in kuzeyinden Dinyester ve Pripyat (Ukrayna ve Beyaz Rusya'dan tekrar Ukrayna'ya dönen ve sonunda Dinyester'e karışan bir nehirdir. Nehirleri boyunca gelişmiş bir kültürdür (Lestringant 2014, 2-3).

yerleştirmişlerdir (Hachmann, 1970: 454). Ayrıca da bu yerin İskandinavya'nın bazı bölgeleri ile temas için idealdir olduğu düşünölmektedir (Kaliff, 2008: 228).

Har. 3. Antikçağda Germen bölgesindeki kabileler

2.2. Cernjachov ve Wielbark Kùltürleri

Iordanes'in *Getica* isimli eserinde yazmış olduğu gibi Gotların başlarında Berig isimli kralları ile birlikte arıların kovanlarından fırlamaları gibi Scandza Adası'ndan ayrıldıklarını yazmıştır (Iord. *Get.* XXV; Wolfram, 1990: 36). Ardından gemilerinden inince ayak bastıkları topraklara kendi adlarını vermiş olduklarını ve bugün buraya halen Gothiscanza³⁵ olarak adlandırıldığından bahsetmektedir (Iord. *Get.* XXV; Heather, 2012: 34). Daha sonra buradan Ulmerugide³⁶ okyanus kıyılarındaki meskenlerine geldiklerini, burada hüküm süren diğer kavimlerle mücadeleye giriştiklerini ve bunun sonucunda burada bulunan Vandalları bu topraklardan sürdüklerini dile getirmektedir (Iord. *Get.* XXVI; Wolfram, 1990: 36). Iordanes'in *Getica* isimli çalışması dışında Gotlar hakkında bilgi edinilebilecek alternatif bir kaynak bulunmaması sebebiyle *Getica* 19. yüzyılın sonuna kadar bilim insanlarınca çok değerli bir eser olarak görülmüştür (Kaliff, 2008: 226; Heather, 2012: 35). Lakin 19. yüzyılın sonlarına doğru arkeolojinin profesyonel bir disiplin olarak ortaya çıkmasıyla beraber bilim insanlarına *Getica* dışında da araştırma yapma fırsatı doğmuştur (Heather, 2012: 36). Arkeolojik araştırmalar farklı dönemlerde Baltık Denizi boyunca kültürel temasların araştırılmasına olan ilginin artması sebebiyle de yoğun bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır (Kaliff, 2008: 224). Bu araştırmalarda Alman Gustaf Kossinna³⁷ ilk öncü isim olarak karşımıza çıkmaktadır (Heather, 2012: 36). Kossinna 1895 yılında Gotların İskandinavya'dan deniz yolu ile göç ettikleri fikrini ilk kez dile getiren kişi olmuştur (Hachmann, 1970: 221). Kossinna ortaya koymuş olduğu bu hipotezini herhangi bir arkeolojik kanıt ile desteklememiştir (Hachmann, 1970: 222). Ayrıca arkeolojik grupları MS ilk iki yüzyıldan beri Ptolemaius'un oluşturduğu haritasındaki belirtmiş olduğu kabileler ile ilişkilendirmiştir (Kaliff, 2008: 226). Buna ek olarak antik kaynaklarda ismi geçen her bir halkın kendi ayırt edici özelliklerini sergileyen maddi kùltürlere sahip olduklarını dile getirmiştir (Heather, 2012: 38).

Polonya ve Ukrayna da yapılmaya başlanan kazılar elde edilen yeni veriler neticesinde Gotlar hakkında daha fazla bilgiler edinmeye başlamış ve bugün bildiğimiz Wielbark ile Cernjachov gibi iki önemli kùltürün tanımı ve analizleri sayesinde sadece Gotların tarihine değil, aynı zamanda birçok döneme de ışık tutulmuştur (Heather, 2012: 43). İkinci Dünya

³⁵ Iordanes'in çalışmasında bahsetmiş olduğu Gothiscanza bölgesi Güney Baltık kıyıları olarak kabul edilmektedir (Kaliff, 2008: 226). Ayrıca *Getica*'yı çeviren Mierow ise Gothiscanza için Baltık bölgesinin güneydoğu köşesinde bulunan modern Danzing şehrinin yakınları olarak tanımlamaktadır (Mierow, 1915: 146).

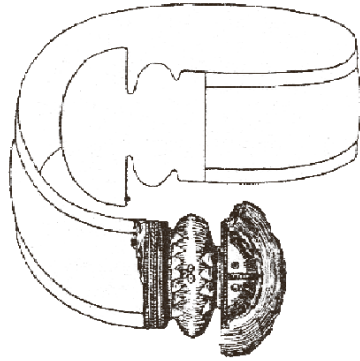
³⁶ Okyanus kıyılarında ve ya Vistula Nehri üstündeki adalar olarak düşünülmektedir (Mierow, 1915: 147). Ayrıca Kaspar Zeuss ise Gotların bu adaları çoğu zaman Hulmerugeis ve Ulmerigu olarak adlandırdıklarından bahsetmektedir (Zeuss, 1837: 484).

³⁷ Gustaf Kossinna 1858 ile 1931 yılları arasında yaşamış Alman dilbilimci ve tarihçidir. Milliyetçi görüşleri ile tanınan Kossinna Nazizm'in ideolojik tabanına katkıda bulunan arkeolojik çalışmaları bulunmaktadır.

Savaşı'nın sona ermesiyle birlikte arkeologlar Gotlara ait olabilecek eserlerin bir listesini çıkarmışlardır (Burns, 1979: 191).

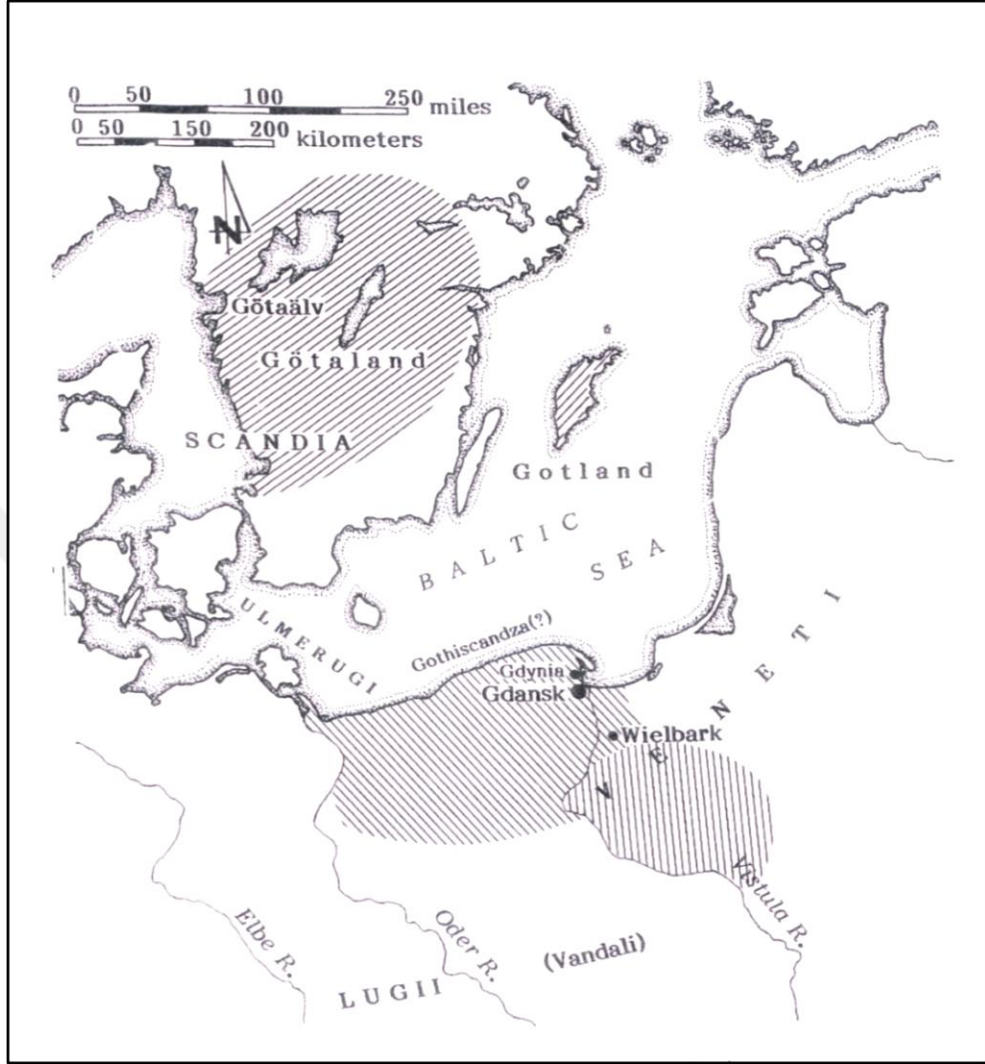
Resim 1 Armut biçimli Kolye

Resim 2 Yılan-başlı bilezik

Gotho-Gepidian olarak bilinen kültür yedi unsurla birleşir. *inhumasyon*³⁸ şeklinde gömü, mezara silah konulmaması, mezarlıklarda taş halka ve stel bulunması, armut biçimli metal kolyeler, yılan-başlı bilezikler, S şeklinde tokalar ve üstü kabartmalı cilalı özel bir seramik gibi unsurlar bu kültürü tanımlamaktadır (Kmiecinski, 1962: 275; Kazanski, 1991: 11). Lakin bu Gotho-Gepidian olarak tanımlanmış olan bu yedi unsurdan biri olan taş halkalar ilk olarak İskandinavya'da keşfedilmiş geriye kalan diğer altı unsur ise ilk olarak Baltık Denizi'nin kuzeyinde keşfedilmiştir (Heather, 2012: 37).

³⁸ Nekropolis alanlarına normal şekilde ölü bedeni mezar içine konularak gerçekleştirilen gömü şeklidir.

Har. 4. Gothiscandza, Gotland ve Götaland

Bu öğelerin tamamı İskandinavya'dan ziyade genel olarak Baltık kültürünün özelliklerini kanıtlamıştır (Burns, 1979: 191). Got varlığının açığa çıkardığı bazı öğelerin tamamı Kuzey Baltık ve İskandinav özelliklerden ziyade Baltık kültürü olduğu ispatlanmış ayrıca İsveçli arkeologlar bu dönem mezarlarının hem *inhumasyon* hem de *kremasyon*³⁹ içerdiğini ve bazılarında silahlar bulunduğuna değinmişlerdir (Burns, 1982: 5). Polonyalı arkeolog Jerzy Kmiecinski Gotların etnik köklerinin Güney Baltık kıyısında aranması gerektiğini ileri sürmüştü ve Gotik olarak düşünülen unsurların çoğunun Pomerania'da⁴⁰ İskandinavya'dan daha önce olduğunu göstermiştir (Kmiecinski, 1962: 270-85; Urbanczyk,

³⁹ Normal şekilde gömülmeyen ve beden yakılarak küllerini bir vazo içerisine ve ya mezarın içine konulması ile yapılan ölü gömme şeklidir.

⁴⁰ Pomerania Almanya'nın doğusunu ve Polonya'nın batısını kapsayan bölgedir.

1998: 399). Uzun yıllar boyunca bu görüş görmezden gelinmiş ve daha sonra ise arkeologlar Wielbark kültür köklerinin Baltık bölgesinin güneyinde aranması gerektiğine ikna olmuşlardır (Urbanczyk, 1998: 399). Kmiecinski İskandinavya’da bulunan Got mezarlarında silah bulunduğunu dile getirmiş olup Pomerania bölgesindeki mezarlara silah konulmamasının bölgeye özgü karakteristik bir özellik olduğunun altını çizmektedir (Kmiecinski, 1962: 278).

Pomerania Bölgesi’ndeki Wesiory⁴¹ alanı dağınık mezarların olması küçük grupların birbirine bağlı olmadığını göstermiş ve Odry’de⁴² henüz tam bir kazı yapılmamış olsa da Wesiory’ benzerlik göstermiştir (Burns, 1979: 191-192). Wesiory ve Odry’de bulunan kafataslarının kalınlıklarının benzer olmaları ve bu kafataslarının kalınlık ölçülerinin Kuzey Baltık bölgesindeki insan kafatasının ortalama kalınlığından oldukça farklıdır (Burns, 1982: 6). Bu sonuçlar muhtemelen kuzeyden gelen nüfus artışının önemli olmadığını göstermekte olup aynı şekilde Odry ve Wesiory bölgelerindeki mezarlardan gelen silahların yapımında kullanılan demirin içindeki fosfor maddesi Viking dönemi öncesi İsveç’inden farklı olduğu ve bu bölgedeki yerel imalatı belirtirken demir-ergitme teknolojisinin Pomerania’da tek düze olduğunu göstermektedir (Burns, 1979: 192). Uzmanlar üçüncü ve dördüncü yüzyıl boyunca güneye doğru gelişen herhangi bir ikna edici somut kanıt özellikle Gotik bir kanıt bulunmaması ile Iordanes’i tamamen reddetmişlerdir (Burns, 1982: 7). Ortaya çıkarılan buluntular kronolojik bir bilgi vermemekle birlikte sadece Roma sikkeleri ve tarihleri belli olan mezar yapıları gibi kapalı yerlerden bulunan *terra sigillata* gibi seramik buluntular tarihlendirilebilmektedir (Heather, 2004: 50). Ancak zamansal dizilimin tek tek her bir buluntu için ayrı ayrı yapılması değil de onların oluşturduğu grubun tamamı için yapılması daha güvenli bir yöntem olarak görülmektedir (Heather, 2012: 44). Bugünkü Kuzey Polonya dediğimiz bölgedeki Wielbark ile günümüz Karadeniz kuzey iç bölgeleri olarak bilinen Cernjachov kültürleri Gustaf Kossinna’nın iddia ettiği gibi Gotlara ait maddi kültür kalıntılarına sahip değillerdir (Heather, 2012: 43). Vistula havzasında bulunan mezarlarda sadece Gotlar için değil birçok farklı halk için yaygın bir gömü geleneği olarak karşımıza çıkması bakımından tek bir etnik grubu tanımlamak için ölçüt olmamaktadır (Kazanski, 1991: 13). Bunun sebebi de her bir kültüre ait kalıntıların sadece bir topluluğa özdeşleştirilmemesi ayrıca birçok topluluğun maddi kültür kalıntılarını kapsamakta olmasıdır (Heather, 2012: 43).

⁴¹ Wesiory Kuzey Polonya taraflarında bulunan yerde bir mezar alanı bulunmuştur. Bu mezarlarda hem inhumasyon gömüye hem de kremasyon gömüye rastlanmıştır (Burns, 1982: 5-7).

⁴² Çek Cumhuriyetinde bulunan bir kasabadır. Odry’de yapılan kazılar Wesiory kazısındaki buluntular ile benzerlik göstermiştir (Burns, 1982: 5-7).

Har. 5. Wielbark ve Cernjachov Kültürleri

İkinci yüzyılın ikinci yarısında Bug⁴³ Nehri yöresinde orijinal kültürü hızlı bir şekilde değiştiren ve ticarete artışı sağlayan bir kuzey etkisi başlamıştır (Burns, 1982: 8). Bu kuzey etkisi Polesia ve Volhynia olarak muhtemelen görünürken gömü stilleri, mezar yapımındaki çeşitli değişimler ve seramiklerin daha çok kuzeydeki buluntulara benzemesinden bahsedilmiştir (Burns, 1982: 8).

Wielbark ve Cernjachov kültürleri için yapılmış kronoloji üç evreye ayrılmaktadır. Bunlar B (Erken Roma Demir Çağı), C (Geç Roma Demir Çağı) ve D (Kavimler Göçü) olan bu evreler her biri kendi içinde alt tarihlere ayrılmaktadır⁴⁴. Son yıllarda yapılan geniş çaplı araştırmalar sayesinde Wielbark kültürünün iki ayrı çizgiye ayrıldığı belirlenmiştir. Wielbark kültürü MS I. yüzyıl ortalarındaki (B1b) Pomerania ile aşağı Vistula yakınında şekillenen Wielbark-Lubowidz kültürü, MS II. ve III. yüzyıl (B2-B2/C1) Kuzey Polonya, Vistula'nın doğusundaki Mozovia da yayılacak Wielbark-Cecele kültürleri San⁴⁵ ve Bug Nehirleri ile Belarus, Volhynia ve Kuzey Ukrayna'ya doğru yayılmıştır (Heather, 2012: 47). Kuzeyde

⁴³ Bug Nehri Polonya, Ukrayna ve Beyaz Rusya üzerinden akan bir nehirdir.

⁴⁴ Bu kültürler için yapılmış kronoloji tablosu bulunmaktadır (Godlowski, 1970: 91; Heather, 2004: 50-51; 2012: 44-51).

⁴⁵ San Nehri Güneydoğu Polonya ve Batı Ukrayna'da bulunan bir havza ve nehirdir.

Karadeniz'den Dinyester ve Bug nehirleri boyunca Vistula ve Baltık Deniz'ine kadar uzanan Kehribar ticareti rotası. Baltık kehribarının Akdeniz malları ile değiş tokuşu yapılan önemli bir ticaret yoludur (Urbanczyk, 1998: 399). Sürekli artan talep doğrultusunda Dzierzgon Nehri bataklıklarından kolayca kontrol edilmesini ve kısa daha bir rota inşa edilmesiyle bu rotayı 300 yıl sürdürmesini sağlamıştır (Urbanczyk, 1998: 399). Aşağı Vistula'da yapılan bilimsel çalışmalarda Dzierzgon nehri vadisinde yeniden keşfedilen 1200 m uzunluğunda ve MÖ I. yüzyıla kadar uzanan toprak ve ahşap yol İtalya'dan Sambiya'ya götüren ticaret rotasının son eksik parçasıdır (Urbanczyk, 1998: 399). Wielbark kültürünün yayılımı bu coğrafyada da yerleşik göç şekilleriyle de uyumluluk göstermektedir (Heather, 2012: 86). Wielbark kültürü MS I. yüzyıldan itibaren doğu ve güneydoğuya doğru genişleme göstermekle beraber bu kültürün genişlediği bölgelerde Sintana de Mureş ve Cernjachov kültürleri olarak karşımıza çıkmaktadır (Kaliff, 2008: 229). Wielbark kültürünün MS V. yüzyıla kadar varlığını koruduğu düşünülmektedir (Urbanczyk, 2004: 390). Wielbark kültürünün yerel kökenleri hakkında düşündürülen bu arkeolojik veriler yazılı kanıtların yeni yorumlamaları sayesinde dış dünyayla uzun vadeli yoğun bir ticaretin aşağı Vistulada, Gotik kökenin şekillendirdiğini varsayılmaktadır (Urbanczyk, 1998: 402).

2.3. Baltık'tan Karadenize

Gotların *Ulmerugi*'den Karadeniz bölgesi taraflarına gerçekleştirdikleri göç hareketini Iordanes şu şekilde aktarmaktadır:

‘Kavmin nüfusu büyük oranda arttığı zaman, Berig'den beri beşinci olan Gadaric oğlu Filimer'in kral olduğunda Got ordusunun aileleri ile birlikte bu coğrafyadan göç etmelerine karar vermiştir. Kendilerine uygun bir yurt ararlarken kendi dillerinde Oium diye isimlendirdikleri Scythia'ya ulaştılar. Buradaki zenginliklerinin onları büyülediği ve ordunun yarısının, nehri geçmek için kullandıkları köprü'nün onarılamaz bir şekilde yıkılmasıyla, bir daha hiçbirisi ne ileri gidebilmiş ne de geri dönebilmiştir. Çünkü yer fokurdamış gibi kaynayan bataklıklarla ve çevresi uçurumlarla sarılıymış bu çifte doğal engel yüzünden bu yere geçiş imkânsızmış. İnsanlar bugün bile yolu oradan geçen yolcuların çok uzaklardan gelen sesler olduğunu itiraf etseler bile manda böğürtülerini duyduklarını ve insan ait izler gördüklerini konuşuyorlardır. Filimer'in komutasında Oium topraklarına giren Got ordusu istedikleri bu toprakları ele geçirmiş, Spaliler⁴⁶ ile savaşmış ve savaştan zaferle ayrılmışlardır. Daha sonra Scythia'nın Karadeniz yakınlarındaki en uzak noktasına ilerlemişlerdir’ (Iord. Get. XXVI-XXVIII).

Iordanes hikayesinde Gotların yenmiş olduğu Spaliler'in kim olduğu hakkında bir bilgi bulunmamaktadır (Heather, 2012: 34). Mierow Don Nehri yakınlarında olduğundan şüpheli bir şekilde bahsetmekle beraber Spaliler'den ziyade Venethi kabilesi olarak düşünülmesi gerektiğini söylemektedir (Mierow, 1915: 146). Ayrıca Mierow, Plinius'un

⁴⁶ Mierow Don Nehri yakınlarında olduğundan şüpheli bir şekilde bahsetmekle beraber Spali'den ziyade Venethi kabilesi olarak düşünmektedir (Mierow, 1915: 146).

Spali⁴⁷ kavminin bir zamanlar Don Nehrini geçmiş olan kavimlerden birisi olduğundan bahsettiğini söylemiştir (Mierow, 1915: 146).

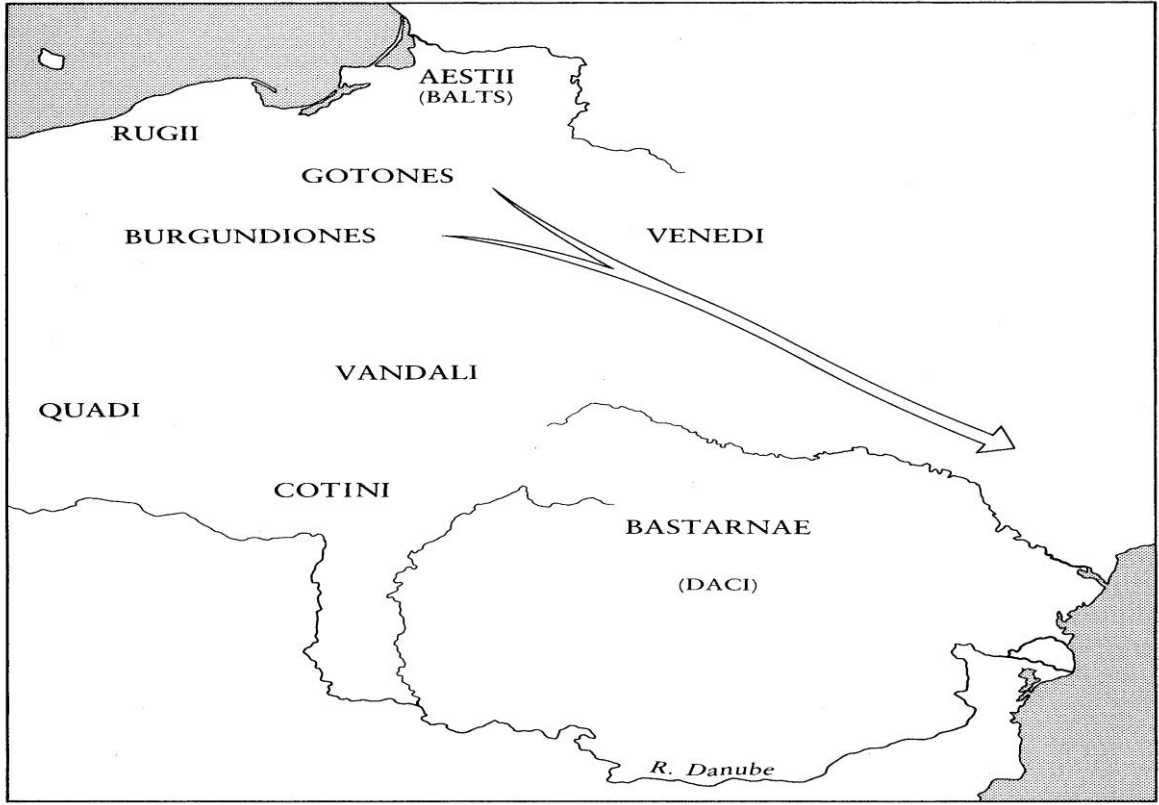
Üçüncü yüzyılın başından itibaren, Gotlar işgal ettikleri Vistula havzasındaki topraklarını gözle görülür bir şekilde boşaltmaya başlamışlardır. Bu olay MS 214 yılında Karadeniz'deki Gotların ortaya çıkmasıyla örtüşmektedir (Hachmann, 1970: 227). Filimer

önderliğinde başlayan göç hareketi Iordanes'in anlatısının tersine arkeologlarca bu göçün yavaşça gerçekleştiği düşündürmektedir (Urbanczyk, 2004: 390). Wielbark kültürü MS I. yüzyıldan itibaren doğuya ve güneydoğuya doğru genişleme göstermekle beraber bu kültürün olduğu yerleşimler Moldova ve Dinyeper Nehri bölgelerinde MS III. yüzyılda ortaya çıkmıştır (Kaliff, 2008: 229; Heather, 2010: 104-105). Böylece araştırmacılar tarafından büyük göç teorisi artık terkedilmiştir (Kaliff, 2008: 223). Wielbark kültürünün ilk yurdu olan Kuzey Polonya toprakları nispeten Güney Polonya topraklarına göre daha verimsizdi (Heather, 2012: 86). Bu göç fikri MS III. yüzyıl başlarında alınmış bir karar olmuş olabilir (Urbanczyk, 2004: 390). Bununla beraber Gotların Karadeniz bölgesindeki zenginler hakkında bilgileri olması ve ticaret yolu vasıtasıyla zaten bu bölgeyi tanıdıkları da etkili olmuştur (Heather, 2012: 87). Bu durum benzeri Kuzey Karadeniz'deki Hellen ambarları ve Karadeniz'in kıyılarındaki Hellen şehirleri içinde geçerliliğini korumuş ve Gotlar için cazibe oluşturulan bu bölgeler ile ayrıca etkisiz kalan Roma imparatorluğunun bir sonucu olarak görülmektedir

(Urbanczyk, 2004: 390; Heather, 2012: 87). Gotların Karadeniz bölgesindeki varlıkları mezar yapıları ve o bölgedeki şehirlere olan akınları ile kanıtlanmaktadır (Shchukin ve Furasyev, 2007: 72). Roma imparatorluğu koruması altında bulunan Olbia şehrinin gelişmiş ekonomisi Gotların ve diğer kavimlerin ilgisini çekmiş olup MS III. yüzyılın başlarında yağmalandığı düşünülmektedir (Rappaport, 1899: 27; Lewicki, 1951: 80). Iordanes Gotların yapmış oldukları bu göçlerinin ilk safhası olarak tanımlar anlatmaya devam eder (Iord. *Get.* XXXVIII.).

“*Gotların Azak Denizi yakınlarındaki Scythia topraklarına yerleştikleri ilk göçlerini okuduk. Gotların ikinci göçleri Moesia, Thracia ve Dacia topraklarına olmuştur. Üçüncü göçlerinde ise Karadeniz'in üst kısımlarında yer alan Scythia topraklarına yerleşmişlerdir*” (Iord. *Get.* XXXVIII.).

⁴⁷ Plinius kaleme aldığı *Naturalis Historia* isimli eserinde bu kavim hakkında şu kısa bilgiyi aktarmaktadır: “*Cantici ve Sapei kabileleri Ocharius Nehrinden geçmiştir. Ama Satharchei, Spondolici, Synhietae, Anasi, Issi, Cataetae, Tagorae, Caroni, Neripi, Agandei, Meandaraei ve Spalaeon kabileleri Don Nehrinden geçmiştir*” (Plin. *Nat.* VI. 7. 22.).

Har. 6. Doğu German kabileleri ve Gotların g hareketi gzerghi

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÜÇÜNCÜ YÜZYIL KRİZİ VE GOT-ROMA İLİŞKİLERİ

3.1. III. Yüzyıl Krizi Döneminde Küçük Asya'nın Durumu

Roma imparatorluğu Seveuslar Hanedanının çöküşü ile birlikte MS 235 ile 284 yılları arasında neredeyse 50 yıllık bir süreçte devlet idaresinde, askeri sisteminde, ekonomisinde, sosyal ve dini yapısında tam bir çöküş evresine girmiştir (Rostovtzeff, 1979: 433-455; Akşit, 1985: 375-484; Millar, 1981: 239-248; Cameron, 1993: 1-12). Ayrıca imparatorluk bu dönemde doğusunda Sasaniler tarafından, kuzey ve batısında ise birçok Germen kabileleri tarafından sıkıştırılmıştır. İmparatorlarından biri barbarlar ile yapılan savaş sırasında öldürülmüş ayrıca bir başka imparatoru da Sasaniler ile yapılan savaşta esir düşmüştür. Deyim yerindeyse imparator Maximinus Thrax ile Diocletianus arasındaki dönem Roma imparatorluğu için tam bir kargaşa dönemidir. Severus Alexander MS 222-235 yılları arasında imparator olmuştur. Doğuda Sasaniler ile yapılan savaş için Ren bölgesinden legionlar kaydırılmıştır. Bu sebeple bölgede oluşan zafiyet sebebiyle Germen kabileleri bölgede hareketlenmeye başlamışlardır. Sasaniler ile yapılan savaştan sonra bölgeye gelen imparator savaş hazırlıkları yapmaya başlamıştır. Hem doğuya kaydırılan legionların hem de İtalya'dan getirilen legio II *Parthica* sayesinde daha güçlenen ordu savaş için hazır beklemektedir. Bu sırada Severus Alexander annesi Iulia Mamaea'nın tavsiyesine kulak vererek barbarlar ile savaşmaktan vazgeçerek onlarla anlaşma yoluna gitmeye karar vermiştir. Bunu öğrenen askerlerin gözünden düşmüş olan imparator Severus Alexander zayıf bir tutum sergilediği düşünülerek kendi çadırında annesi Iulia Mamaea ile birlikte öldürülmüştür (Kaya, 2004: 7; Drinkwater, 2008: 28; Kaya, 2008: 321). Tarihçiler bu döneme Üçüncü yüzyıl krizi, Geçiş çağı, Asker imparatorlar çağı, Anarşi çağı ve Askeri monarşi çağı olarak birçok isim vermektedir (Cameron, 1993: 3). Roma imparatorluğunun MS 235-284 yılları arasında yaşadığı anarşi dönemi imparatorluğunun sınırları içerisinde bulunan birçok bölgede askeri zaafiyet oluşturarak saldırılara açık bir hale gelmesine neden olmuştur. Küçük Asya bölgesi bu dönem içerisinde hem doğusunda bulunan Sasaniler tarafından saldırıya maruz kalmış hem de Karadeniz üzerinden gelen Gotlar tarafından yakılıp yıkılmıştır.

Küçük Asya bölgesi MS 250 yıllarından itibaren Roma imparatorluğunun kendisi gibi kaos içindedir. Valerianus'un imparator olduğu dönem Roma imparatorluğu için karışık bir dönemdir (Zos. I. 30). İmparator III. Gordianus'tan itibaren başa geçen imparatorlar doğu sınırı ile çok fazla ilgilenememiş olup yaşadıkları iç karışıklık, hastalık ve barbar kabileler ile olan mücadeleler onları fazlası ile meşgul etmiştir. İmparator Decius, Philippus ile yaşadığı iç savaştan zaferle ayrıldıktan sonra Gotlarla savaşmış ve öldürülmüş, halefi Gallus ise

İtalya'dan hiç ayrılmamış olup imparatorluğun sorunlarıyla ilgilenemeyecek kadar pasif bir duruş sergilemiştir (Zos. I. 26). Zaten kendisinin imparatorluğu döneminde Sasaniler Antakya'yı ele geçirmiş ve Kapadokya'ya kadar ilerlemişlerdir (Zos. I. 27). Eutropius, Gallus ve oğlu Volasianus'un ikili yönetim dönemini veba, hastalıklar ve felaketler dönemi olarak tanımlamaktadır (Eutr. IX. 5). Aemilianus ise gelecek vaat eden bir imparator olmuş olsa da birkaç ay gibi kısa bir süre imparatorluk yaptıktan sonra kendi askerleri tarafından öldürülmüştür (Eutr. IX. 6). Sonuç olarak Valerianus imparatorluk makamını ele geçirdikten sonra Roma imparatorluğu MS 244 ile 253 yılları arasında doğu bölgelerine çok fazla odaklanamamıştır.

Aemilianus'tan sonra imparator olan Valerianus oğlu Gallienus'u da augustus rütbesine terfi ettirerek ikili bir yönetim benimsemiştir (Southern, 2001: 78). Bunun en büyük sebebi imparatorluğun sınırlarının çok geniş olması nedeniyle imparatorluğu daha kolay yönetebileceğini düşünmüş olmalıdır. Valerianus uzun süredir ilgilenilmeyen Sasani sorunu ile ayrıca Küçük Asya'nın kuzeyinde hareketlenen Gotlar ile de yüzleşmek için doğuya doğru hareket etmiştir. Oğlu Gallienus ise batıda kalarak buradaki sorunlarla ilgilenmektedir.

İmparator Valerianus MS 253 yılından sonra Gotların saldırılarından haber almış onları engellemek bazı girişimlerde bulunmuştur (Drinkwater, 2008: 42). Got saldırıları karşısında stratejik önemi olan bazı bölgeleri korumak amacıyla ordusunu bölmüş ve bu ordunun ana kısmını Cappadocia bölgesine doğru götürmüştür (Drinkwater, 2008: 42). Valerianus dikkatini Gotlara odakladığı sırada Sasaniler tekrar hareketlenerek Dura Europos'a saldırmış ve Valerianus'un bu durum neticesinde bu bölgeye hareketlendiği de düşünülebilir (Potter, 1990: 331). İmparatorluğun doğu bölgeleri Philippus'un yönetimi zamanında başlamış ve hala tam olarak çözülememiş bazı isyanlar bulunmaktadır (Körner, 2002: 282-288). Bu isyanlardan ilki Iotapianus tarafından başlatılmıştır (Potter, 1990: 39-40). İkinci bir isyan ise Iotapianus'un devamı olarak düşünülen Mariades isimli bir adamın önderliğindedir (Potter, 2004: 248). Doğunun bu karışık yapısının yanında ayrıca Gotların, Sasanilerden daha zayıf bir durumda olması Valerianus'un odak noktasını kaydırarak bütün dikkatini Sasanilere vermesine neden olmuştur. Ayrıca Valerianus'un Pityous kentinin başarılı komutanı Successianus'u yanına çağırarak daha sonraki sene tekrarlanan Got saldırısı karşısında şehrin düşmesine sebep olmuştur (Rappaport, 1899: 51). Sasanilerin Carrhae ile Edessa şehirlerini kuşatmaları ayrıca Roma ordusu içinde patlak veren vebada eklenince Valerianus anlaşma yoluna gitmeyi düşünmüştür (Drinkwater, 2008: 42). Shapur'un ihanetini ön göremeyen Valerianus müzakere sırasında Sasanilere esir düşmüştür (Eutr. IX. VII; Zos. I. 36). Valerianus'un hem Got hem de Sasani sorunları ile aynı anda ilgilenmesi gerekliliği ve ayrıca

Gotlar tarafından dikkatinin dağılmış olması Shapur karşısında aldığı hezimetin bir nedeni olmuş olabilmektedir (Potter, 1990: 331).

Valerianus'un, Sasaniler tarafından ele geçirilişi Küçük Asya bölgesinin savunmasında büyük bir boşluk meydana getirmekle beraber Sasaniler saldırılarına Cilicia bölgesi boyunca batıya doğru devam etmişlerdir (Drinkwater, 2008: 44). Valerianus'un oğlu ve aynı zaman da eş imparator olan Gallienus ise bu sıralarda imparatorluğun batısında bulunmaktadır. İmparatorluğun batı kısmı da doğusu gibi karışıktır. Gallienus babası Valerianus'un ölümünden sonra tek başına kalmış ve babası hayatta iken bölüştükleri sorunlar ile tek başına yüzleşmek zorunda kalmıştır. Karadeniz tarafından gelen Gotların Küçük Asya'ya yaptıkları saldırılar, doğu bölgesinde etkin bir güç konumunda bulunan ve Valerianus'u esir eden Shapur yönetimindeki Sasaniler, imparatorluğun yalnızca doğudaki sorunlarıdır. Aynı zaman da batıda ise gaspçı Postumus liderliğinde başlayan bir isyan, Moesia bölgesinde hareketlenen kavimler, İlyricum'da Ingenus isimli başka bir gaspçının isyanı ve Raetia sınırında hareketlenen Alamanniler bulunmaktadır (Southern, 2001: 79). İmparator Gallienus'un önceliğini batıya kaydırması sonucu Küçük Asya hem Gotlar hem de Sasaniler için rahatça saldırıya açık bir konumdadır.

Roma imparatorluğunun içinde bulunduğu kaos ortamı yüzünden toprakları üzerinde tam bir koruma sağlayamamış ve böylece Gotların Küçük Asya'ya gerçekleştirdikleri akınlar daha önceki Moesia bölgesinde gerçekleştirdikleri akınlar kadar zor olmamıştır. Mevcut Roma gücünün bölünmüş olması ile hem batıda hem de doğuda yaşanan iç savaşlar Roma imparatorluğunun mevcut otoritesini çökertmiştir.

3.2. MS 250 Yıllarına kadar Got-Roma İlişkileri

Roma imparatorluğu MS 235 ile 284 yılları arasındaki kriz döneminde birçok bölgede Got akınlarına maruz kalmıştır. Bu akınlar Karadeniz, Hellas, Makedonya, Küçük Asya, Kıbrıs ve Rodos gibi yerlere yapılmıştır. Gotlar Karadeniz çevresindeki bölgelere yerleştikten ve buradaki kabilelere baskın geldikten sonra artık akın yapmak için fırsat kollamaktaydılar (Rappaport, 1899: 27; Burns, 1984: 23). Severuslar zamanında Roma koruması altına giren Olbia şehri Roma imparatorluğu için para basmıştır (Scardigli, 1976: 260). Gelişen kent daha sonraları hem imparatorluk içinde yaşanan karışıklık zamanları hem de barbarların radarına girmesi sonucu III. yüzyılda istila edilmiştir (Rappaport, 1899: 27; Scardigli, 1976: 260). Olbia kenti MS 235 yılından itibaren sikke basılmadığı görülmektedir (Scardigli, 1976: 260). Elbette bu olayın şehre yapılan bir saldırı dışında her hangi bir ekonomik kriz dönemine de işaret edebileceği düşünülmektedir (Scardigli, 1976: 260). Olbia şehri yaşadığı saldırı sonrası ihtişamını tamamen kaybetmiş olsa da şehir tamamen terkedilmemiş ve ayrıca bazı onarım

projeleri gerçekleştirilmiştir (Burns, 1984: 23). Histria Severuslar döneminde önemli bir gelişme ve refah seviyesine ulaşmış ve böylece barbar kavimlerinin dikkatini çekmiştir (Isvoranu, 2015: 53). Gotların antik kaynaklardan bildiğimiz ilk akınları MS 238 yılında Tuna Nehri ağzında bulunan Histria şehrine yapılmıştır (SHA *Maximus et Balbinus* XVI. 3; Rappaport, 1899: 27; Ensslin, 1939: 84; Scardigli, 1976: 262; Millar, 1981: 226; Potter, 1990: 35; Heather ve Matthews 2004, 2; Kulikowski, 2007: 18; Heather, 2010: 117-141; Ando, 2012: 107-108; Heather, 2012: 73; Isvoranu, 2015: 54). Ayrıca Histria şehrine yapılan saldırılar neticesinde belirli bir hasara maruz kaldığı antik dönem yazarlarının çalışmaları ile kanıtlanmıştır (Isvoranu, 2015: 53). Maximus ve Balbinus Gotların Histria ve çevresine yaptıkları saldırı haberi kendilerine ulaştığında Tullius Menophilus'u Moesia Bölgesi'ne vali olarak göndermişlerdir (Rappaport, 1899: 29; Ensslin, 1939: 84; Drinkwater, 2008: 33). Maximinus'a karşı Aquileia'nın savunmasına etkili olan Menophilus bölgenin savunması ve tekrarda organize edilmesi için çalışmıştır (Drinkwater, 2008: 33). Balbinus barbarlara karşı Maximus'ta Sasaniler için hazırlanırken öldürülmeleri sonucu Menophilus yalnız kalmıştır (Rappaport, 1899: 29). Böylece Menophilus şehrin yağmalanmasından sonra ele geçirdikleri rehinelere serbest bırakmaları, barış yapıp geri çekilmeleri ve bir daha saldırmamaları karşılığında yıllık vergi verilmesi kararlaştırılmıştır (Peter Particus, F170; Rappaport, 1899: 29; Ensslin, 1939: 84; Kulikowski, 2007: 18). Carpiler aynı şekilde Roma'dan vergi alabilmek adına yaptıkları saldırı Menophilus'un güçlü ordusu tarafından bertaraf edilmiştir (Ensslin, 1939: 85). Bundan sonra Menophilus'un bölgeden geri çağırılmasına kadarki geçen üç yıllık süreçte Gotlar sessiz kalmışlardır (Rappaport, 1899: 31; Ensslin, 1939: 85). Menophilus oluşturduğu huzur ortamında bölgede düzenlemeler gerçekleştirmiştir (Rappaport, 1899: 31). Menophilus bölgede önemli bir yol ağzında bulunan Virmicinium'u koruma altına almış ayrıca Virmicinium sikke basma hakkı elde etmiştir (Ensslin, 1939: 85). Buna ek olarak Menophilus Marcianopolis şehrinin ve diğer birkaç şehrin tahkimatları güçlendirmiş son olarak da bölgedeki yolların onarımıyla ilgilenmiştir (Rappaport, 1899: 31; Ensslin, 1939: 85). Bu saldırı Roma imparatorluğu topraklarının Germen istilalarına uğramaya başlayacağı bir dönemi işaret etmektedir (Martin ve Gruskova, 2014: 728). Roma İmparatorluğu MS 238 yılından MS 248 yılına kadar ki on yıllık zaman dilimi içerisinde barbar akınlarına maruz kaldıklarına ve bu akınların sadece Gotlar tarafından tek başlarına yapılmadığına değinilmektedir (Wolfram, 1990: 44).

Roma imparatorluğu içinde ortaya çıkan iç karışıklık dönemi ile aynı zamanlarda imparatorluğunun doğu sınırlarında güçlenerek yayılcı bir politika izlemeye başlayan ve baskısını artıran Sasaniler yüzünden doğu bölgelerinde sıkıntılar baş göstermeye başlamıştır⁴⁸. İmparator III. Gordianus gençliğinin vermiş olduğu tecrübesizlik ve imparatorluk içinde daha acil müdahale edilmesi gereken sorunlar sebebiyle Sasanilere karşı bir hamle yapamamıştır (Potter, 1990: 35; Southern, 2001: 68). Gaius Furius Sabinus Aquila Timesitheus'u MS 241 yılında *Praetorius Praefectus* olarak göreve getiren III. Gordianus ayrıca onun kızı Furia Sabinia Tranquillina⁴⁹ ile evlenmiştir (SHA *Gordiani tres*. XXIII. 6; Zos. I. 17; Zon. XII. 18; Magie, 1950: 697; Potter, 1990: 35; Southern, 2001: 70; Kaya, 2005a: 160; Drinkwater, 2008: 34). Roma imparatorluğuna çeşitli görevlerde hizmetler veren Timesetheus⁵⁰ tecrübeli bir devlet adamı olarak III. Gordianus'un önemli bir danışmanı ve arkasındaki güçtür (Kaya, 2005a: 160). Tecrübeli Timesetheus'u yanına alan imparator Sasani kralı Ardeşir'in emperyalist politikasını sürdürmek isteyen oğlu I. Şapur'a karşı doğu bölgesinde kaybedilen yerleri geri almak amacıyla savaş kararı almıştır (Aur. Vic. *Caes*. XXVII; SHA *Gordiani tres*.

Resim 3 İmparator III. Gordianus

XXVI. 3; Zos. I. 18; Zon. XII. 18; Magie, 1950: 697; Southern, 2001: 70). Doğu seferine çıkmadan önce imparator III. Gordianus MÖ V. yüzyılda gerçekleşen Pers - Hellen savaşlarını Athena Promachus adına düzenlenen oyunlarda tekrar canlandırmıştır (Mitchel, 1993: 222; Kaya, 2005a: 160). Roma'da barış zamanlarında kapalı duran

Ianus Tapınağı'nın kapılarını⁵¹ açtırtarak Roma halkına Sasaniler ile yapacağı savaşı duyurmuştur (Aur. Vic.

⁴⁸ Severuslar hanedanı (MS 193-235) döneminde Roma'nın doğuda Partlar ile yaptıkları savaşlar sonucu Partlar zayıflamış ve çöküş sürecine girmiştir. Bölünen imparatorluk içerisindeki yerel yöneticiler kendi aralarında savaşlar vermiştir. Part kralı ile yapmış olduğu bir meydan muharebesi sonucu I. Ardeşir Sasani imparatorluğunu kurmuş ve kendisini Pers imparatorluğunun varisi olarak göyerek tahta oturmuştur. Güçlü Pers imparatorluğunun geçmişte sahip olduğu topraklar üzerinde hak iddia ederek emperyalist bir politika güden I. Ardeşir Roma imparatorluğunun topraklarına göz dikerek saldırılarda bulunmuştur. Kapadokya, Mezopotamya, Nisibis ve Harran bölgelerine saldırmıştır. Roma imparatorluğunun bu dönemde yaşadığı iç isyanlar sebebi ile III. Gordianus'a kadar kimse doğrudan etkili olacak bir sefer düzenleyememiştir (Ensslin, 1939: 86; Gibbon, 1987: 219-220; Potter, 1990: 35; Kaya, 2005a: 158; Faulkner, 2015: 274).

⁴⁹ *Praetorius Praefectus* Timesetheus'un kızıdır. İmparator III. Gordianus ile evlenmiştir. Hem imparatorun ölümü hem de babası Timesetheus'un ölümü sonrası Furia Sabinia Tranquillina'nın akibeti hakkında bilgi bulunmamaktadır (Bunson, 2002: 551).

⁵⁰ Gallia Belgica, Arabistan, Suriye, Palestine, Germania Inferior, Bithynia, Pontus, Paphlagonia, Gallia Aquitania ve Gallia Lugdunensis gibi bölgelerde görev yapmış olan Timesetheus ayrıca en son III. Gordianus'un *Praetorius Praefectus*'u olarak görev yapmıştır.

⁵¹ Ianus Roma Pantheonu içinde bulunan en eski tanrılardan biridir. Ianus geçiş ve kapıların tanrısıdır. Hem önünde hem de arkasında olmak üzere iki farklı yüzü vardır. Ianus ismi basitçe 'geçit' anlamına gelmektedir. Ianus pek çok farklı efsaneye bağlanmıştır. Romulus ve arkadaşları Sabin kadınlarını kaçırdıkları zaman, Titus Tatius ve Sabinler yeni şehre saldırdılar. Tarpeia kaleyi Sabinlere teslim etti. Sabinler, Capitolium tepesine trmandılar ve tam savunmacıları pusuya düşürmek üzerelerken Ianus, saldırganların üzerine, onları korkutup

Caes. XXVII; SHA *Gordiani tres.* XXVI. 3; Magie, 1950: 697; Southern, 2001: 70). III. Gordianus'un Sasanilere karşı çıktığı seferde Tuna Nehri civarında sorun çıkaran Gotlar ve diğer barbar kabilelere karşı müdahalede bulunulmuştur (SHA *Gordiani tres.* XXVI. 4; Rappaport, 1899: 32; Ensslin, 1939: 87; Potter, 1990: 35; Southern, 2001: 70; Drinkwater, 2008: 35). Gotların ve Carpilerin MS 238 yaptıkları akınlar sonucu Moesia ve Dacia bölgelerinde düzeni sağlamak için gönderilen Menophilus geri çağrılmış ayrıca onun yaratmış olduğu barış ortamı etkilenmiş ve ortaya çıkan boşluktan yararlanan Gotlar ve Carpiler tekrar sorun yaratmaya başlamışlardır (Ensslin, 1939: 86; Potter, 1990: 35). Timesetheus'un yapmış olduğu küçük çaplı savaşlar sonucu Gotlar ve Carpiler ile yeniden anlaşma sağlanmış Gotlara vergi verilmesi kararlaştırılırken Carpiler ile daha farklı bir anlaşma yapılmasına karar verilmiştir. Timesetheus'un buradaki amacı kabileleri birbirine kırdırarak dikkatlerini Roma imparatorluğunun topraklarından uzaklaştırmak ve kendi aralarında çatışmalarını sağlamak olmalıdır (Southern, 2001: 70). Roma'nın Cumhuriyet döneminden beri benimseyerek uyguladığı *divide et impera* (böl ve yönet) stratejisi gereği Roma'nın amacı her zaman fethetmek üzerine değil, yönetmek üzerine olmuştur (Kaya, 2009: 195). Bu stratejiyi devam ettiren Romalılar; Gotlar ve Carpiler ile yapmış oldukları farklı anlaşmalar neticesinde onların kendi aralarında çatışmalarını sağlayarak kısa vadede doğuda yapacakları savaş sırasında Roma ordusunun bütün dikkatini Sasaniler üzerine odaklanmasına olanak sağlamışlardır. Ayrıca uzun vadede ise daha sonra bu barbarlar için nihai bir plan yapmak amacıyla şimdilik zaman kazanmış olmalarıdır. Timesetheus'un Moesia ve Dacia bölgelerinde yaptığı barış ortamı sonrası doğuda yapılacak olan sefer için barbarlardan asker alımı gerçekleştirmiştir. Buna kanıt olarak *Res Gestae Divi Saporis* isimli epigrafik belgede III. Gordianus'un Gotlardan ve Germanlerden oluşan bir ordu kurduğundan bahsedilmektedir (*RGDS* 6; Potter 1990, 201). Tahmini olarak MS 242/3 yıllarında⁵² Antiochea (Antakya) şehrine gelen Roma ordusu buradan hareket ederek Carrhai (Harran) ve Nisibis (Nusaybin) şehirlerini Sasanilerden geri almıştır. Rhesaena yakınlarında yapılan bir savaş sonrası Sasaniler Singara şehrini terk etmişlerdir. Edessa (Urfa) şehri tekrar Roma kolonisi haline gelerek Roma imparatorluğu neredeyse doğuda birliğini tekrar kazanmıştır. (SHA *Gordiani tres.* XXVI. 6; Zon. XII. 18; Ensslin, 1939: 87; Magie, 1950: 697-698; Potter, 1990: 35-36; Southern, 2001: 70; Drinkwater, 2008: 35). Bu şehirleri geri alan III. Gordianus'un hedefi

kaçıran bir sıcak su kaynağı fişkırttı bu mucizenin anısına savaş zamanlarında Ianus tapınağının kapıları savaşta tanrıların Romalılara yardım edebilmesi için açık bırakılmasına karar verildi. Kapılar sadece Roma imparatorluğu üzerinde barış hüküm sürdüğü sürece kapatılacaktır (Rives, 2008: 471; Grimal, 2012: 306-307).

⁵² İmparator III. Gordianus ve ordusu Tuna yöresinde Menophilus'un bölgeden ayrılması sonucu oluşan boşluktan yararlanmış barbarlar ile mücadele etmiş ve sonra onlarla bazı antlaşmalar yapılmıştır. Bazı barbar grupları (Gotlar mesela) Sasani Savaşı için orduya alması ve yapılan bu düzenlemeler sebebi ile Antiocheia (Antakya) şehrine MS 242 yılının sonu ve ya MS 243 başında gelmiş olmalıdırlar (Southern 2001, 70).

Sasanilerin başkenti Ctesiphon'a yürümekti lakin MS 243 yılının ikinci yarısında *Praetorius Praefectus'u* olarak görev yapan kayınpederi Timesetheus hastalanarak ölmüştür (SHA *Gordiani tres.* XXVIII. 1; Zos. I. 18; Zon XII. 18; Ensslin, 1939: 87; Magie, 1950: 698; Potter, 1990: 36; Southern, 2001: 70; Kaya, 2005a: 164; Drinkwater, 2008: 35). Bir diğer *Praetorius Praefectus'u* olan Iulius Priscus'un tavsiyesi ile Timesetheus'un yerine göreve Marcus Iulius Philippus getirilmiştir (SHA *Gordiani tres.* XXIX. 1; Zos. I. 18; Zon XII. 18; Ensslin, 1939: 87; Magie, 1950: 698; Potter, 1990: 36; Southern, 2001: 70; Kaya, 2005a: 164; Drinkwater, 2008: 35). Gözü yükseklerde olan Philippus plana uyararak Ctesiphon'a yürüyüşe devam etmiştir (Ensslin, 1939: 87; Southern, 2001: 70; Drinkwater, 2008: 35). İmparator III. Gordianus aleyhinde askerler ile konuşan Philippus yavaş yavaş imparatorun sonunu hazırlamak için planlar yapmaya başlamıştır (SHA *Gordiani tres.* XXIX. 1). Philippus ordu için erzak taşıyan gemileri geri çevirmiş ve sanki imparatorun kendisinin emriymiş gibi askerlerin erzak almakta sorun yaşayacağı yerlere taşınmalarını istemiştir (SHA *Gordiani tres.* XXIX. 2-3; Zos I. 19; Zon XII. 18; Southern, 2001: 70; Kaya, 2005a: 165). Ayrıca III. Gordianus'un genç ve deneyimsiz olduğunu söyleyerek onun yerine daha tecrübeli birisinin geçmesi gerektiğini hakkında konuşmaya başlamıştır (SHA *Gordiani tres.* XXIX. 4). İmparator III. Gordianus Philippus'a Caesarlık teklif etmiş olması bile Philippus'u ikna etmeye yetmemiştir. Philippus İmparatorun kısa sürede elde ettiği başarıları, ailesinin geçmişteki zaferleri ve asil doğumlu olması gibi etkenler sebebiyle ileride askerlerin kendisine karşı cephe alabileceği ihtimalini göz önünde bulundurarak erzak sıkıntısını bahane ederek III. Gordianus'u kendi askerlerine öldürtmüştür (Aur. Vic. *Caes.* XXVII; Eutr. IX. 2; SHA *Gordiani tres.* XXX. 5-8; Oros. *Hist.* VII. 19. 5; Zos. I. 19; Zon. XII. 18; Ensslin, 1939: 87; Magie, 1950: 700; Potter, 1990: 36; Southern, 2001: 70; Kaya, 2005a: 165; Drinkwater, 2008: 35). Bu kötü durumdan sonra pişman olan askerler öldürdükleri imparator III. Gordianus için bir mezar inşa etmişlerdir. Marcus Iulius Philippus askerler tarafından imparator ilan edilmiştir (Aur. Vic. *Caes.* XXVII - XXVIII; Eutr. IX. 3; Oros. *Hist.* VII. 20. 1; Zos. I. 19; Zon. XII. 18; Akşit, 1970: 117; Gibbon, 1987: 215; Southern, 2001: 71; Potter, 2004: 236). Daha sonra III. Gordianus için bir mezar yapılmış ve öldürülen imparatorun külleri Roma'ya gönderilmiştir (Eutr. IX. 2; SHA *Gordiani tres.* XXXIV. 2; Oros. *Hist.* VII. 19. 5). Philippus⁵³ hem kendisinin yeni imparator olduğunu söylemek hem de III.

⁵³ Timesetheus ile aynı görevi icra eden Iulius Priscus kardeşi Philippus'u Timesetheus'un ölümü sonrası onun yerine *Praetorius Praefectus* görevine geçmesi konusunda III. Gordianus'a tavsiyede bulunmuştur. Iulius Priscus III. Gordianus öldükten sonra imparator olmamıştır. İmparatorluk içinde belki de imparatorun sonraki en güçlü isim olmasına rağmen kendisi yerine kardeşi Philippus imparator olmuştur. Philippus'un bir erkek evladı olması soyunun geleceğini devam ettirebilmesi açısından Priscus'un önüne geçmiş olmalıdır. Priscus'un çocukları olup olmadığı hakkında bilgi bulunmamaktadır (Potter 2004, 37, 236).

Gordianus'un hastalanarak öldüğünü⁵⁴ açıklamak için senatus'a bir mektup göndermiştir (SHA *Gordiani tres.* XXX. 8).

Philippus yeni sahip olduğu imparatorluk mevkiisini korumak ve güvence altına alabilmek adına Roma'ya dönmek istemektedir (Zos I. 19; Zon XII. 19; Potter, 1990: 37; Southern, 2001: 71; Potter, 2004: 237; Drinkwater, 2008: 37). İmparator Philippus'un Roma'ya dönebilmesi için ilk önce selefi III. Gordianus'un başlatmış olduğu doğu seferini sonlandırarak Sasani hükümdarı I. Şapur ile antlaşma yapması gerekiyordu. Bu sebeple Sasaniler ile Roma imparatorluğu arasında Roma'yı küçük düşüren ve aşağılayan bir anlaşma yapılmıştır (Potter, 1990: 37; Southern, 2001: 71; Potter, 2004: 237; Drinkwater, 2008: 37). Yapılan bu antlaşmaya göre Roma imparatorluğu bir defaya mahsus 500.000 Aurei ödemesine ve ek olarak Sasanilere yıllık bir vergi verilmesi üzerine mutabık kalınmıştır. Ayrıca III. Gordianus'un çıkmış olduğu doğu seferinde Roma'nın Sasanilerden geri aldığı şehirleri tekrar Sasanilere bırakılmasına karar verilmiştir. Son olarak Ermenistan'ın kontrolünü Sasanilere bırakarak Ermenistan'a Sasanilerin aleyhinde destek verilmeyerek

Resim 4 İmparator Philippus

kendi kaderine terkedilmesine karar verilmiştir (Zon I. 19; Zon XII. 19; Potter, 1990: 37, 225). Carpiler müttefiki Gotlar ile birlikte MS 243 yılının sonuna doğru akınlar düzenlemeye başlamış ve Dacia Eyaleti'nden Oescus'a⁵⁵ güneye hareket ederek Balkanlara yönelmişlerdir (Southern, 2001: 71-72; Drinkwater, 2008: 36). Tullius Menophilus'un bölgeden geri çağırılması ile hareketlenmiş olan barbar grupları MS 242 yılında Timesetheus durdurmuştur. Hem Roma ordusunun doğuya Sasaniler ile savaşmak için gitmesi hem de Timesetheus'un savaş sırasında ölmesi ayrıca Gotlara verilmiş olan verginin kendilerine de verilmesini isteyen Carpiler (büyük olasılıkla Gotlarda bu gruba dâhil) tekrar hareketlenmeye başlamışlardır (Rappaport, 1899: 32; Körner, 2001: 139; Ando, 2012: 118). Yeni imparator Philippus'un doğu seferinin bitiminden sonra Roma'ya dönerken bu gruplar ile çatışmalar yaşamış olması ihtimali bulunmaktadır (Rappaport, 1899: 32; Drinkwater, 2008: 36). İmparator Philippus'un

⁵⁴ İmparator III. Gordianus'un ölümü hakkında farklı farklı hikâyeler bulunmaktadır. Bu hikâyelerden ilki ordu içinde yaşanan erzak sıkıntısı sonucu Philippus tarafından oluşturulan karmaşa sonucu askerler tarafından öldürülmesidir (Aur. Vic. *Caes.* XXVII; Eutr. IX. 2; Oros. *Hist.* VII. 19. 5; Zos. I. 19; Sync *Chron.* 443; Zon. XII. 18). İkinci bir hikâye ise imparatorun attan düştükten sonra ölmesidir (Potter, 1990: 204-5; Kaya, 2005a: 165). Üçüncü hikâye ise Philippus'un senatus'a göndermiş olduğu mektupta imparator III. Gordianus'un hastalanıp ölmüş olmasıdır (Zos. I. 19; Zon. XII. 18). Ayrıca gerçek olması muhtemel dışı ve çok fazla kanıtla sahip olmayan başka bir hikâye ise *Res Gestae Divi Saporis*'e göre III. Gordianus'un Mishik'te yapılan bir savaşta öldürüldüğü yazmaktadır (RGDS. 6).

⁵⁵ Günümüzde Bulgaristan'da Plevne şehrinin kuzey batısında Tuna Nehri boyunca Gigen köyünün yanında bulunan eski bir Roma şehridir.

Roma'ya döndükten sonra hükümdarlığını sağlama almak adına burada bazı düzenlemeler yaptıktan sonra MS 245 yılında ordusu ile birlikte Roma'dan ayrılarak Philippopolis'e hareket etmiştir. Burada sorun yaratan Carpi ile birlikte olan karışık barbar grupları püskürterek onları güney Dacia'nın içlerine kadar takip etmiştir (Zon. XII. 19; Rappaport, 1899: 32; Alföldi, 1939: 140; Akşit, 1970: 119; Southern, 2001: 71; Drinkwater, 2008: 37). Philippus bu zaferinden sonra *Carpicus Maximus* ünvanı alarak MS 247 yılında Roma'ya dönmüştür (Zon. XII. 19. Bu konu hakkında bk. Rappaport, 1899: 32; Akşit, 1970: 119; Southern, 2001: 72; Drinkwater, 2008: 37). Roma'ya gelen imparator MS 248 yılında hem barbarlara karşı kazanmış olduğu zaferini hem de oğlunun Augustus rütbesine terfi ettirilmesini Roma'nın kuruluşunun bininci yılı için yapılan kutlamalar ile birleştirerek gerçekleştirmiştir (Aur. Vic. Caes. XXVIII; Eutr. IX. 3; Iord. Get. LXXXIX; Jones, 1908: 287-288; Akşit, 1970: 122; York, 1972: 320; Rostovtzeff, 1979: 442; Millar, 1981: 50; Gibbon, 1987: 217; Wolfram, 1990: 44; Southern, 2001: 72; Potter, 2004: 240; Meijer, 2006: 98; Drinkwater, 2008: 37; Faulkner, 2015: 277). Dini törenleri yerine getiren Philippus ayrıca *Circus Maximus*'taki görkemli oyunlara başkanlık etmiştir⁵⁶. Bu dönemde Moesia ve Pannonia bölgelerinde T. Claudius Marinus Pacatianus⁵⁷ ile Doğu'da ise Iotapianus⁵⁸ liderliğinde iki isyan ortaya çıkmış aynı zamanda Carpilerin, Gotların ve Taifali ve Asdingi Vandalları ve Bastarnae gibi karışık gruplardan oluşan birleşik barbar güçleri Roma imparatorluğuna yeni bir akın hareketi başlatmışlardır (Zos I. 20, 21; Zon XII, 19; Jones, 1908: 290; Alföldi, 1939: 139; Magie, 1950: 702; Akşit, 1970: 122, Gibbon, 1987: 261). Philippus'un Gotlara MS 238 yılında yapılan görüşmeler sonucu ödenmeye başlanan yıllık ödemeleri vermeyi kesmiştir (Iord. Get. LXXXXIX; Bradley, 1888: 26; Alföldi, 1939: 142; Akşit, 1970: 122; Wolfram, 1990: 45; Southern, 2001: 73; Drinkwater, 2008: 38).

⁵⁶ Roma'nın 1000. yılı adına yapılan kutlamalarda imparator III. Gordianus'un Sasani seferinde zafer beklentisi için toplanan vahşi hayvanların gösterileri de olmuştur (Ensslin, 1939: 91).

⁵⁷ Moesia ve Pannonia bölgesinde Pacatianus imparator ilan edildikten sonra askerleri tarafından öldürülmüştür (Körner, 2002, 277-282).

⁵⁸ Iotapianus ise doğuda ekonomik sebepler sonucu imparator olmuştur (Körner 2002, 282-288).

Resim 5 Gaspcı İotapianus

Resim 6 Gaspcı Pacatianus

Bunun birçok farklı sebebi bulunabilir. İlk olarak Philippus'un Carpi ve diğer Germen kabilelerine karşı yapmış olduğu savaştan zaferle ayrılması sonucu ödemelerin durdurulması olabilir. Philippus Carpilere karşı kazanmış olduğu savaştan sonra *Carpicus Maximus* unvanı almıştır (Ensslin, 1939: 142; Körner, 2002: 150). Ayrıca Quadi, Alamanni ve bazı Germen grupları ile yapılan mücadeleler sonucu başarılı olmuş olan Philippus bu zaferinden sonrada *Germanicus Maximus* unvanı almıştır (Körner, 2002: 150). Gotlarında bu gruplar içinde olması da muhtemel görünmekle beraber Gotlara ödenen yıllık verginin kesilmiş olması Philippus'un bu zaferinden sonra olmuş olabilir (Southern, 2001: 71-72; Körner, 2002: 150). Bir başka sebep ise Philippus'un yönetimi döneminde yaşanan ekonomik bozukluktur. Bu ekonomik bozukluğun bile kendi içinde birkaç farklı nedeni bulunmaktadır. Philippus'un Sasanilere karşı başarılı giden bir savaşı tamamen kendi kişisel hırsları yüzünden baltalamış ve bir komplo ile imparator olmuştur. İmparator olan Philippus Sasaniler ile bir defaya mahsus olmak üzere 500.000 aurei ve yıllık bir vergi ödemesini kabul etmekle imparatorluk ekonomisine zararı dokunacak çok kötü bir anlaşma yapmıştır. Bir diğer sebep olarak Philippus doğuda Philippopolis isimli bir şehir kurarak yeniden inşa ettirmeye başlamış olup yapılan imar faaliyetleri mali açıdan sıkıntı oluşturmuş olabilir⁵⁹. Son olarak Roma'nın kuruluşunun bininci yılı için yapılan kutlamaların özel olması sebebiyle Philippus'un bu etkinlik için yapmış olduğu harcamalar bulunmaktadır (Ando, 2012: 118). İmparator Philippus'un yaptığı ya da yapmak zorunda olduğu harcamalar imparatorluğun ekonomisine yük olmuştur. Ayrıca bu dönemde Philippus *antoninianus*'un⁶⁰ değerini düşürerek bazı ekonomik tedbirler almaya çalışmıştır (Drinkwater, 2008: 38). Ayrıca Philippus'un kardeşi Iulius Priscus doğuda vergileri arttırmış bunun sonucunda Iotapianus'un başlattığı isyanda Priscus'un ekonomik baskılarından dolayı ortaya çıkmıştır (Potter, 1990: 39-40, 248). Bu gibi sebeplerin hepsi ya da sadece bir tanesi olsun fark etmemekle beraber Roma'nın Gotlara verdikleri vergiyi kesmiş olması karşısında tepkisiz kalmayan Gotlar ve onlarla beraber

⁵⁹ Doğmuş olduğu Bostra isimli kentnin Philippopolis ismiyle değiştirilmesi sonucu şehirde inşa programları başlatmıştır (Potter, 1990: 40).

⁶⁰ İki denarius'a eşit olan gümüş Roma sikkesidir.

hareket eden diğer barbar gruplar Roma İmparatorluğu'nun Moesia ve Dacia bölgelerine saldırmışlardır (Iord. *Get.* XCII; Bradley, 1888: 26; Alföldi, 1938: 143; Akşit, 1970: 129; Gibbon, 1987: 268; Wolfram, 1990: 45; Boteva, 2001: 37; Southern, 2001: 73; Drinkwater, 2008: 37; Kulikowski, 2007: 18; Heather, 2012: 73-74). Iordanes *Getica* isimli eserinde Ostrgotha liderliğinde Gotların Moesia ve Dacia saldırdıklarını ve buna karşılık imparator Philippus'un Decius'u bölgeye gönderdiği hakkında bilgiler sunmaktadır (Iord. *Get.* XC). Ayrıca Decius'un Gotlara karşı bir şey yapamadığından dolayı ordusunu dağıtmış olmasını ve bu ordudaki askerlerin Ostrgotha himayesine geçmesi aktarmıştır (Iord. *Get.* XC). Elbette Iordanes tamamen güvenilir bir kaynak değildir. Decius bölgeye Gotlara müdahale etmek için değil Pacatianus başlatmış olduğu isyan sonrası bölgede başıboş olan askerleri kontrol altına almak için gönderilmiştir (Zos. I. 21; Zon. XII. 19). Iordanes'in aktardığı bu bilgilerin kanıtlanması çok zor görünmekle beraber, zaten mevcut diğer antik yazarlardan edindiğimiz bilgiler Iordanes'i yalanlamaktadır. Son olarak askerlerin Gotların himayesine geçmesi konusuna gelirse belki de bu askerlerin aynı Pacatianus isyanı sonrası korkuya kapılıp kaçmış askerler olabileceğini düşünebiliriz. Iordanes eseri *Getica*'da Gotların yanı sıra Taifali, Asdingi Vandalları ve Carpiler ile ittifak yaparak Argaithus ve Gunthericus liderliğinde birleşik bir barbar ordusu ile tekrar Moesia bölgesine saldırdıkları hakkında bilgiler vermiştir. Gotlar MS 249 yılında Marcianopolis⁶¹ şehrini uzun süre kuşatmışlardır. Iordanes eseri *Getica*'da uzun bir Marcianopolis kuşatmasından sonra Gotların para alıp bu bölgeden uzaklaştıklarını ifade etmiştir (Iord. *Get.* XCII). Uzun bir kuşatma sürecinde yiyecek sıkıntısı yaşayan Gotların kuşatma konusunda çok fazla tecrübelerinin ya da bilgilerinin bulunmadığı göstermektedir (Alföldi, 1939: 143; Boteva, 2001: 42).

T. Claudius Marinus Pacatianus bulunduğu doğu bölgesinde tam belirlenmiş bir otorite ve sınır bulunmamakla beraber o bölgedeki orduların büyüklüğü bu gibi isyanlara kapı açabilmektedir (Southern, 2001: 73; Potter, 2004: 244; Drinkwater, 2008: 37). Iotapianus'un başlatmış olduğu isyanın altında yatan sebep ise ekonomiktir. Philippus'un kardeşi Priscus imparatorluk içinde yaşanan mali sıkıntılar sebebiyle doğu bölgesinde vergileri arttırmış ve bu sebepten ötürü Iotapianus isyanı ortaya çıkmıştır (Zos. I. 20, 21; Magie, 1950: 702; Southern, 2001: 73; Akşit, 1970: 123). Bu isyanlar karşısında çaresiz kalarak senatus'tan yardım talebinde bulunmuştur (Zos. I. 21; Zon. XII. 19; Southern, 2001: 74; Potter, 2004: 244;

⁶¹ Günümüzde Bulgaristan'da bulunan Preslav. Balkanların kuzey eteğinde imparator Traianus tarafından kurulmuştur. Şehrin ismi imparator Traianus'un kız kardeşinin isminden gelmektedir (Amm. Marc. XXVII. 4. 12). Ayrıca Traianus'un kız kardeşinin kızı saf ve berrak Potamus ırmağında yıkanırken su içmek istemiş elindeki altın sürahiye suyu doldururken bir anda suyun en derin yerine düşürmüştür. Metalin ağır olmasına rağmen dalgaların ağır bir kabı kıyıya sürüklemesine şaşırarak Traianus bu ırmağın bir özelliğinin olduğunu düşünerek buraya bir şehir inşa eder ve şehrin ismini de kız kardeşine atfen Marcianopolis koymuştur (Iord. *Get.* XCIII).

Resim 7 Decius

Drinkwater, 2008: 37). Philippus senatus'a ya ona bu isyanlar karşısında yardım etmelerini ya da eğer kendisinden memnun değillerse onu görevinden azletmelerini istemiştir (Zos. I. 21). Sessizliğe bürünmüş senatus'ta Decius sessizliği bozarak Philippus'a cevap verir:

''İsyanın başarısız olacağını ve Marinus'u başa geçiren askerlerin gene aynı şekilde onun sonunu hazırlayacağından dolayı rahatlamasını ve sakin kalmasını söylemiştir'' (Zos. I. 21). Büyük

bir şans eseri Decius'un dedikleri doğru çıkmış ve bu olaydan sonra Decius'a saygı ve güven duymaya başlayan imparator Philippus onu Marinus Pacatianus'un ölümü sonrası başıboş askerleri kontrol altına alması için bölgeye göndermek istemiştir (Zos. I. 21; Potter, 2004: 244). Decius imparator Philippus'un bu isteğine karşı çıkmıştır (Zos. I. 21; Zon. XII. 19). Decius bunun ne kendisine ne de Philippus'a bir yararı olmayacağını söyleyerek gitmek istememiştir (Zos. I. 21; Zon. XII. 19). Ne yazık ki Decius imparatorun emrine isteksizce de olsa uyararak bölgeye başıboş askerleri kontrol altına almak için yola çıkmıştır (Zos. I. 21; Zon. XII. 19). Decius bölgede kontrolü tekrar sağlamış ve askerlere gerekli ödemeleri yapmıştır. Decius'un suçluları cezalandırdığını gören askerler kendilerini mevcut tehlikelerden kurtarmakla beraber aynı zamanda Philippus'tan daha yetenekli, askeri tecrübesi olan ve politik becerisi yüksek birisinin imparator ilan etmenin kendi çıkarlarına uygun olacağını düşünerek Decius'a iki tane seçenek sunmuşlardır (Zos. I. 22). Askerler Decius'a ya mor imparatorluk elbisesini giyerek imparator olmasını ya da bunu reddedip ölmesi gerektiğini söylemişlerdir (Zon. XII. 19). İsteksiz bir şekilde de olsa mor imparatorluk elbisesini giymeyi tercih eden Decius askerler tarafından selamlanarak imparator ilan edilmiştir (Zos. I. 22; Zon XII. 19). Gerçekten imparator olmak konusunda isteksiz olan Decius meşru imparator Philippus'a endişelenmemesi gerektiğini Roma'ya geri döneceği zaman imparatorluk alametlerini bırakacağını söyleyen bir mektup göndermiştir (Ensslin, 1939: 93). Decius'un söylediklerine inanmayan Philippus savaş hazırlıkları yapmaya başlamıştır. Philippus önlem olarak İtalya'yı korumak amacıyla *XIII Gemina* isimli legio'yu Aquileia'ya ve yardımcı birliklerini ise Concordia'ya yerleştirmiştir (Ensslin, 1939: 94). Philippus'un ve Decius'un ordu sayıları hakkında çok fazla bilgi bulunmamasıyla beraber Philippus'un ordusunun sayıca Decius'un ordusundan fazla olduğunu antik kaynaklardan öğrenmekteyiz (Zos. I. 22). Decius'un askerleri karşı tarafın kendilerinden sayıca üstün olduklarını görmelerine rağmen Decius'un yeteneklerine, hislerine ve liderlik vasfına güvenerek iyimser durmuşlardır (Zos. I. 22). Verona yakınlarında MS 249 yılının eylül ayı içinde karşılaşan iki ordunun savaşı

sonucu zafer Decius'un olmuştur. Philippus savaş sırasında öldürülmüştür⁶². Decius'a karşı karşı ordusunu hazırlayan Philippus onunla çarpışmak için üzerine yürümüştür (Zos. I. 22). İmparator Philippus'un sayıca üstün ordusu ve Decius'un tecrübeli askerleri kadar verimli olmamış Verona'da yapılan savaşta zafer Decius'un olmuştur (Jones, 1908: 290; Magie, 1950: 702; Akşit, 1970: 124; Southern, 2001: 74; Drinkwater, 2008: 38). İmparator Decius MS 250 yılında Ukrayna'nın kıyısındaki bölgelere orada yaşayan halkların hareketlerini gözetlemek ve onlar hakkında bilgi sahibi olmak amacıyla askeri bir birlik göndermiştir. Sadece gözlem için gönderilmiş olan bu birlik amacı itibariyle sayıca az olmakla beraber bölgede savaşmak için değil, bölge halkları hakkında bilgi toplamak amacıyla gönderilmiştir (Potter, 2004: 244). İmparator Severus Alexander döneminden itibaren o bölgelere göç hareketleri başlamış olup imparator Philippus'un ise barbara yapılan ödemeleri durdurmuş olması burada hareketlenmelere neden olmuştur (Potter, 2004: 244-245). Elbette en büyük etkenlerden biriside Decius ile Philippus arasında yapılan iç savaştır. Decius'u imparator yapan ordu onunla birlikte Verona'ya savaşmak için harekete geçmiş ve Tuna çevresinden bu bölgelere gelen Roma orduları Tuna sınırlarında savunmada zafiyet oluşmasına sebep olmuştur (Rappaport, 1899: 38). Aynı sorun imparator Marcus Aurelius döneminde yapılan Parth savaşı için Tuna'da doğu'ya kaydırılan askerlerden dolayı oluşan boşluk bu bölgeye yapılan akınların giderek artmasına bölgenin kaynamasına sebebiyet vermiştir. Severus Alexander'ın ölümü sonrasında imparator ilan edilmiş olan Maximinus Thrax ordusu ile birlikte Sirmium'a gitmiş ve ortaya çıkan askeri boşluktan yararlanan Gotlar ile diğer barbar kabileleri kışkırtarak akınlarda bulunmasına sebep olmuştur (De Blois, 2016: 43). Severuslar hanedanı zamanında (Septimus Severus ve Caracalla) askerlerin maaşları arttırılmış böylece bölgede ekonomik refah seviyesinin artması yönünde etkili olmuştur. Ayrıca Tuna sınırlarda büyük garnizonlar bulunduran Romalılar bu garnizondaki askerlerin maaşları için yüklü miktarlarda para bulunmaktadır (De Blois, 2016: 45). Gotların Philippus döneminde yapmış oldukları akınlardan ganimetler ile geri dönmeleri daha sonra yapacakları olan akınlar için daha büyük istek uyandırmış ayrıca birçok yeni kabilelerinde bu akınlara katılmalarına vesile olmuştur. Iordanes imparator Philippus zamanında Gotların gerçekleştirmiş oldukları akınlara liderlik etmiş kral Ostrogotha'nın ölümünden sonra Cniva⁶³ isimli bir liderden bahsetmektedir (Iord. *Get.* CI). Gotların şimdiki lideri Cniva MS 250 yılının ilkbaharında Roma

⁶² Ayrıca tarihçi Zonaras Philippus'un savaş sırasında Decius'a karşı ön saflarda savaştığından bahsetmektedir (Zon. XII. 19).

⁶³ Cniva aslen bir kral olmamakla beraber kendisi sadece bir savaş lideridir. Kaynaklarda kendisine ait bilgiler neredeyse yok denecek kadar az ayrıca bu bilgiler sadece yaptığı savaşlar hakkındadır. Iordanes'in *Getica* isimli eserinde kral Ostrogotha'nın ölümünden sonra Cniva'nın orduyu ikiye ayırmasından bahseder ama kral olup olmadığını tam olarak bilmiyoruz (Iord. *Get.* C, CI). Ayrıca Mommsen Cniva hakkında prens olarak bahsederken Wolfram kendisine kral demektedir (Mommsen, 1909: 240; Wolfram, 1990: 45).

imparatorluğuna saldırmıştır (Iord. *Get.* CI; Sync. *Chron.*459; Zos. I. 23; Bradley, 1888: 27; Rappaport, 1899: 38-39; Jones, 1908: 292; Mommsen, 1909: 240; Alföldi, 1938: 143; Magie, 1950: 702-703; Akşit, 1970: 129; Gibbon, 1987: 267; Wolfram, 1997: 44; Southern, 2001: 75; Todd, 2004: 59; Drinkwater, 2008: 38; Heather, 2010: 110). Cniva liderliğindeki ordu sadece Gotlardan meydana gelmemektedir. İmparatorluğa saldırmış olan bu barbarlar bir koalisyon gücünü oluşturmakla beraber bu koalisyon içerisinde Carpiler, Bastarnae, Taifali ve Hasdingian Vandalları gibi kabileler bulunmaktadır (Rappaport 1899, 38; Mommsen, 1909: 240, Wolfram, 1990: 45; Drinkwater, 2008: 38; Martin ve Gruskova 2014: 743; De Blois, 2016: 45). Ayrıca Cniva'nın ordusunda kaçak Romalı askerlerinde bulunduğu düşünülmektedir (Iord. *Get.* XC; Wolfram, 1990: 45). Decius bu barbar istilasına karşı kendisi hemen bölgeye gitmemiş İmparator birlikleri silahlandırmak amacıyla oğlu Herennius Etruscus'u İliya'ya göndermiştir (Rappaport, 1899: 38; Magie, 1950: 144; Follate, 1994: 13). Decius MS 249 yılında Philippus'a karşı Verona'da kazanmış olduğu zafer sonrasında Roma'ya gitmiş burada hem iktidarını sağlamlaştırmak hem de bazı kamu binalarının onarımı ve ya inşası⁶⁴ için burada kalmıştır (Follate, 1994: 12). Son olarak imparator Decius'un Got akınlara karşı imparatorluğu savunmak için Roma'dan ayrılmaması konusunda bir başka düşünce ise Galya eyaletinde ortaya çıkmış olan bir isyan⁶⁵ hareketidir (Akşiti 1970: 128). Barbar ordusu Cniva liderliğinde kolay bir geçiş imkânı oluşturan Aluta Nehri tarafından Oescus'a doğru Tuna Nehri'ni⁶⁶ geçmişlerdir (Iord. *Get.* CI; Sync. *Chron.* 459; Zos. I 23; Bradley, 1888: 27; Rappaport, 1899: 39; Jones, 1908: 292; Alföldi, 1939: 143; Gerov, 1977: 133; Gibbon, 1987: 268; Wolfram, 1990: 45; Heather, 2010: 111; Martin ve Gruskova, 2014: 743). Gotlar ile ittifak içinde bulunan Carpiler Aluta Nehri'nin akış yönünün ters istikametinde giderek Dacia Eyaleti'ne doğru yönelmişlerdir (Alföldi, 1939: 144; Wolfram, 1990: 45, Watson, 1999: 23; Southern, 2001: 75; Drinkwater, 2008: 38; Martin ve Gruskova, 2014: 743). Tuna Nehri'ni geçen Cniva ordusunu ikiye bölerek kendisinin başında olduğu grup ile birlikte aşağı Moesia Eyaleti'nde bulunan Novae'ye doğru hareket etmişlerdir (Iord *Get.* CI; Rappaport, 1899: 39; Jones, 1908: 292; Alföldi, 1939: 143; Akşit, 1970: 129; Gerov, 1977: 133; Wolfram, 1990: 45; Drinkwater, 2008: 38; Martin ve Gruskova, 2014: 743).

⁶⁴ İmparator Decius'un Roma'da bulunduğu sürede bazı yapıların inşası için kalması hakkında antik dönem yazarları içinde bu konuya yalnızca Aurelius Victor değinmektedir (Aur. Vic. *Caes.* XXVIII; Follate, 1994: 15).

⁶⁵ İmparator Decius'un kendisinin Galya'da çıkan isyana şahsen müdahale ettiği hakkında bilgi bulunmamaktadır. Hiçbir antik yazar bu konu hakkında bilgi vermemekle beraber sadece Aurelius Victor, Decius'un Roma'da bulunduğu zamanlarda inşaat faaliyetleri olduğu hakkında kısa bir bilgi aktarmıştır. Ayrıca Galya Bölgesi'nin Tuna'dan Roma'dan daha uzak oluşu belki de Decius'un isyanın çok ciddi boyutlara ulaşabileceği ihtimalini düşünmesi sebebiyle belli bir süre Roma'da kalması gerektiğini düşünmüş olması daha açıklanabilir bir durumdur (Rappaport, 1899: 38).

⁶⁶ Ayrıca Zosimus çalışmasında İskitlerin (Gotlar) Tanais Nehri'ni geçtiğinden bahsetmektedir. Zosimus'un eserinin çeviren Ronald T. Ridley bunun Gotların kökeninden kaynaklanan bir hata olarak düşünmektedir.

Barbar ordusu Novae'de Moesia valisi Trebonianus Gallus tarafından püskürtülmüştür ((Iord *Get. CI*; Rappaport, 1899: 39; Jones, 1908: 292; Alföldi, 1939: 143; Akşit, 1970: 129; Gerov, 1977: 133; Wolfram, 1990: 45; Drinkwater, 2008: 38; Martin ve Gruskova, 2014: 743; De Blois, 2016: 45). Cniva başında bulunduğu grup 70.000 askerden oluşmaktadır (Gerov, 1977: 133; Kolendo, 2008: 122; Martin ve Gruskova, 2014: 743). Ayrıca Iordanes güvenilirliği sorgulanan bir yazar olması sebebiyle Cniva'nın asker sayısı hakkında abartılı bir sayı vermiş olma ihtimali bulunmaktadır (Kolendo, 2008:122). Trebonianus Gallus'un bulunduğu Novae uzun süredir I *Italica* isimli legio'nun müstahkem kampının bulunduğu bir bölgedir (Kolendo, 2008: 125). Her ne kadar başarısız bir saldırı gerçekleştiren Gotlar Novae şehrine bir zarar veremeseler bile şehrin hinterlandını tahrip etmişlerdir (Kolendo, 2008: 125). Başarılı olamadıkları bir saldırı sonrası Cniva ve ordusu Iatrus⁶⁷ kenti tarafından çıkararak Novae'nin 65 km⁶⁸ güneyinde bulunan Yantra Nehri'nin yakınındaki Nicopolis ad Istrum⁶⁹ şehrine saldırmak için hareket etmişlerdir (Iord. *Get. CI*; Rappaport, 1899: 39; Alföldi, 1939: 144; Akşit, 1970:129; Gerov, 1977: 133; Drinkwater, 2008: 38; Kolendo, 2008: 125; Martin ve Gruskova, 2014: 736; De Blois, 2016: 45). Gotların Nicopolis şehrine gitmek için kullandıkları yol üzerinde ele geçen sikkelerde ve bu güzergâh üzerindeki yerleşim yerleri tahrip edildiği anlaşılmaktadır. Sistemik bir şekilde araştırma yapılmamış olsa bile Pavlikeni, Visovgrad, Samovdene, Butono ve Prisovo gibi yerleşim yerlerinin yangında tahrip olduğu düşünülmektedir (Gerov, 1977: 133). Ayrıca Nicopolis şehrinde imparatorların şeref yazıtlarıyla yapılan heykellerin imparator Philippus ile Aurelianus arasında bir boşluk olduğu görülmektedir (Gerov, 1977: 134). Cniva tarafından ikiye ayrılmış ordunun diğer kısmı ise başarısız bir Marcianopolis kuşatması sonrası Hebrus Vadisi boyunca güney batı yönüne doğru Trakya Eyaleti'nde bulunan Philipopolis şehrini kuşatmak için harekete geçmişlerdir (Iord *Get. CI*; Jones, 1908: 292; Alföldi, 1939: 144; Martin ve Gruskova, 2014: 743-744; De

⁶⁷ Novae'nin doğusunda Yantra Nehri yakınında bulunan günümüzde Bulgaristan sınırları içinde yer alan antik bir kasabadır.

⁶⁸ Bu mesafe modern yollar üzerinden ölçülmüştür (Kolendo 2008, 125).

⁶⁹ Gotların Nicopolis ad Istrum şehrine saldırdıkları hakkında Ammianus Marcellinus Res Gestae isimli eserinde bu konuya değinmektedir (Amm. Marc. XXXI. 5. 16). Theodor Mommsen ise bunu Cniva ve Got ordusunun yapmış olduğu bir saldırı olarak değerlendirmiştir (Kolendo, 2008: 125). Ayrıca Ammianus Marcellinus eserinde Nikopolis saldırısı öncesinde Decius ve oğlunun barbarlara karşı yapılan bir savaşta öldüğü söylemiş ardından Nikopolis'e ve Anchialus'a (Pomerie) saldırı yapıldığından bahsetmiştir. Son olarak bu saldırılar sonrasında ise Gotların Philipopolis saldırı hakkında bilgi vermiştir (Amm. Marc. XXXI. 5. 16-17). Burada Ammianus Marcellinus yaptığı anlatımında kronolojik bir hata yapmıştır. Çünkü Philipopolis şehri kuşatması ve ele geçirilmesi sonrası zaten Decius'un hayatta olduğunu bilmekteyiz. Lakin Ammianus Marcellinus anlatımında Decius'un ölümünü hem Nicopolis kuşatması hem de Philipopolis şehrinin ele geçirilmesinden önce aktarmaktadır. Nicopolis şehrini Gotların ele geçirilmesi hakkında bir başka referans ise Iordanes'in *Getica* isimli eserinde karşımıza çıkmaktadır (Iord. *Get. CI*). Son olarak Nicopolis kuşatması sırasında imparator Decius'un bölgeye gelerek Cniva ve ordusu ile savaştığını hatta 30.000 kadar barbar askeri öldürüldüğü konusunda Georgius Syncellus dışında antik kaynaklar bu konu hakkında sessiz kalmaktadır (Sync. *Chron.* 459; Alföldi 1939, 144; Akşit 1970, 129).

Blois, 2016: 45.). Decius bu sırada Ilirya'dan Tuna'ya hareket etmiş ve ordusu ile birlikte Carpileri Dacia Eyaleti'nden temizledikten sonra Cniva ve ordusunun bulunduğu bölgeye doğru yönelmiştir (Iord. *Get.* CI; Bradley, 1888: 27; Rappaport, 1899: 39; Alföldi, 1939: 144; Wolfram, 1990: 45-46; Drinkwater, 2008: 38; De Blois, 2016: 45).Decius Philippopolis kentine zaman kazandırmak amacıyla Nicopolis saldırısından sonra bölgeye gelen Cniva ve ordusunu takip etmeye başlamıştır (Alföldi, 1939: 144; Wolfram, 1990: 46; Kolendo, 2008: 126). Shipka⁷⁰ geçidini geçtikleri zamanı Got ordusu ile aralarındaki mesafenin açıldığını düşünerek Philippopolis kentinin kuzey doğusunda bulunan Beroea⁷¹ mevkiinde imparator Decius ordusunu ve atlarını dinlendirmek amacıyla durmuşlardır (Iord. *Get.* CII; Alföldi, 1939: 144; Gibbon, 1987: 267; Wolfram, 1990: 46; Kolendo, 2008: 126). Cniva imparator Decius'un beklemediği bir zamanda geri dönerek dinlenmekte olan Roma ordusuna sürpriz bir saldırı yapmış ve bu saldırı karşısında şaşkına dönen Roma ordusu ise dağılmıştır (Iord. *Get.* CII; Bradley, 1888: 27; Rappaport, 1899: 40; Alföldi, 1939: 144; Magie, 1950: 703; Gibbon, 1987: 268; Potter, 1990: 280; Wolfram, 1990: 46; Watson, 1999: 23; Potter, 2004: 246; Drinkwater, 2007²: 39; Kolendo, 2008: 126; Martin ve Gruskova, 2014: 736, 744). Cniva'nın ani saldırısı sonucunda şaşkına dönen ve ordusu dağılan imparator Decius hayatta kalan birkaç birlikleri ile Trebonianus Gallus'un savunmasını güçlendirdiği Novae'ye kaçmıştır (Iord. *Get.* CII; Alföldi, 1939: 144; Wolfram, 1990: 46; Kolendo, 2008: 126). Decius'un tekrar savaşa

⁷⁰ Bulgaristan'daki Balkan Dağları'nda bulunan doğal bir geçittir. Eski Zağra ile Gabrova arasında yer almaktadır.

⁷¹ Augusta Traiana olarak da adlandırılan Eski Zağra (Stara Zagora) olarak bilinen şehir günümüzde Bulgaristan'nın orta kısmında bulunmaktadır.

dönebilmesi için zaman gerekmektedir; çünkü dağılmış olan ordusunu tekrar toplamalı, askerlerin kaybettikleri cesaretleri ile morallerini tekrar kazandırmalı ve Tuna

Har. 7. Moesia Inferior bölgesi

bölgesindeki savunma hattını güçlendirmeliydi (Iord. *Get.* CII; Gibbon, 1987: 268; Wolfram, 1990: 46). Roma askerlerini yenilgiye uğratan Cniva ordusu ile birlikte Beroea'nın güney batısında bulunan Philippopolis kentini kuşatan diğer gruba katılmak için hareket etmiştir (Iord. *Get.* CII; Bradley, 1888: 27; Potter, 2004: 246; Drinkwater, 2008: 39). Decius'un Beroea'da almış olduğu yenilgi onu zayıf göstermiş ve Philippopolis şehri içindeki askerler Gotlar ile bir anlaşma yapabilmek adına mevcut imparatorun şehirde olmaması sebebiyle yeni bir imparator çıkarmayı gerek görmüşlerdir (Aur. *Vic. Caes.* XXIX; Iord. *Get.* CII; Bradley, 1888: 28; Alföldi, 1939: 144; Wolfram, 1990: 46). Uzun bir kuşatma yaşayan kentin başında bulunan Titus Lucius Priscus⁷² şehirde konuşlanmış olarak bekleyen ordu tarafından imparator ilan edilmiştir (Rappaport, 1899: 40; Mommsen, 1909: 240; Alföldi, 1939: 144; Wolfram, 1990: 46; Potter, 2004: 246). Priscus Gotlar ile bir kardeşlik anlaşması yapmış ama Gotlar bu anlaşmaya uymamış ve şehri ele geçirmişlerdir. Gotlar şehirde bir isyan çıktığı zaman şehre saldırmaya karar vermişlerdir. İhanetten dolayı ortaya çıkan bir avantaj onları cesaretlendirmiştir. Bir adam şehirden alınmış ve Cniva'ya iktidarda bulunan birine duyduğu

⁷² Titus Lucius Priscus Gotların Philippopolis kuşatması sırasında imparator ilan edilen ya da Decius'a ihanet ederek imparator olan Trakya valisidir. Daha sonra öldüğü ya da öldürüldüğü düşünülmektedir (Iord. *Get.* CII; Scarre 1995: 169). Yapılan anlaşma sonrası Priscus hakkında daha fazla bir bilgi bulunmamaktadır (Alföldi, 1939: 144; Wolfram, 1990: 46; Potter, 2004: 246).

nefret ya da büyük bir ödül karşılığında şehir hakkında bilgi vermiştir. Gotlar surların en kolay şekilde tırmanılabileceği yerden gönderilecek sinyale göre harekete geçilecektir. Para umuduyla gönüllü olan beş kişi verilen bilgileri ve yapılacak olan planı test etmek amacıyla gece vakti izci olarak Cniva tarafından gönderilmiştir. Surlara tırmanabilen ilk kişiye kral tarafından 500 darics⁷³ ödül verilecektir (Martin ve Gruskova, 2014: 737). Gotlar Philippopolis şehrini yağmalamış, önemli asiller ve yüksek rütbeli Romalı subayları rehin almıştır (Iord *Get.* CII; Bradley, 1888: 27; Rappaport, 1899: 40; Jones, 1908: 292; Mommsen 1909: 240; Alföldi, 1939: 144; Akşit, 1970: 129; Gibbon, 1987: 269; Wolfram, 1990: 46; Watson, 1999: 23; Southern, 2001: 75; Potter, 2004: 246; Drinkwater, 2008: 39). Ammianus Marcellinus Philippopolis kentinin ele geçirilmesi ve Gotların şehirde yapmış oldukları katliamdan bahsetmiştir:

“Birçok felaketin yaşandığı ve pek çok felaketin meydana gelmesinden sonra Philippopolis yıkıldı. Şehrin duvarları içerisinde yüzbinlerce insan katledildi.” (Amm. Marc. XXXI. 5. 17).

Decius tekrar Gotlar ile savaşmak için gerekli bütün hazırlıkları yaparken Gotlar ise ele geçirdikleri Philippopolis kentinde kışı geçirmişlerdir (Burns, 1984: 27; Gibbon, 1987: 271, Drinkwater, 2008: 39). İmparatorluğun bu acizliğinden yararlanarak ganimetlerini daha fazla arttırmak isteyen Gotlar etrafta gezinmeye başlamışlardır (Jones, 1908: 293; Burns, 1984: 27; Gibbon, 1987: 271; Wolfram, 1990: 46; Boteva, 2001: 42; Heather, 2010: 110). Kışı geçirdikten sonra Gotlar kuzey doğu yönünde hareket ederek evlerine dönüş yoluna geçmişlerdir (Wolfram, 1990: 46). İmparator Decius yardımcı kuvvetlerinin yaptığı yanlışları ve Philippopolis şehrinin ele geçirilmesi konusunda endişeliydi (Martin ve Gruskova, 2014:736). Decius aldığı yenilgi sonrası ordusunu tekrardan tecrübeli askerler ile toplamaya başlamıştır. XIV *Gemia*, IV *Flavia Felix* ve VII *Claudia* isimli üç legio'dan oluşan ordusu ve yardımcı birlikleri ile birlikte aşağı Moesia Eyaleti'nden kendi emri ile gelen ek asker takviye etmiştir (Radoslavova vd., 2011: 35). Bütün güçlerini tekrar topladığında 80.000 asker ile birlikte tekrar savaşa katılmak istiyordu (Martin ve Gruskova, 2014: 736). Tuna hattının savunmasını güçlendirmiş ve Gotların dönüş yollarını kapatmaya çalışmıştır. Gallus'u Gotların dönüş yollarını kapatması için görevlendirmiş hatta bazı yerlerde Gotlar ile küçük çatışmalar yaşanarak zaferle çıkmıştır (Zos. I. 23; Rappaport, 1899: 41; Akşit, 1970: 129; Burns, 1984: 27; Gibbon, 1987: 271; Wolfram, 1990: 46. Southern, 2001: 75; Drinkwater, 2008: 39). Gotların hareket ettiğini öğrendiği zaman askerleri cesaretlendirmesi gerektiğini düşünerek onlara şöyle seslenmiştir:

⁷³ Muhtemelen bir Pers sikkesinin klasikleştirilmiş bir kullanımıdır (Martin ve Gruskova, 2014: 743).

“Askerler askeri güç ve eyalet topraklarının iyi durumda olmasını ve düşman tarafından küçük düşürülmemeyi diliyorum” (Martin ve Gruskova, 2014: 736).

Nicopolis ile Philippopolis şehirlerinde yaptıkları kuşatmalar ve Romalılar ile yaşanan mücadeleler sonrası önemli adamlarını kaybetmiş olan Cniva yangın yerine çevirdiği bölgede bide yiyecek sıkıntısı yaşamaya başlamıştır (Burns, 1984: 27; Gibbon, 1987: 271). Bunun sonucunda artık elde ettikleri ganimetleri değil kendi hayatlarını kurtarma derdine düşen Gotlar Decius’a elçiler göndererek anlaşma önermişlerdir. Gotlar eğer evlerine dönmelerine izin verilirse ele geçirdikleri bütün ganimetleri ve esirlerini bırakacaklarını söylemişlerdir (Bradley, 1888: 28; Rappaport, 1899: 41; Gibbon, 1987: 271). Decius zafer kazanacağından emin bir şekilde bu teklifi reddetmiş çünkü Gotları yenilgiye uğratarak bir daha böyle bir

Har. 8. Abrittus savaşı öncesi Gotların hareketleri

saldırı yapmalarının önünü kesmek istiyordu (Zos. I. 23; Bradley, 1888: 28; Gibbon, 1987: 271). Decius her ne kadar Philippus’u savaşta yenmiş olsa bile daha sonraki olaylar

imparatorluk içinde kendisine olan güvenin kırılmasına sebep olmuş kendisini hem senatus karşısında hem de kendi halkına kanıtlamak istemekteydi (Wolfram, 1990: 46). Decius imparator olmadan aşağı Moesia Eyaleti’nde valilik görevinde bulunmuş ve bölgeye Gotlardan daha aşina olmaktadır⁷⁴. Cniva ise basit bir barbar kabilesi lideri olmamakla birlikte strateji konusunda gerçekten iyi olduğunu düşünülmektedir (Wolfram, 1990: 45). Cniva,

⁷⁴ İmparator Decius MS 234/235 – 238 yılları arasında Moesia ve Aşağı Germania eyaletleri valiliği görevinde bulunmuştur (Scarre, 1995: 169; Radoslavova vd., 2011: 35).

Roma topraklarına başlattığı saldırı sırasında ordusunu iki ayrı gruba ayırması ve diğer grup ile irtibatta kalarak duruma göre hareket etmesi, Roma ordusunun beklemediği bir anda yapmış olduğu sürpriz saldırısı ve ayrıca Philippopolis kentinin ele geçirilme şekli bu konuda gösterilebilecek örnekler olarak karşımıza çıkmaktadır. Roma ordusu ve Gotlar aşağı Moesia Eyaleti'nde bulunan Abritus⁷⁵ isimli yerde karşı karşıya gelmişlerdir. Abritus Sexaginta Prista'ya⁷⁶ doğru yönelen ve Beli Lom⁷⁷ Nehri vadisi boyunca kuzey batıya uzanan yolların üzerinde stratejik bir konuma sahiptir. İmparator Decius karargâhını Abritus'un kuzey batısında bulunan Dryanovets isimli köyün yakınına kurmuştur. Savaş için hazırlanan Roma ordusuna Dryanovets köyü ve çevresindeki diğer köylerden erzak ve diğer malzemeler tedarik edilmiştir (Radoslavova vd., 2011: 35). Decius'un başında bulunduğu Roma ordusu zaten Philippopolis'ten dönüş yoluna geçen Gotlara baskı uygulamakla beraber onları tuzağa düşürdüğünü zannetmektedir. Forum Thembonium ya da Abritus Savaşı MS 251 yılının yaz aylarında meydana gelmiştir (Drinkwater, 2008: 39). Cniva ordusunu üç hat üzerinde konularını çok iyi ayarlayarak araziye yerleştirmiştir (Zos I. 23; Bradley, 1888: 28, Akşit, 1970: 129; Gibbon, 1987: 271; Wolfram, 1990: 46; 1997, 44; Potter, 2004: 246). İlk iki hattın arkasında destek güç olarak bekleyen askerlerin önünde bataklık bulunmaktadır. İki ordunun savaşa girdiği bölge bataklık bir arazi olarak bilinmektedir. Abritus Savaşı bugün Dryanovets köyü olarak bilinen yerin 2 km güneydoğusunda bulunan Beli Lom vadisi olarak düşünülmektedir. Beli Lom Nehri sık sık meydana gelen taşkınlarından dolayı su basması sebebiyle *büyük bataklık* ve ya *büyük su birikintisi* ismi ile bilinmektedir. Gotlara nazaran Romalılar böyle bir araziye hiç alışık değildirler (Zos. I. 23; Burns, 1984: 27; Drinkwater, 2008: 39). İmparator daha savaşa yeni başladığında çok büyük bir kayıp yaşamıştır. Ortak imparator ilan ettiği oğlu Herennius Etruscus bir Got okçusu tarafından vurulmuş ve Herennius'un yaralandığını gören bir Got askeri ise mızrağını saplayarak öldürmüştür (Iord. *Get.* CII; Bradley, 1888: 28; Alföldi, 1939: 145; Gibbon, 1987: 271; Wolfram, 1990: 46; 1997: 44; Southern, 2001: 75; Drinkwater, 2008: 39). İmparator Decius oğlunun savaş esnasında öldürülmesini görmüş ve askerlerine cesaretlendirici bir şekilde seslenmiştir:

“Hiç kimsenin yas tutmasına izin vermeyin, bir askerın ölümü imparatorluk için büyük bir kayıp değildir” (Iord. *Get.* CIII).

İmparator Mauricius (MS 582-602) zamanında yazılan ya da yazmış olduğu *Strategicon* isimli eserinde Gotların savaş taktikleri hakkında bilgiler aktarmaktadır. Çalışmasında askerler tarafından kurulan pusular hakkında bilgi vermekte olup bu pusuların

⁷⁵ Günümüzde Bulgaristan sınırları içinde bulunan modern Razgrad.

⁷⁶ Abritus'un kuzey batısında bulunan Tuna Nehri yanında konuşlanmış Rusçuk isimli şehirdir.

⁷⁷ Bulgaristan'da Razgrad yakınında bulunan bir nehir.

yapılış şekilleri, zorlukları ve tehlikeleri hakkında bilgiler paylaşmaktadır. Bataklık bir arazide askerler tarafından sağlam zeminli yerlere iki ya da üç geçit kurulur ve savaş başladığı sırada bu geçitlerin önünde bekleyen askerler kaçıyormuş gibi görünüp geçitlerin üzerinden karşıya geçerek düşmanı bataklığa çekmektedir. Daha sonra kanatlarda bekleyen askerler aniden ortaya çıkarak düşmana saldırır bu arada kaçıyor gibi görünen askerlerde geri dönerek düşmanı araya alarak vurucu saldırıyı yaparlar (Mauricius *Strat.* IV. 3). Hatta imparator Decius'un bile bu taktiği kullanarak savaşlarda sahte geri çekilme taktiği sayesinde başarı kazandığından bahsetmektedir (Mauricius *Strat.* IV. 3). Gotların lideri Cniva'da bu strateji üzerinden ordusunu düzenlemiş olmalıdır. Cniva'nın üç hat şeklinde yerleştirdiği ilk iki hattını çökerten Decius sonuncu hat ile arasında bulunan bataklıkta etkisi ile bu savaşta yenilmiştir (Iord. *Get.* CII; Bradley, 1888: 28; Alföldi, 1939: 145; Gibbon, 1987: 271; Wolfram, 1990: 46; 1997: 44; Southern, 2001: 75; Drinkwater, 2008: 39). Roma ordusundaki askerlerin giydikleri zırhların ağır olması onların bu bataklık arazide çok zorlanmasına ve nihayetinde çoğunun ölümüne sebep olmuştur (Gibbon, 1987: 272). İmparator Decius, MS 251 yılının yazında oğlu Herennius ile birlikte öldürülmüş ve cesetleri bulunamamıştır (Lact. *Mort. Pers.* IV. 3; Aur. *Vic. Caes.* XXIX; Eutr. IX. 4; Amm. Marc. XXXI. 13. 13; Oros. *Hist.* VII. 21. 3; Zos. I. 23; Iord. *Get.* CIII; Sync. *Chron.* 459; Zon. XII. 20; Bradley, 1888: 28; Rappaport, 1889: 41; Alföldi, 1939: 145; Magie, 1950: 703, Akşit, 1970: 129; Burns, 1984: 27; Gibbon, 1987: 272; Wolfram, 1990: 46; Scarre, 1995: 170; Wolfram, 1997: 44; Watson, 1999: 24; Southern, 2001: 75). Decius imparator olduktan sonra Hıristiyanlara karşı zulümlere başlayarak Hıristiyanlığı yıkmaya çalışan ilk imparatorudur (Gregory, 2011: 34). İordanes imparator Decius'un savaş başlamadan önce tanrılara kurbanlar sunduğunu ve bugün orasının Decius sunağı olarak geçtiğini anlatmaktadır (Iord. *Get.* CIII). Lactantius ise imparator Decius'u kiliseye sorun çıkarmak amacıyla gelen lanetli bir yaratık olarak tanımlamaktadır (Lact. *Mort. Pers.* IV. 1). Decius'un savaşta ölmesinin ardından definle onurlandırılmadığından ayrıca vahşi hayvanlar ile kuşlara yem olarak çıplak ve savunmasız şekilde bırakıldığından bahsetmektedir (Lact. *Mort. Pers.* IV. 3). Buna ek olarak imparator Decius'un Abrittus savaşı sırasında barbarlar tarafından öldürülmesi hakkında Zosimus ve Zonaras farklı bir olaya değinmektedir. Her iki yazarın değindikleri bu olay aşağı Moesia valisi Trebonianus Gallus'un ihanetidir. Gotların Philippopolis'ten ganimet ve rehineler ile birlikte evlerine doğru dönüş yolculuğuna başlamaları üzerine imparator Decius bir dizi önlem almıştır. Bu önlemlerden biriside Decius'un Gallus'a Gotların bölgeden ayrılmasını engellemek amacıyla yollarını kesmesi için görevlendirmesidir (Zos. I. 23; Zon. XII. 20). Zosimus Gallus'un ihanet etmeye karar verdiğini ve Gotlara haberciler göndererek imparator

Decius'a karşı yaptığı planda kendisine katılmaya çağırmıştır (Zos. I. 23). Zonaras ise Gallus'un Gotlara yakınlardaki bir bataklıkta harekete geçmelerini önerdiğini iddia etmektedir. Devamında bataklık alana konuşlanan Gotları takip eden Decius'un oğlu ve ordusu ile birlikte öldürülmesini anlatmaktadır (Zon. XII. 20). Zosimus Gotların Gallus'un bu planını istekli bir şekilde kabul etmeleri ve savaşı daha ayrıntılı bir şekilde bizlere sunmaktadır (Zos. I. 23). Her iki yazarında ortak görüşü Gallus'un imparator Decius'a ihanet etmiş olmasıdır. Roma imparatorluğu MS 238 yılından itibaren başlayan bir kriz dönemine girmiş ve bu dönem içerisinde hevesli olan her rütbeli askerinin imparator olabileceğini göstermiştir. Kesinleşmiş bir veraset sisteminin olmaması bu dönemde ve daha önceki dönemlerde ortaya çıkan büyük bir sorun olarak kalmıştır. Gallus gerçekten böyle bir düşünce ile hareket ederek imparator Decius'a ihanet etmesi hakkında kesin bilgi sahibi olmamızın yanı sıra belki rastlantısal bir şekilde savaş alanına gecikmiş olabilir. Decius'un ölümü sonrası imparator ilan edilen Gallus aynı Philippus'un yaptığı gibi Gotlar ile bir anlaşma yapmıştır. Bu anlaşma sonucu Gotlar Philippopolis şehrinden ele geçirdikleri ganimetler ile rehinelere yanlarında götürmelerine izin verilmekle beraber Roma imparatorluğu Gotlara tekrar vergi vermeye başlamıştır. Bu anlaşma şartları Gotlar ile anlaşarak ihanet ettiğini açıklayabilir (Bleckmann, 1992: 157).

Abrittus'ta Gotlar ile yapılan savaş sonrası imparator Decius ölmüş ve Roma ordusu dağılmıştır⁷⁸. Ordunun geriye kalan kısmı Moesia valisi Trebonianus Gallus'u imparator ilan etmiştir (Sync. Chron. 459; Magie, 1950: 703; Potter, 2004: 247; Drinkwater, 2008: 39). Roma'ya bir an önce dönmesi gerektiğini farkında olan Gallus Gotlar ile bir barış anlaşması yapmıştır (Rappaport, 1899: 42). Bu anlaşmaya göre Gotlar imparator Philippus (MS 244-249) döneminde kesilen vergi imtiyazını tekrar elde etmişlerdir (Zon XII. 21). Ayrıca elde ettikleri ganimetler ile birlikte Philippopolis şehrini yağmadıkları sırada ele geçirdikleri esirleri de yanlarında götürmelerine izin verilmiştir (Zos. I. 24; Sync. Chron. 459; Zon. XII. 24; Rappaport, 1899: 42; Alföldi, 1939: 146; Magie, 1950: 703; Wolfram, 1990: 46; Drinkwater, 2008: 40). Gotlar ile yapılan bu savaş Roma imparatorluğu için küçük düşürücü bir durum meydana getirmiş ve yapılan anlaşma ile bu durum perçinlenmiş olsa da yeni imparator Gallus bunu bir zafer olarak görerek Roma'ya dönmüştür (Zos. I. 25; Southern, 2001: 76).

⁷⁸ Yenilen Roma ordusundan hayatta kalan askerler birçok farklı yöne doğru dağılmışlardır. Bunlardan bir kısmı kuzeybatı yönüne doğru Beli Lom Nehri boyunca ilerlemiş, diğer bir kısım Sexaginta Prista yoluna doğru batıya ve başka bir kısım ise güneye doğru kaçmıştır (Radaslavova vd., 2011, 35).

Resim 8 Herennius Hostilianus

Resim 9 Trebonianus Gallus

Gallus selefi Decius'un hayatta kalan oğlu Hostilianus'u evlat edinmiş ve ayrıca onu ortak imparator ilan ederek kendisinin Decius'un ölümünde dahil olmadığını göstermek istemiştir (Meijer, 2006: 101). Zosimus, Gallus'un devrimcilerin Decius'un krallık erdemlerini hatırlayabileceklerini ve onun oğlu Hostilianus'u tek başına imparator ilan edebilecekleri ihtimalini düşündüğünden dolayı Hostilianus'u öldürmek amacıyla bir plan kurduğundan bahsetmektedir (Zos. I. 25). Lakin kaderin bir cilvesi olsa gerek Hostilianus patlak veren veba salgını neticesinde ölmüştür (Aur. Vic. *Caes.* XXX; Potter, 1990: 314-319; Drinkwater 2008, 40). Bu dönemde imparatorluk içerisinde veba patlak vermiş ve birçok yeri kırıp geçirmiştir (Aur. Vic. *Caes.* XXX; Eutr. IX. 5; Oros. *Hist.* VII. 21. 5; Zos. I. 26; Iord. *Get.* CIV; Zon. XII. 21; Wolfram, 1990: 46). Orosius Hıristiyanların kirletilmesinin intikamı olarak gördüğü bu vebanın bütün eyaletlerde ve şehirlerde hissedildiğini yazmaktadır (Oros. *Hist.* VII. 21. 5). Ayrıca Iordanes ise kendilerinin dokuz yıl önce yaşamış oldukları gibi ölümcül bir veba⁷⁹ salgınının imparator Gallus döneminde tüm dünyayı ve özellikle Mısır'ı kasıp kavurduğunu aktarmadır (Iord. *Get.* CIV). Hostilianus'un ölümünden sonra Gallus oğlu Volasianus'u ortak imparator ilan etmiştir (Drinkwater, 2008: 40). İmparator Gallus zaten Gotlar ile yapmış olduğu anlaşma sonrası kötü bir başlangıç yapmış ve ayrıca patlak veren veba ise onun yetersiz bir hükümdar olarak görülmesine neden olan sebepler arasındadır (Wolfram, 1990: 46). Bu dönemde doğu sınırında Sasaniler imparatorluk topraklarına saldırmışlardır (Zon. XII. 21). MS 251 yılı boyunca Ermenistan'ı işgal eden Sasani kralı Şapur daha sonrasında Roma yanlısı kral Tiridates'i ülkeden sürmüştür (Zon. XII. 21; Potter, 1990: 46). Romanın kral Tiridates'i himayesine alması Sasaniler ile başlayan savaşın bir

⁷⁹ Iordanes'in dokuz yıl önce kendilerinin yaşamış oldukları veba salgınının tarihi MS 542 olarak bilinmekte olup Iustinianus döneminde meydana gelen veba olarak bilinmektedir (Mierow, 1915: 160).

sebebi olarak görünmektedir (Drinkwater, 2008: 40). *Res Gestae Divi Saporis*'te Sasanilerin Romalılar ile yaptığı savaş şöyle anlatılmaktadır:

“Caesar yine yalan söyledi ve Ermenistan'a zarar verdi. Roma imparatorluğuna karşı hareket ederek, Barbalissos'ta (Bebalis) 60.000 kişilik Roma ordusunu yok ettik. Suriye toprakları ile Suriye'nin çevresindeki toprakların hepsi yakıp yıktık ve yağmaladık. Bu savaştan sonra Romalılardan aşağıdaki kent ve kaleleri aldık: Anatha kentini ve onun territoryumunu, Asporakos'taki Birthan'ı territoryumu ile birlikte, Sura, Barbalissos, Hierapolis, Beroea şehri ve çevresi, Khalkis şehri ile çevresindeki bölge, Apamea şehri, Rhapsaneia kenti ve çevresindeki bölge, Zeugma şehri, Urima şehri ile çevresi. Ourima, Gindaros, Larmenaz, Seleukia, Antiokheia, Kyrrhus, Seleucia adında başka bir kenti, Alexandretta, Nikopolis, Sinzara, Khamath, Ariste, Diktor, Doliche, Doura, Kircesium, Germanica, Batna, Khanar ve Kappadokia'dan Satala kenti territoryumuyla birlikte, Domana, Artangil, Souisa, Phreata, şehri ve çevresi ile birlikte toplam 37 kent”. (RDGS 9-17).

Roma imparatorluğu MS 252 yılında Sasaniler ile yapacağı savaş için hazırlıklara başlamıştır (Potter, 1990: 46). Gallus her ne kadar bu sefer için hazırlıklı olmasa da doğuya yapacağı sefer için birliklerini toplamış ve bunların ödemeleri için darphanede *antoninianus* bastırmıştır (Southern, 2001: 76). Sasani kralı I. Şapur daha erken davranarak saldırıya geçmiş ve MS 252 yazında Barbalissos savaşında Roma askeri gücünü kırarak Antakya'yı ele geçirmiştir (Potter, 1990: 46; Drinkwater, 2008: 40). Roma imparatorluğunun bölgede bulunan askeri gücünün kırılmış olması, Sasani ordusunun Kapadokya içlerine kadar ilerlemesine sebep olmuştur (Drinkwater, 2008: 40). Zosimus *Historia Nova* isimli eserinde Sasanilerin akınları hakkında şu bilgileri aktarmaktadır:

“*Sasaniler Küçük Asya'ya saldırmış, Mezopotamya'yı ele geçirmiş ve doğu metropolü Antakya'ya kadar Suriye'ye doğru ilerlemiştir. Şehirdeki tüm özel ve kamu binalarını tahrip edip ölçülemez ganimetle ve en ufak bir muhalefetle karşılaşmadan evlerine dönmüşlerdir. Nitekim Sasaniler ele geçirdikleri bol miktardaki ganimetlerden memnun kalmamış olsalardı evlerine dönmez tüm Küçük Asya'ya saldırdırlardı*”. (Zos. I. 27).

MS 251 yılında Abrittus Savaşında elde ettikleri ayrıcalıklar ile birlikte ganimetler ve rehinelere sayesinde evlerine mutlu bir şekilde dönmüş olan Gotlar başlarda sessizliklerini koruyarak sorun çıkarmamışlardır (Bleckmann, 1992: 157). Daha sonraları Gotlar yapılan anlaşma şartlarının yerine getirilmemesi sonucu hareketlenerek Roma topraklarına tekrar girerek Tuna Nehri bölgesini yağmalamaya başlamışlardır (Rappaport, 1899: 46). Bu arada aşağı Moesia valisi olan Aemilius Aemilianus kendi askerlerini cesaretlendirerek barbarlara saldırmaları için teşvik etmiştir (Zos. I. 28; Drinkwater, 2008: 41). Askerlerine eğer Gotlara

saldırırlarsa onlara verilecek olan verginin kendilerinin alabileceğini söylemiş ve askerlerini ikna ederek harekete geçmelerini sağlamıştır (Zon. XII. 21; Alföldi, 1939: 147). Aemilianus önderliğindeki ordu hareket ederek sürpriz bir saldırı sonucu Gotları mağlup ederek ezici bir zafer kazanmışlardır (Zos. I. 28; Zon. XII. 21). Ordu hayatta kalan Gotların peşinde gitmek yerine Aemilianus'un vaat ettiği ganimeti toplamayı tercih etmiştir (Zon. XII. 21). Aemilianus'un önderliğindeki Roma ordusunun kazanmış olduğu bu zafer bölgede uzun süreli bir barış ortamını ne yazık ki sağlayamamıştır (Alföldi, 1939: 147). Hem kazandıkları zafer hem de elde ettikleri ganimet neticesinde tatmin olan ordu Aemilianus'u imparator ilan etmiştir (Zos. I. 28; Zon. XII. 21; Alföldi, 1939: 147; Magie, 1950: 704; Akşit, 1970: 131; Potter, 1990: 47; Wolfram, 1990: 48; Drinkwater, 2008: 41). Ordu tarafından imparator ilan edilen Aemilianus kazandığı zafer sonrası cesaretleterek İtalya'ya yürüyüşe geçmiştir (Zos. I. 28; Zon. XII. 21; Magie, 1950: 704, Akşit, 1970: 131 Potter, 1990: 47; Wolfram, 1990: 47). Aemilianus'un imparator olarak İtalya'ya yürüyüşe geçtiği haberini alan Gallus hazırlık yapmaya başlamış ve ayrıca Ren bölgesinde bulunan Publius Licinius Valerianus'u askerleriyle birlikte gelmesi için çağırmıştır (Zos. I. 28; Akşit, 1970: 131; Southern, 2001: 78; Drinkwater, 2008: 41). Bu destek çağrısının bir sebebi olarak Gallus'un imparatorluk içerisinde farklı garnizonların arasındaki rekabet duygularından faydalanabileceğini düşünmüş olduğu ileri sürülmektedir (Potter, 1990: 47). Gallus ve Aemilianus orduları ile birlikte Roma'nın 100 km kuzeyinde Interamna'da karşılaşmıştır (Aur. Vic. *Caes.* XXXI; Zos I. 28; Zon. XII. 21; Akşit, 1970: 131; Potter, 1990: 47). Gallus'un askerleri hem kendi imparatorlarının vasıfsızlığı fark ettikleri hem de Aemilianus'un sözünde duran, cömert ve yetenekli bir komutan olduğunu bildikleri için Gallus ve oğlu Volasianus'u öldürmüşlerdir (Zos. I. 28; Zon. XII. 21, Magie, 1950: 704-705; Akşit, 1970: 131; Drinkwater, 2008: 41). Gallus'un isteği üzerine bölgeye hareket etmiş olan Valerianus yetişemeyerek imparatorun öldürülmesine engel olamamıştır (Potter, 1990: 47; Drinkwater, 2008: 41).

Aemilianus Gotları Tuna Nehri bölgesinden temizlemiş olsa da kendisi imparator olduktan sonra İtalya'ya beraberindeki ordu ile birlikte gitmiş olması neticesinde bölgede tekrar bir savunma zafiyeti meydana gelmiştir. MS 253 yılında yaşanan iç savaş sonucunda Gotlar bölgede tekrar hareketlenmiş hatta Makedonya ve Trakya bölgelerine kadar ulaşmışlardır. Bu bölgelere kadar gelmeleri sonucu Sulla tarafından yıkılan Atina surları⁸⁰ tekrardan inşa edilmiştir. Ayrıca Korinth kıstağı ve Thermopylai surları onarılmıştır (Alföldi,

⁸⁰ VI. Mithradates ile Roma Cumhuriyeti arasında meydana gelen savaşlar sırasında Atina Pontos kralının müttefiki olarak yer almıştır. Atina *Arkhon*'u Aristion ve VI. Mithradates'in generallerinden Arkhelaos'un birleşik güçlerinin Sulla karşısında yenilgiye uğramaları sonucu Atina ve limanı Pire'ye çekilmişlerdir. Sulla'nın onları takip ederek geldiği Atina'yı uzun bir süre kuşatmıştır. Yaşanan uzun bir kuşatma sonrasında Atina şehri - düşmüştür. Sulla Atina'nın düşmesinden sonra şehri bir harabeye çevirmiştir (Arslan 2007, 187-203).

1939: 147; Wolfram, 1990: 49; Drinkwater, 2008: 41). Buna ek olarak Ren bölgesinde bulunan barbarlarda bölgede sorun yaratmaya başlamış ve Viminacium darphanesi faaliyetlerini Köln'e devretmiştir. Bu değişikliğin sebebi ise Ren bölgesinde askerlere yapılacak olan ödemelerin Tuna bölgesinde bulunan askerlere yapılması gereken ödemeden daha önemli görülmesidir (Alföldi 1939, 147).

Valerianus'un bölgeye geliş amacı imparator Gallus'a yardım etmek iken Gallus'un ölümü sonrası fikrini değiştirmiş ve kendi ordusu tarafından imparator ilan edilmiştir (Akşit, 1970: 132). Aemilianus ile Valerianus imparator Gallus'un ölümünden birkaç hafta sonra Spoletium'da karşılaşmıştır. Gallus ile aynı kaderi paylaşan Aemilianus kendi askerleri tarafından öldürülmüştür (Potter, 2004: 252). Valerianus ise MS 253 yılının eylül ayında tek başına imparator olmuştur (Aur. Vic. *Caes.* XXXI; Zos. I. 29; Zon XII. 22; Akşit, 1970: 132; Southern, 2001: 78; Potter, 2004: 252). Daha sonra senatus Valerianus'un oğlu P. Licinius Gallienus'u Caesar olarak atamış ve Valerianus Roma'ya geldiğinde ise oğlunu Augustus unvanına terfi ettirerek ortak imparator yapmıştır (Southern, 2001: 78). Valerianus'un imparator olduğu dönem Roma imparatorluğu için karışık bir dönemdir (Zos. I. 30). İmparator III. Gordianus'tan itibaren başa geçen imparatorlar doğu sınırı ile çok fazla ilgilenememiş olup yaşadıkları iç karışıklık, hastalık ve barbar kabileler ile olan mücadeleler onları fazlası ile meşgul etmiştir. İmparator Decius, Philippus ile yaşadığı iç savaştan zaferle ayrıldıktan sonra Gotlarla savaşmış ve öldürülmüş, halefi Gallus ise İtalya'dan hiç ayrılmamış olup imparatorluğun sorunlarıyla ilgilenemeyecek kadar pasif bir duruş sergilemiştir (Zos. I. 26). Zaten kendisinin imparatorluğu döneminde Sasaniler Antakya'yı ele geçirmiş ve Kapadokya'ya kadar ilerlemişlerdir (Zos. I. 27). Eutropius, Gallus ve oğlu Volasianus'un ikili yönetim dönemini veba, hastalıklar ve felaketler dönemi olarak tanımlamaktadır (Eutr. IX. 5). Aemilianus ise gelecek vaat eden bir imparator olmuş olsa da birkaç ay gibi kısa bir süre imparatorluk yaptıktan sonra kendi askerleri tarafından öldürülmüştür (Eutr. IX. 6). Sonuç olarak Valerianus imparatorluk makamını ele geçirdikten sonra Roma imparatorluğu MS 244 ile 253 yılları arasında doğu sınırına çok fazla odaklanamamıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

GOT AKINLARI

4.1. Gotların Küçük Asya Akınları

İmparator Decius'un halefleri Tuna Nehri saldırı hattını kapatmasıyla beraber Gotlar MS 253-254 yıllarında başarısız seferleri bulunmaktadır (Heather, 2010: 110). Gotlar, Bosphorus Krallığının yakınlarındaki bölgelere yerleştikten sonra buralarda etkili olmaya başlamışlardır (Gibbon, 1987: 282). Güçlü bir donanmaya sahip olan Bosphorus Krallığı, Roma imparatorluğu ile beraber Karadeniz'de Hellen şehirlerini korumaktaydı (Wolfram, 1990: 48). Bosphorus Krallığı daha sonraki zamanlarda Roma imparatorluğunun desteğinin zayıflaması, gelişen ticaretin azalması ve yaşanan iç gerginlikler sebebi ile zayıflamıştır (Wolfram, 1990: 48). Bunun sonucunda Gotlar Bosphorus Krallığının donanmasını ele geçirmişlerdir (Gibbon, 1987: 282). MS II. yüzyılın sonlarına doğru Trapezus ve Sinope taraflarında bulunan Roma donanması Kyzikos'a transfer edilerek kuzey sahilindeki deniz savunmasında dikkate değer bir boşluk oluşmuştur (Mitchell, 1993: 235). Donanmanın Kyzikos'a transfer edilmesinin sebebi ise Bithynia ve Kilikia bölgelerinin stratejik öneminin artmış olmasında yatmaktadır (Kaya, 2005b: 202). Gotlar MS 254 ve MS 255-258 yılları arasında gemiler ile Karadeniz'i geçip farklı bir yol hattı izleyerek akınlar yapmışlardır (Mitchell, 1993: 235). Bu akınlardan ilki MS 254⁸¹ yılında bir sahil kenti olan güçlü surları ve iyi bir limana sahip Pityous kentine yapılmıştır (Zos. I. 32; Salamon, 1970: 119; Gibbon, 1987: 283; Mitchell, 1993: 235; Heather, 2010: 110.). Gotların Pityous'a yaptıkları saldırıyı Zosimus şöyle aktarmaktadır:

“Barbarlar ilk kez güçlü bir duvarla çevrili ve mükemmel bir limana sahip olan Pityous'a saldırdı. Ordunun komutanı Successianus güçlere karşı koydu ve barbarları geri gönderdi. Sonuç olarak, diğer garnizonların bunu duyacağından ve Pityous'taki askerlere katılacağından korkan Gotlar mümkün olduğu kadar çok gemi temin edip evlerine geri döndüler. Pityous'a karşı savaşta ölen birçok adamlarını geride bıraktılar”. (Zos. I. 32).

Gotların Pityous'a yapmış oldukları bu başarısız saldırıda Bosphorus'lu denizcilerden yararlanmamış ve bununla beraber sadece onların gemileri ile birlikte bölgeye ulaşmak amacıyla yararlanmışlardır (Wolfram, 1990: 48-49). Ek olarak Successianus'un başarılı bir komutan olması da daha sonra imparator Valerianus tarafından *praefectus praetorio* unvanına terfi ettirilmesini sağlamıştır (Zos. I. 32; Salamon, 1970: 119; Gibbon, 1987: 283). Valerianus doğu seferindeyken Pityous'tan ayrılmasını isteyerek Successianus'u kendi yanına

⁸¹ Gotların Pityous kentine gerçekleştirdikleri ilk akının tarihi MS 254 yılı olarak düşünülmektedir. Salamon imparator Valerianus'un Antakya'ya MS Ocak 255 yılında geldiğini belirterek Pityous'un savunmasında başarılı olan komutan Successianus'un terfi ettirilmesinin MS 254 yılından önce olamayacağını dile getirmektedir (Salamon, 1970: 119-120).

çağırmıştır (Rappaport, 1899: 51). Ayrıca bölge halkı Gotların kısa süre içinde kolay kolay tekrar gelemeyeceğini düşünmektedir (Zos. I. 32; Salamon, 1970: 119). Yaptıkları bu hatadan ders çıkaran Gotlar hem Bosphorus filosunu hem de yanlarında güçlü bir birlik ile yola çıkarak Phasis'te bulunan Rhea Cybele tapınağına yapılan başarısız bir saldırıdan sonra tekrardan Pityous'a⁸² saldırmışlardır (Wolfram, 1990: 49). Gotlar ikinci denemelerinde Pityous şehrini zahmetsizce ele geçirmiş ve şehirde bulunan garnizonu kovmuşlardır (Zos. I. 33). Böylece bir önceki başarısız saldırılarının intikamını almışlardır (Gibbon, 1987: 283). Artık ellerinde sayıca çok gemi ve kürek çekmeyi bilen bir sürü mahkûm ile birlikte büyük, kalabalık ve ayrıca kentin garnizonuna ek 10000 kişilik Roma askeri bulunan zengin Trapezus şehrine doğru ilerlemişlerdir (Zos. I. 33). Gotların Trapezus şehrini nasıl ele geçirdikleri hakkında Zosimus bize şu bilgileri aktarmaktadır:

“Şehre saldırsalar bile çift sıralı surlar ile güçlendirilmiş haliyle ele geçirmeyi hayal bile edemediler. Bununla birlikte askerlerin kendilerini içkiye ve tembelliğe verdiğini ayrıca zevk ve eğlenceden mahrum kalmamak için duvarlara bile çıkmadıklarını gözlemlemişlerdir. Gotlar üst üste yığdıkları ağaçlara dayanarak birkaç defada gece boyunca duvarlara tırmanarak şehre girdiler. Bu ani ve beklenmedik saldırı, askerlerin paniklemesine sebep oldu ve bazıları şehir kapılarından kaçmalarına rağmen, bazıları da düşman tarafından öldürüldü”. (Zos. I. 33).

Gotlar Trapezus şehrini ele geçirdikten sonra muazzam bir ganimet elde etmişlerdir (Zos. I. 33; Gibbon, 1987: 283-284). Şehrin koruyucu birliklerinin yanı sıra 10 bin asker ile takviye edilmiş ve çift sıralı surlar ile güçlendirilmiş Trapezus şehrine çevre halkı güvenli olduğunu düşündükleri için hazinelerini oraya emanet etmişlerdir (Zos. I. 33; Mitchell, 1993: 235; Umar, 1999: 579). Şehri yerle bir eden Gotlar ele geçirdikleri ganimetler ve esirler ile birlikte evlerine doğru geri dönmüşlerdir (Zos. I. 33; Akşit, 1970: 135). Gotlar MS 258 yılında Trapezus'un yağmalanması sonucu ele geçirilen ganimet bir sonraki akın için daha fazla kişiden oluşan kuvvetleri meydana getirmiştir (Gibbon, 1987: 284; Öğün, 2017: 232). Kışı bekledikten sonra Karadeniz'i solda bırakarak gemiler ile ve aynı zaman da karadan da bir ordunun desteği ile birlikte birçok balıkçı gemisi de ele geçirerek rotalarını Bithynia ve Propontis'e çevirmişlerdir (Zos. I. 34; Akşit, 1970: 135; Salamon, 1970: 120; Gibbon, 1987: 284; Wolfram, 1990: 51). Tomi ve Anchialus yolu ile Phileatine⁸³ gölüne ulaşarak Byzantium'a geldiler (Zos. I. 34; Akşit, 1970: 135). Burada bulunan balıkçılarla Byzantium'dan Khalkedon'a geçmek için fazladan gemi tedarik etmek üzere anlaşmışlardır (Zos. I. 34). Karadan hareket eden ordu burada gemilere binmesi ile birlikte Gotlar

⁸² Gotların Pityous şehrine gerçekleştirdikleri ikinci saldırının tarihi tam olarak net değildir. Gotların ilk saldırıda yaşadıkları başarısızlık onları etkilemiş ve ayrıca ikinci saldırı için yaptıkları hazırlık sürecinin de biraz uzun olduğu düşünülmektedir. Gotların ikinci Pityous saldırısı için MS 254 ile 255 yılları sonrası ve MS 258 yılından öncesi olarak bahsedilmektedir (Salamon, 1970: 120).

⁸³ Günümüzde İstanbul'da Avrupa yakasında bulunan Durusu Gölüdür.

Khalkedon'a hareket etmişlerdir (Akşit, 1970: 135). Güçlü ve korkutucu bir izlenim oluşturan barbarlar karşısında üstün bir durumda olan Khalkedon garnizonu savaşımadan kaçarak şehri Gotlara teslim etmişlerdir (Gibbon, 1987: 284). Şehri yağmalayan Gotlar burada bolca para, silah ve yiyecek ele geçirmişlerdir (Zos. I. 34; Gibbon, 1987: 284). Daha sonra Küçük Asya içleri ile Avrupa arasında kararsız kalan Gotlar Chrysogonos⁸⁴ isimli bir casusun rehberliği ile beraber Nikomedia şehrine doğru hareket ederek burayı da yağmalamışlardır (SHA *Vita Gallieni* IV. 7; Zos. I. 34; Akşit, 1970: 135; Gibbon, 1987: 284). Zosimus Nikomedia şehrinin yağmalanması hakkında bizlere bilgiler sunmaktadır:

“Büyük ve varlıklı bir kent olan, zenginliği ve her durumda elverişli konumu sayesinde ün yapmış Nikomedia şehrine doğru yürürler; haberlerin duyulması sonucu halk önce davranarak, eşyalarını taşıyabildikleri kadarıyla yanlarına alıp kaçarlar”. (Zos. I. 35).

Bunun akabinde Nikea, Kius, Apamea ve Prusa şehirleri de aynı akıbete maruz kalmışlardır (Zos. I. 35; Alföldi, 1939: 148, Salamon, 1970: 120; Wolfram, 1990: 51; Mitchell, 1993: 235). Gotlar buralardan sonra Kyzikos şehrine doğru yönelmişlerse de Rhyndakos⁸⁵ Nehri'nin taşması sebebiyle şehre dokunamamışlardır (Zos. I. 35). İmparator Valerianus ise kendisine isyan edebilecek herhangi bir isyancı olmamasına rağmen kimseye güvenememiş fakat daha sonra Byzantium'un ve büyük ihtimal çevresinin korunması için Felix isminde bir komutanı bölgeye göndermiştir (Zos. I. 36; Akşit, 1970: 135; Koçhan, 2011: 36). Kyzikos şehrine ulaşamayan Gotlar geri dönerek Nikomedia ile Nikea şehirlerini yakmış ve daha sonra elde ettikleri ganimetleri ile birlikte Karadeniz'in fırtınaları başlamadan yurtlarına dönmüşlerdir (SHA *Vita Gallieni* IV. 7; Zos. I. 35; Akşit, 1970: 135; Umar, 1999: 580). Roma imparatorluğunun MS 258-259 yıllarında batı kesimlerinde yaşadığı ciddi zorluklar sebebi ile Gotların bu baskınlarına karşı herhangi bir Roma direnişi bulunmamaktadır (Salamon, 1970: 121). Cassius Dio bu kentlerin Gotlar (ve diğer barbar kavimler) karşısında yaşayacağı yıkımları önceden görerek bunların müsebbibi olarak Septimus Severus'u göstermektedir:

“Şimdiye dek bir şekilde yaptığı şeyde haklı görünüyordu; ancak kentin duvarlarını yıkarken, bölge sakinlerinin, duvarlarının sergilenmesinden kaynaklanan ihtişamını kaybetmekten daha büyük bir kedere neden olmadı; oysa Pontus ve Asya'dan gelen barbarlara karşı güçlü bir Roma karakolunu ve operasyon üssünü yok etti”. (Dio Cass. LXXV. 14. 4; Gibbon, 1987: 141; Kaya, 2017: 127-128).

Gotların bölgeden ayrılmasından sonra saldırılardan etkilenen şehirler tekrardan surlarını inşa etmeye başlamış ve bu surların yapımında yıkılan binaların enkazlarını, sütun

⁸⁴ Ayrıca Zosimus onur ve iltifatın onları Nikomedia şehrine getiren Chrysogonos'a verildiğinden bahsetmektedir (Zos. I. 35).

⁸⁵ Günümüzde Bursa sınırları içinde yer alan Orhaneli Çayıdır.

parçalarını ve kaidelerini kullanarak tekrardan inşa etmeye başlamışlardır (Ertüzün, 1998: 151). Bu tekrardan inşa edilen ve ya tamir edilen surlar içerisinde Nikaia kentinin surları diğer kentlerden ayrılarak düzenli bir yapısı ve sağlamlığı ile öne çıkmaktadır (Büyükkolancı, 2018: 419). Meydana gelen felaket sonrası Nikaia surları imparator Gallienus (MS 253-268) döneminde başlamış ve imparator II. Claudius (MS 268-270) döneminde bitirilmiştir. Nikaia surlarının⁸⁶ II. Claudius'a adanışını kutlayan günümüze kadar gelmiş bir yazıt bulunmaktadır (Foss, 2004: 250). Ayrıca imparator Gallienus ve ona ihanet eden isyancılar II. Marcianus ile Quietus'un bastırmış oldukları sikkelerin arka yüzünde Nikaia surları tasvir edilmiştir (BMC *Pontus* 178 n° 160 lev. XXXIII/18; Foss, 2004: 250).

“*İmparator Caesar Marcus Au(elius) Claudius Eusebes Eutyches Augustus, en yüce rahip, ikinci kez hükümdar, consül, vatanın babası, proconsül, muhteşem Nikaia için, consül, elçi ve Augustus'un propraetoru Vellius Marcianus'un ve procurator Sallius Antoninus'un (memuriyetleri) sırasında bu surları (yaptırdı)*”. (I.Iznik nos. 11-12).

Gotlar MS 261 yılının sonu ile MS 262 yılı başlarında Çanakkale Boğazından başlayarak Ege kıyıları boyunca Propontis ile Byzantium'dan başlayarak Ephesos ve Lydia bölgesine akınlar düzenlemişlerdir (SHA *Vita Gallieni* VI. 2; Iord. *Get.* CVII; Umar, 1999: 580; Öğün, 2017: 232). Gotlar Ephesos şehri ve çevresine yönelmişlerdir (Akşit, 1970: 135). Ephesos Roma İmparatorluk Dönemi'nde Küçük Asya'nın en önemli şehirlerinden biri olma özelliğini korumuş ve ayrıca MS II. ve III. yüzyıllarda ise yüksek bir refah seviyesine sahip olduğu bilinmektedir (Külzer, 2011: 30). MS III. yüzyılın ilk çeyreğinden itibaren meydana gelen depremler şehirde ağır yıkımlara ve bunun sonucunda ekonomik gerilemelere neden olmuştur (Ladstatter, 2011: 6). Ephesos şehrinin MS 262 yılında yedi ve ya üzeri bir şiddetinde deprem sonucunda çok büyük zarar görmüştür (SHA *Vita Gallieni* V. 2; Büyükkolancı, 2018: 416). Yaşanılan bu deprem sonucunda şehrin birçok yerinde ciddi hasarlar oluşmuştur (Ladstatter, 2011: 6). Meydana gelen bu doğal afet sonrası bir başka felaket Gotların Ephesos şehrine saldırımları olmuştur (Salamon, 1970: 124). Şehrin surları dışında kalan Artemis Tapınağı Gotların hedefi olmuş ve tapınak yağmalanarak içinde bulunan hazineler ele geçirilmiştir (Knibbe, 1980: 807; Külzer, 2011: 30). Artemis Tapınağı'nın yağmalanması tanrıçanın zarar göremeyeceğine olan inancın zayıflamasına neden olmuş buna ek olarak tapınak işlevini Got saldırılarından sonra da sürdürmüştür (Bammer ve Muss, 2009: 75; Ladstatter, 2011: 6). Ayrıca liman yakınındaki birçok yapının da zarar gördüğü tahmin edilmektedir (Külzer, 2011: 30). Yaşanılan bu felaketten sonra kentte

⁸⁶ Nikaia surları 5 km uzunluğunda şehri saran ve daha sonraki dönemlerde genişletilmesi gerek duyulmayan bir yapıdır. Surlar 9 m uzunluğa ve 4 m genişliğe sahip olup ayrıca uzunluğu 13 m'yi bulan 80 adet kule ile desteklenmektedir (Foss, 2004: 250-251).

sikke basımı durduğu gözlemlenmiştir (Külzer, 2011: 30; Büyükkolancı, 2018: 416). Got saldırıları sonrası şehrin bazı yapılarına ve sur duvarlarına yapılan onarım çalışmaları olduğu hakkında bilgiler mevcuttur (JOAI XXX. 204 n° 10). Ephesos şehrinin yanı sıra Gotların Küçük Asya'nın birçok şehrine daha saldırılar yaptıklarını ya da saldırı girişiminde buldukları hakkında epigrafik ve numizmatik verilerle de desteklenmektedir (Salamon, 1970: 124). Got akınlarını neticesi birçok Küçük Asya şehri savunma hazırlıklarına başlamışlardır (Foss, 1976: 3). Didyma, Ephesos Artemis Tapınağı'nın Gotlar tarafından yağmalanması haberini alınca savunma hazırlıklarına başlamışlardır (Fontenrose, 1988: 23). Kent sakinleri Didyma Apollon Tapınağı'nın pronaos kısmında bulunan sütunların arasında taş siperler yerleştirmişlerdir (Fontenrose, 1988: 23). Gotların şehri kuşatmaları sonucu susuzluk ve ölüm ile mücadele ederken tanrının bir mucizesi olarak baharın gelmesi sonucu şehir sakinleri rahatlamış ve Gotlar kuşatmayı kaldırmışlardır (Salamon, 1970: 125; Fontenrose, 1988: 24). Pergamon'un ise Got saldırılarına maruz kaldığı hakkında elimizde her hangi bir kanıt bulunmazken şehirde acele bir şekilde inşa edilmiş bir sur yapısı bulunmaktadır (Radt, 2002: 46). İnşa edilen sur ekonomik sıkıntılar sebebiyle kireç harcı ve eski yapılardan kalan taşların kullanımı ile meydana gelmiştir (Radt, 2002: 57). Sardeis şehri ise akropolis'in erişilemeyen yamaçlarından kenti üç bir taraftan çeviren 4 km uzunluğunda bir sur inşa etmiştir (Foss, 1976: 3). Ephesos Artemis Tapınağı'na yapılan saldırı sonrasında Miletos'ta korkuya kapılarak savunma hazırlıklarına başlamış ve bir sur duvarı inşa etmiştir (Greaves, 2003: 180). Smyrna kentinde ise Got baskınları olduğu zamanlarda önlem amaçlı gömülen sikke buluntuları mevcuttur (Eddy, 1967: 126). Karia bölgesinde bulunan Stratonikeia kentindeki bir yazıtta ise Zeus Panaramos'tan Gotların şehre saldırması halinde onları koruyacağına emin olmak amacıyla danıştıkları yazmaktadır (I. *Stratonikeia* 1103; Magie, 1950: 706; Salamon, 1970: 126). Zosimus Gotların Kappadokia, Pessinus ve Ephesos şehirlerine saldıkları hakkında bize bilgiler sunmakta olup bu akınları ise imparator Aemilianus'un dönemine yerleştirmektedir (Zos. I. 28. Ayrıca konu hakkında bk. Mitchell, 1993: 235). Ayrıca Georgius Syncellus ise Zosimus'un vermiş olduğu bu bilgilere ek olarak Phrygia ve Galatia bölgelerinin de Gotlar tarafından tahrip edildiğini anlatmaktadır (Sync. *Chron.* 467). Ayrıca bu saldırıları Aemilianus dönemine değil Gallienus dönemine yerleştirmektedir (Sync. *Chron.* 467). Syncellus Gotların saldırdıkları bölgeler hakkında biraz abartıyor gibi görünse de Zosimus'un bizlere aktardıkları neticesinde en azından Pessinus, Kappadokia ve Ephesos kısmı ile uyuzmaktadır (Mitchell, 1993: 235).

Eski kral yolu üzerinde bulunan Pessinus kenti önemli bir geçiş noktası olarak bilinmekle beraber Gotların saldırısına maruz kalmıştır (Zos. I. 28; Salamon, 1970: 128).

Gotların buradan ayrılarak Ancyra kentine saldırmışlardır (Mitchell, 1993: 236). Ancyra kentinin Got baskınlarından korunmak amacıyla sur inşa etmiş olduğu hakkında bilgiler mevcuttur (Salamon, 1970: 128). Çoğu antik kentin bu dönem de yapmış olduğu gibi Ancyra kenti de sur yapımında devşirme malzeme kullanılmıştır. Kentin Stadion yapısına ait oturma sıraları şehrin korunması için yapılan sur duvarlarında kullanılmıştır (Görkay, 2011: 111). İnşa edilen sur yapısı hakkında bizlere bilgi sağlayan iki yazıt bulunmaktadır (Görkay, 2011: 205). Bu yazıtlardan ilki Gotların saldırısı altında şehir surlarının inşa edildiğinden bahsetmekte olup surun yapımını gerçekleştiren kişinin adı korunmamış olduğu gözlemlenmektedir (Bosch, 1967: 351). İkinci yazıtta ise kentin sur yapısının tamamlandığı hakkında bilgiler bulunmaktadır (Bosch, 1967: 353-354). Parnassus kentini de yağmalayan Gotların ele geçirdikleri ganimetlerin yanı sıra şehirden götürdükleri esirler arasında; Gotların Hıristiyanlı kabul etmelerini sağlayan rahip Ulfilas'ın ataları da mevcuttur (Foss, 1977a: 32). Dorylaeum kenti ise Gotlardan nasibi almış başka bir şehirdir. Ancyra kenti gibi Dorylaeum'da Got istilaları karşısında surların yapımında devşirme malzeme kullanmışlardır (Salamon, 1970: 128). Küçük Asya'da meydana gelen bu Got istilasını hakkında bize hem tarih hem de istilanın genişliği hakkında bilgiler verebilecek birkaç kanıt bulunmaktadır (Esch ve Martin, 2008: 102). Kanıtlardan ilki Paphlagonia bölgesinden ele geçirilen iki yazıttan oluşmaktadır. Bu yazıtlardan birincisi ise Domitilla isimli genç bir kız hakkındadır (Kaya, 2005b: 208).

Gotların ele geçirdikleri esirlere kötü muamele ettikleri hatta kadınlara karşı gerçekleştirdikleri eylemler hakkında bu yazıt dışında başka bir yazıt daha bulunmaktadır. Bir diğer kanıt ise Gotlar tarafından öldürülen Kyrilla isimli genç kızın kederli ailesi tarafından yazdırılan ve MS 262/3 yıllarına tarihlenen bir yazıttır (Kaygusuz, 1984: 66 n° 8; Mitchell, 1993: 236; Kaya 2005b: 208; Esch ve Martin, 2008: 103). Got istilalarının tarihlendirilmesi açısından son kanıt ise Iulia Gordo ve Daldis kentlerinin arasındaki bölgeden ele geçirilen MS Nisan 263 yılına tarihlenen bir mezar yazıtıdır. Yazıtta Gotların elinde altı aylık tutsaklığın ardından geri dönen Serapas isimli kölenin öldüğünü aktarılmaktadır (Esch ve Martin, 2008: 102). Yaşadığı altı aylık esir hayatı ve bu esaretten kurtulduktan sonra evine dönüş için harcadığı süre de geriye sarıldığı zaman Gotların eline düştüğü tarih MS 262 yılının sonbahar aylarına denk gelmektedir (Esch ve Martin, 2008: 102).

Küçük Asya'da birçok kenti yağmalayan Gotlar elde geçirdikleri rehineler ve ganimetler ile birlikte MS 262 yılının yaz sonlarına doğru Hellespontos'a doğru yönelmişlerdir (Bursche ve Myzgin, 2015: 243). Troas bölgesinde bulunan Alexandria Troas ve Ilium kentleri de Gotların saldırısına maruz kalmışlardır (Iord. *Get.* CVIII; Esch ve Martin,

2008: 104; Ögün, 2017: 232-233). Alexandria Troas kenti bölgenin önemli ve zengin kentlerinden biri olması Gotları cezbetmiştir (Esch ve Martin, 2008: 104). Arkeolojik çalışmalar sonucu ise kentin sur yapısının bu yılda yıkıldığını göstermektedir (Esch, 2016: 79; Ögün, 2017: 233). Ayrıca yapılan çalışmalar neticesinde bulunan numizmatik buluntuda bu saldırıyı destekler niteliktedir. Bu buluntu⁸⁷ Gotların şehre saldırdığı sırada kaçmaya çalışan bir kadının başına almış olduğu darbe sonucu ölmesiyle beraber yanında bulunan para kesesidir (Ögün, 2017: 233). Bu akınlardan elde ettikleri ganimetleri ve esirleri ile birlikte gemilerine binip evlerine dönmüşlerdir (Umar, 1999: 580).

Gotlar MS 268 yılının yaz aylarında Gotlar beraberinde Heruliler, Peuciler ve yakınlarındaki diğer gruplar ile birlikte Roma topraklarına karşı yapılacak büyük bir saldırı harekâtı başlatmışlardır (Zos. I. 42; SHA *Claudius* VI. 2; Sync. *Chron.* 467; Zon XII. 26). Meydana gelen bu karışık barbar ordusu 320000 adamdan ve 2000 gemiden oluşmaktaydı (Zos. I. 42; Amm. Marc. XXXI. 5. 15; SHA *Claudius* VIII. 4). Historia Augusta'da bir zamanlar Hellas ve Thessalonika'nın Küçük Asya'yı fethetmek için çıktıkları gemilerin iki katı kadar olduğunu söylemektedir (SHA *Claudius* VIII. 1). İlk saldırdıkları yer Tomi şehridir (Zos. I. 42; Heather, 2012: 75). Buradaki surları aşamayan Gotlar daha sonra Marcianopolis şehrine saldırı gerçekleştirmiş ve burada da başarı elde edemeden Propontis'e doğru yol almışlardır (Zos. I. 42; Akşit, 1970: 159). Bu bölgeler Roma ordusu tarafından başarılı bir şekilde korunmuştur (Wolfram, 1990: 53). Propontis'te akıntının şiddeti yüzünden birçok gemi ya kayalara doğru ya da birbirlerine doğru sürüklenerek batmışlardır (Zos. I. 42; Umar, 1999: 585; Akşit, 1970: 159). Denizcilikten pek anlamayan Gotlar bu yaşanan felaket sonrası birçok gemisini ve adamını kaybetmiştir (Zos. I. 42; Umar, 1999: 585). Kayıplarından ardından Gotlar Byzantium ve Kyzikos şehirlerine saldırlar (Heather 2012, 75). Gotlar daha önce Rhyndakos Nehri'nin taşması sonucu ele geçiremedikleri Kyzikos şehrine tekrar saldırmışlardır (Wolfram, 1990: 53; Umar, 1999: 580). Lakin daha önceki saldırı sonucu tamir edilen güçlü surları sebebiyle şehre çok zarar veremeyen Gotlar Kyzikos'un surları dışında kalan bölgeleri yakıp yıkarak zararlar verdikleri düşünülmektedir (Ertüzün, 1999: 40). Bu saldırılar sonrası Ege Denizi'ne geçen Gotlar ve beraberindeki kavimler üç ayrı gruba ayrılarak dağılırlar (Wolfram, 1990: 53). Çoğunluğu Heruliler'in oluşturduğu ilk grup Thessalonika'ya, Gotların ve Heruliler'den oluşan ikinci grup Attika bölgesine ve Gotların oluşturduğu son grup ise Küçük Asya'ya doğru yönelmişlerdir (Umar, 1999: 585; Heather, 2010: 111). Üçüncü grubun olduğu Gotlar Rhodes, Kıbrıs, Girit, Side ve Pamphylia bölgesine

⁸⁷ Ayrıca ele geçen kesenin içerisinde de 339 adet sikke, 1 adet altın küpe ve 1 adet agat gem bulunmaktadır. 339 adet sikkenin 336 tanesi imparator Septimus Severus ile ortak imparatorlar Valerianus ile Gallienus dönemleri arasında darp edilen sikkelerdir. Diğer 3 adet sikke ise Roma Eyalet sikkeleridir (Ögün, 2017: 233).

saldırmışlardır (Wolfram, 1990: 53). Ammianus Marcellinus bize Pamphylia bölgesindeki şehirlerin kuşatıldığını ve ayrıca birçok adanın boşaldığını aktarmaktadır (Amm. Marc. XXXI. 5. 16). Gotların Side şehrine gerçekleştirdikleri saldırı tarihi MS 269 yılıdır (IGSK 43,1 168; Mansel, 1978: 15). Dexippos bizlere Gotların Side kuşatması hakkında bilgiler vermektedir (IGSK 43,1 n⁰ Tlit 35).

“Dexippos’un kitaplarından. Side kuşatması. Scythialılar Side’yi kuşattılar. Burası Lykia şehirlerinden biridir. Duvarların içinde titizlikle çalışan kişiler yaptıkları düzenekleri surlara taşıyorlardı. Saldıranlar ise kendilerini her türlü engele karşı savunuyor ve onlara direniyorlardı. Bu nedenle duvar kadar yüksek ahşaptan kuleler inşa ettiler ve onları yakınlarına yerleştirmek için tekerlekler üzerinde hareket ettiriyorlardı. Kuleler ya ince demir ve ahşap yapıdan ya da hayvan derileri ve yanıcı olmayan malzemelerle kaplanmıştır. Şehri savunanlar aşağıdaki önlemleri aldılar. Düşman kuşatma makineleri ile saldırı yapmak istediğinde dikine kaba plakalar yerleştirdiler bu plakaların ortasında, baş hizasına gelecek şekilde delikler açtılar. Bunlar saldırganları iterken savunma mücadelesini yukarıdan yönetme fırsatı elde ettiler. Bu hazırlıkları yaptıktan sonra koruyucuları yukarıdan örtü ve derilerle tuttular böylelikle koruyucular kolayca yanmazdı ve böylelikle darbe şiddetine dayanmasalar bile ateşten fazla etkilenmeyeceklerdi. İki taraf arasındaki çarpışma ve şiddetli savaşın ardından Scythialılar geri çekildi çünkü uzun zamandır sonuç alamıyorlardı ve hiç umut yoktu”. (IGSK 43,1 n⁰ Tlit 35).

Gotların başarısız olduğu bu kuşatma hareketinde Side halkı çok başarılı bir savunma icra etmiştir (Magie, 1950: 715). Gotların inşa ettikleri makineler ve kulelere karşılık Side halkı daha yüksek kuleler inşa ederek karşılık vermiştir (Foss, 1977b: 165). Gotların Pamphylia bölgesinde saldırdıkları başka bir şehir hakkında elimizde herhangi bir somut veri bulunmamakla beraber; Gotlar daha sonraları Roma donanmasının baskısı sonucu Karadeniz’e geri dönmüşlerdir (Umar, 1999: 585). Bu arada Ege Denizi’nde ayrılan Gotlar ve Heruliler’in oluşturduğu ilk grup Thessalonika’ya saldırarak şehri kuşatmıştır (Zos. I. 43; Zon XII. 26; Southern, 2001: 105). İmparator Claudius’un Roma’dan ayrılarak bölgeye geldiğini öğrenen Gotlar kuşatmayı kaldırarak yeni bir istila planı tasarlamış, kuvvetlerini ikiye bölmüş ve bir grup Nassius’a doğru hareket ederken bir diğer grup ise Hellas bölgesine doğru sahil boyunca hareket etmiştir (Zos. I. 43; Akşit, 1970: 159). Daha sonra Claudius Gotları Makedonya taraflarında önlenmesi için Aurelianus ile birlikte süvari kuvvetlerini göndermiştir (Umar, 1999: 585). Aurelianus’un süvari kuvveti Gotlar ile karşılaşarak 3000 kadar Got öldürmüştür (Zos. I. 43). Claudius’un kendisi de Tuna yolunu kapatarak Gotları Roma piyade ve süvari birlikleri arasında kuşatacağını planlamaktadır (Akşit, 1970: 159). MS 269 yılında Nassius’ta sayıca üstün Gotlar etkili görünse de savaşı Claudius’un ordusu kazanmıştır (Drinkwater, 2008: 49). Got ordusu 50000 adamını kaybetmiş ve Roma için tam bir zafer olmuştur (Akşit, 1970: 159). Hayatta kalan savaşçılar ve aileleri ile birlikte Roma’nın hizmetine girmiş ya da Thrakia, Makedonya ve Moesia bölgelerine koloni olarak yerleştirildiler (SHA *Claudius* VIII. 2; Akşit, 1970: 159). *Historia Augusta*’da savaş

sonrasında yenilgiye uğramış ve ya öldürülmüş Gotların kalkanlarının nehri örtüğü, öldürülen savaşçıların kemiklerinin tarlaları kapladığı ve Roma askerlerinin hayatta kalan barbarlar içerisinde iki ya da üç kadın alabileceği söyleyerek ele geçen esirlerinin ne kadar fazla olduğu dile getirmektedir (SHA *Claudius VIII*. 5-6). Claudius kazanmış olduğu bu zaferden sonra “Gothicus” unvanı almıştır (Akşit, 1970: 160). Thessalonika’da ayrılan diğer barbar grubu ise Hellas bölgesinde akınlar yapmıştır (Zos. I. 43). İlerleyen zamanlarda ise evlerine dönmüşlerdir (Umar, 1999: 585).

Sonuç olarak Gotlar MS II. yüzyıldan itibaren Karadeniz’in kuzeyinde ortaya çıkmış ve daha sonra ki dönemlerde ise buralarda etkili olmaya başlamış bir kavimdir. Gotlar MS III. yüzyılda Roma imparatorluğu ile çatışmalar yaşamış ve MS 238 yılında ise Histria şehrini yağmaladıktan sonra ise Romalılar, Gotların tekrar topraklarına gelmemeleri için onlara her yıl ödeme yapacağını söylemiştir. MS 245 ve MS 246 yıllarına kadar çok fazla sorun çıkarmayan Gotlar kendileri verilen sözlerin tutulmaması sonucu Tuna yöresi ve Moesia bölgesine saldırılarda bulunmuşlardır. Philippus’un selefi Decius ise Gotlar ile girdiği mücadeleler sonucu savaşta öldürülmüştür. İmparator Gallus’un pervasızlığı, Aemilianus’un kısa süren ömrü ve Valerianus’un doğuya odaklanmış olması Roma imparatorluğunun içinde bulunduğu kriz ortamını aslında bizlere özetlemektedir.

Gotlar Karadeniz kıyılarından Küçük Asya şehirlerine ilk olarak MS 250’li yılların sonlarına doğru gelmişlerdir. Bu tarihlere kadar Roma’nın güçlü savunma hattı hiç büyük bir zafiyet göstermemiş ve böylece birçok Küçük Asya şehirleri ise savunma duvarı inşa etmeye gerek duymamıştır. Gotların gerçekleştirdikleri akınlar aslında Küçük Asya şehirlerinin gene kendi kendilerini koruduğunu göstermiştir. Gotlar MS 258 yılından sonra Bithynia ve çevresinin yağmalanmış ve daha sonra ise elde ettikleri ganimetler ile evlerine çok rahat bir şekilde dönmüştür. Roma imparatorluğunun bu dönemin de Valerianus doğuda Sasaniler ile uğraşırken oğlu Gallienus ise batıdaki sorunlarla ilgilenmektedir.

Peter Heather Gotların MS 268 yılından sonra ilk kez Ege Denizi’ne geçerek Küçük Asya şehirlerine yaptıkları akınlardan bahsetmektedir (Heather, 2012: 74). Lakin araştırmamız da elde ettiğimiz epigrafik ve numizmatik veriler ile birlikte arkeolojik çalışmalarında bizlere sunmuş olduğu bilgiler ışığında Gotların Küçük Asya şehirlerine ve özellikle Ephesos şehrine yaptıkları akınların zamanını daha erken bir tarih olan MS 262 yılı olarak görmeyi daha doğru buluyoruz. Paphlagonia bölgesinden ve Iulia Gordo ile Daldis arasındaki bölgeden gelen yazıtlar bizlere Gotların MS 262 yılında Küçük Asya’nın birçok bölgesinde Gotların saldırılar gerçekleştirdiklerini göstermiştir. Yukarıda da bahsettiğimiz gibi bu yazıtlar daha çok Gotların esir aldıkları kişilere ya da Küçük Asya halkına karşı

davranışları hakkında bilgiler vermektedir. Ayrıca Gotların evlerine doğru dönüş yolunda saldırdıkları Alexandria Troas şehrinde gerçekleştirilmiş arkeolojik çalışmalarda bu akınların tarihini doğrulamakta bizlere yardımcı olmaktadır.

Gotların Küçük Asya şehirlerine gerçekleştirdikleri akınlar sonucu Didyma, Sardes, Ancyra Dorylaeum gibi birçok kent surlar inşa etmişler ve ya onarmışlardır. Gotların bu ani gelişi sonucu ve ayrıca birçok kenti ekonomik olarak güçlü olmamaları sur yapımında şehirlerin devşirme malzeme kullanmasına neden olmuştur. Her ne kadar Gotlar kendilerini kuşatma taktikleri konusunda geliştirmiş olsalar da halen sağlam surları olan şehirlere (Side) karşı pek fazla etkili değillerdir. Son olarak antik kaynaklarda ise Gotların Küçük Asya akınları hakkında tam bir tutarlılık ne yazık ki yoktur.

4.2. Gotların Küçük Asya Akınlarının Sonuçları

Gotların Küçük Asya'ya gerçekleştirdikleri akınların sonuçları bölge halkı için çok yıkıcı olmuştur. Gotlar akınlar düzenlediği şehirleri yakıp yıkarak birçok ganimet elde etmekle beraber bunlara ek olarak Gotlar şehirlerden esirlerde ele geçirmişlerdir. Gotların Trapezus kentini yağmalaması sonucu çevre bölgelere bu haberler yayılmaya başlamıştır. Trapezus şehrine yakın bir bölgede yaşamakta olan Gregorius Thamaturgus bizlere Gotların yaşattığı zulümler hakkında bilgiler aktarmaktadır. Bu bilgileri Gotların akınları neticesinde esir düşmüş ve sonra bu esaretten kurtulan kişiler ile konuşması sonucu öğrenmekte ve bizlere aktarmaktadır. Thamaturgus barbarlar tarafından tecavüze uğramış bir kadının bu olaydan önceki hayatı eğer erdemli bir hayat değilse bu olaydan şikâyet etmemesi gerektiği söylemiştir (Gregorius Thamaturgus *Epistola Canonica* I). Esirlik durumunun bile şüpheli olduğunu ayrıca böyle bir kadınla beraber yan yana olup dua edilemeyeceğinden bahsetmektedir (Gregorius Thamaturgus *Epistola Canonica* I). Gotların daha sonraki yıllarda yaptıkları akınlar neticesinde aynı şekilde muamele ettikleri kadınlarda bulunmaktadır. Bu konudaki başka bir kaynak ise Paphlagonia bölgesinden ele geçirilen iki yazıtta geçmektedir (Kaya 2005b: 208).

“Ey yolcu; bir erdem simgesi olan bu stele bir bak! Çünkü bu mezarda, iffet çelengini hak etmiş Domitilla isminde genç bir kız yatıyor. Tanrıların gazabının ve kaderin Pontos'tan sürüp getirdiği barbarların tecavüzüne uğrayarak katledilen bir tek o çünkü, iğrenç iffetsizliğe ölmekten kurtuluyordu. Ama yalnız yedi ay sevgili kocasına sevinç verdi; henüz on dördünde genç bir kız idi ki, gün ışığını terk etti. Selam!”. (Kaygusuz, 1984: 61-62).

Gotların ele geçirdikleri esirlere kötü muamele ettikleri hatta kadınlara karşı gerçekleştirdikleri tecavüz eylemleri hakkında bunun dışında ayrıca aynı bölgeden gelen başka bir yazıtta ele geçirilmiştir. Gotlar tarafından öldürülen Kyrilla isimli genç kızın kederli

ailesi tarafından yazdırılan ve MS 262/3 yıllarına tarihlenen bir yazıttır (Kaygusuz, 1984: 66 n0 8; Mitchell, 1993: 236; Kaya 2005b: 208; Esch ve Martin, 2008: 103). Gotların zulmleri hakkında bir başka kanıt ise MS Nisan 263 yılına tarihlenen bir mezar yazıtıdır. Yazıtta Gotların elinde altı aylık tutsaklığın ardından geri dönen Serapas isimli kölenin öldüğünü aktarılmaktadır (Esch ve Martin, 2008: 102).

Gotların Küçük Asya şehirlerine yaptıkları akınların toplumsal neticeleri dışında ayrıca bu kentlere verdikleri çok büyük fiziki zararlarda bulunmaktadır. Bu tarihlere kadar Roma'nın güçlü savunma hattı hiç büyük bir zafiyet göstermemiş ve böyleye birçok Küçük Asya şehirleri ise savunma duvarı inşa etmeye gerek duymamıştır. Gotların gerçekleştirdikleri akınlar aslında Küçük Asya şehirlerinin gene kendi kendilerini koruduğunu göstermiştir. Got saldırıları uğrayan ya da uğrama ihtimali olan kentler ya surlarını güçlendirmiş ya da yeniden sur inşa etmeye başlamıştır. Bu şehirler içerisinde Kyzikos ve Side sur yapısı en güçlü olanlarıdır. Kyzikos kentine iki defa saldırıda bulunan Gotlar ilkinde Rhyndakos Nehrinin oluşturduğu doğal engeli aşamamış (Zos. I. 35). İkinci saldırılarında ise Kyzikos surlarını aşamayan Gotlar şehrin çevresini yağmalamışlardır (Umar, 1999: 580). Ayrıca Side kentinin surlarını aşamayan Gotlar bu şehirden de elleri boş olarak dönmüşlerdir (Magie, 1950: 715). Trapezus şehri surları ise güçlü olmasına rağmen kent içinde konuşlanmış askeri birliğin zayıflığı şehri kolayca yağmalamalarına neden olmuştur (Zos. I. 33). Bunlar dışında Küçük Asya'da bulunan kentlerin çoğu mevcut surlarını yenileme çalışmalarına başlamışlardır. Khalkedon, Nikomedia, Nikeia, Kius, Apamea, Prusa, Ephesos, Didyma, Sardes, Pergamon, Smyrna, Stratonikeia, Ancyra, Dorylaeum, Alexandria Troas ve Ilium gibi kentler bu kategoridedir. MS III. yüzyıl mevcut siyasi sorunlarının yanı sıra Roma imparatorluğu içinde ekonomik sorunlarda meydana getirmiştir (Gregory, 2001: 38-39). Bu ekonomik sorunların gölgesinde ve Gotların saldırıda buldukları kentlerden ele geçirdikleri ganimetler sayesinde parasal çöküşe geçen kentler ellerinde bulunan malzemeler ile devşirme surlar inşa etmişlerdir (Radt, 2002: 57).

Gotların gerçekleştirdikleri akınların bir başka sonucu ise dinidir. Gotlar saldırdıkları şehirlerden ele geçirmiş oldukları esirlere her ne kadar kötü davrandıkları hakkında kanıtlar var olsa da bazı esirlerine de kötü davranmamış gibi görünmektedirler. Bu konuyu açmak gerekirse Gotlar Küçük Asya'ya yaptıkları akınlar sırasında Kappadokia bölgesinden ele geçirdikleri esirlerin Gotlar üzerinde büyük etkileri olmuş olmalıdır (Foss, 1977a: 32). Bu bölgeden götürdükleri esirler arasında rahip Ulfilas'ın Phrygia kökenli ataları bulunmaktadır (Salamon, 1970: 127). Ulfilas incili Got diline çevirerek Gotların Hristiyanlığa geçmesinde

çok etkili olmuştur (Wolfram, 1990: 75). Ayrıca Got kilisesinin Kappadokia ve Phrygia kiliseleri ile temas halinde olmalarının Ulfilas'ın atalarının etkisi bulunmaktadır (Salamon 1970: 127). Kilise tarihçisi Philostorgius Gotların saldırıları sırasında ele geçirdikleri esirler hakkında bilgiler paylaşmaktadır.

“ Valerianus ve Gallienus imparatorluğu yönetirken, Ister'in kuzeyinde yaşayan çok sayıda İskit, Roma topraklarına bir istila yapmıştır. Bu vahşi gezilerinin ardından Küçük Asya'ya geçerek büyük bir bölümünü harabeye çevirmişlerdir. Cappadocia ve Galatia'yı işgal ettiler. Burada aralarında birkaç dindar olan mahkum alarak ganimetleri ile birlikte ülkelerine döndüler. Bu dindar tutsaklar barbarlar ile olan ilişkilerinde onları gerçek inanca getirerek Hıristiyan inancını batıl adetlerin yerine kabul etmeye ikna ettiler” (Philos. II. V).

Gotların elde etmiş oldukları ganimetlerin yanı sıra Küçük Asya akınları ilerleyen dönemlerde Hıristiyanlık dünyasına girmelerine sebep olmakla beraber Ariusçuluğu benimsemiş olmaları onları aynı şekilde düşman yapacaktır (Wolfram, 1990: 75).

SONUÇ

Roma imparatorluğu MS II. yüzyıldaki etkin gücü yavaş yavaş çözülmeye başlamış ve bu çözülmelerin sonuçları MS III. yüzyılda karşısına çıkmıştır. MS III. krizinin mevcut karmaşık yapısı Gotlar için bir avantaj meydana getirmiştir. Gotların Karadeniz'in kuzeyindeki coğrafyalara yerleşmesi sonucu bölgede etkinliği kurarak artırmıştır. Bu güçlü yapısı çevresindeki bulunan şehirlerin birer hedef konumuna geçmesine sebep olmuştur. Aynı şekilde Bosporus Krallığının kendi içinde yaşadığı sorunlar neticesinde çöküşe geçmesi ile birlikte Gotlar, krallığa ait gemilere ele geçirilerek karada bulunan mevcut gücünün yanı sıra denizlere erişimde sağlamıştır. Ayrıca bu dönemde birçok bölgede kontrollü sağlamayan Roma imparatorluğu Karadeniz'in kuzeyinde bulunan ve korumasında olan zengin şehirlere yapılan Got baskınlarını da önleyememiştir. Karadeniz bölgesinde artan etkileri Roma imparatorluğuna kadar ulaşmış olmalı ki imparator Decius haklarında bilgiler edinmek amacıyla Gotların bulunduğu coğrafyaya gözcü bir birlik göndermiştir. MS 238 yılından itibaren başlayan Got-Roma ilişkileri başlangıçta basit ve belirli bölgelere akınlar şeklinde ortaya çıkmıştır. Daha sonraki yıllarda imparatorluk içinde meydana gelen bozulmalar neticesinde ortaya çıkan siyasi karışıklık ve ya boşluk gibi etkenler Gotların daha kalabalık şekilde saldırılar gerçekleştirmesine sebep olmuştur. Got-Roma ilişkilerinde içerisinde Gotlar tarafından imparatorluğa vurulan en büyük darbe MS 251 yılında gerçekleşen Abrittus savaşıdır. Bu savaş sonucunda imparator Decius savaş alanında Gotlar tarafından öldürülmüş ve halefi Gallus ise pasif duruşu nedeniyle Gotların birçok imtiyaz edinmesine katkı sağlamıştır. Daha sonraki yıllar imparatorluğun hem batısında yaşanan karışıklık hem de doğusunda bulunan Sasanilerin oluşturduğu baskılar sebebiyle Küçük Asya korumasız bırakılmıştır. Gotların bu durumu kendi yararlarına kullanmaları sonucu Küçük Asya'nın birçok bölgesi harap edilmiştir.

Gotlar Karadeniz kıyılarından Küçük Asya şehirlerine ilk olarak MS 250'li yılların sonlarına doğru gelmişlerdir. Bu tarihlere kadar Roma'nın güçlü savunma hattı hiç büyük bir zafiyet göstermemiş ve böylece birçok Küçük Asya şehirleri ise savunma duvarı inşa etmeye gerek duymamıştır. Gotların gerçekleştirdikleri akınlar aslında Küçük Asya şehirlerinin gene kendi kendilerini koruduğunu göstermiştir. Gotlar MS 258 yılından sonra Bithynia ve çevresinin yağmalanmış ve daha sonra ise elde ettikleri ganimetler ile evlerine çok rahat bir şekilde dönmüştür. Roma imparatorluğunun bu dönemin de Valerianus doğuda Sasaniler ile uğraşırken oğlu Gallienus ise batıdaki sorunlarla ilgilenmektedir. Genel bir kanı Gotların MS 268 yılından sonra ilk kez Ege Denizi'ne geçerek Küçük Asya şehirlerine yaptıkları akınlardan bahsetmektedir. Lakin araştırmamız da elde ettiğimiz epigrafik ve numizmatik

veriler ile birlikte arkeolojik çalışmalarında bizlere sunmuş olduğu bilgiler ışığında Gotların Küçük Asya şehirlerine ve özellikle Ephesos şehrine yaptıkları akınların zamanını daha erken bir tarih olan MS 261-262 yılı olarak görmeyi daha doğru buluyoruz. Paphlagonia bölgesinden ve Iulia Gordo ile Daldis arasındaki bölgeden gelen yazıtlar bizlere Gotların MS 262 yılında Küçük Asya'nın birçok bölgesinde Gotların saldırılar gerçekleştirdiklerini göstermiştir. Yukarıda da bahsettiğimiz gibi bu yazıtlar daha çok Gotların esir aldıkları kişilere ya da Küçük Asya halkına karşı davranışları hakkında bilgiler vermektedir. Ayrıca Gotların evlerine doğru dönüş yolunda saldırdıkları Alexandria Troas şehrinde gerçekleştirilmiş arkeolojik çalışmalarda bu akınların tarihini doğrulamakta bizlere yardımcı olmaktadır. Son olarak antik kaynaklarda ise Gotların Küçük Asya akınları hakkında tam bir tutarlılık ne yazık ki yoktur. Tarihçi Zosimus Gotların Ephesos ve çevresine saldırılarını MS 253 yılı olarak gösterip imparator Gallus'un yönetimi dönemine yerleştirmektedir. Iordanes ise bu akınları imparator Gallienus dönemi olarak aktarmaktadır.

Sonuç olarak Gotlar MS III. yüzyıldan itibaren adını duyurmuş ve Roma imparatorluğunu zorlayan bir kavimdir. İleriki yüzyıllarda da adı duyulacak bu kavim ikiye bölünerek iki ayrı krallık (Ostrogot – Vizigot) kuracaklardır. Daha sonraki yüzyıllarda tarihten silinecek olsalar da isimleri Avrupa Tarihine etki eden önemli bir topluluk olmuşlardır.

KAYNAKÇA

Antik Kaynaklar ve Kısaltmalar Listesi

- Ambros. *De Fide* (= Ambrosius, *De Fide Gratianum Augustum Libri*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: Ambrosius. With an English translation by P. Schaff. Christian Classics Eternal Library.
- Amm. Marc. (= Ammianus Marcellinus, *Rerum Gestarum Libri*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: Ammianus Marcellinus. With an English translation by J. C. Rolfe I-III. Cambridge, Mass. Londra 1986 (The Loeb Classical Library).
- Aug. *De. Civ. Dei* (= Augustinus, *De Civitate Dei*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: Augustinus. *De Civitate Dei*. With an English translation by P. Schaff. Christian Classics Eternal Library.
- Aur. Vict. (= Aurelius Victor, *Liber de Caesaribus*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: Liber de Caesaribus of Sextus Aurelius Victor. Translated with introduction and commentary by H. W. Bird. Liverpool 1994.
- Boetheius (= Boethius, *Philosophiae Consolatio*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: Boethius, *Felsefenin Tesellisi*. Çev.: Ç. Dürüşken. İstanbul 2011.
- Cass. *Variae* (= Cassiodorus, *Variae*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: Cassiodorus *Variae*.
With an English translation by S. J. B. Barnish 2006 (Liverpool University Press).
- Cass. Dio. (= Cassius Dio, Rhomaika)
Kullanılan Metin ve Çeviri: *Roman History*. With an English translation by E. Carry I-IX. London 1914-1927 (The Loeb Classical Library).
- Eutr. (= Eutropius, *Brevarium ab urbe condita*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: *Eutropius, Kısa Roma Tarihi*. Çev.: Ç. Menzilioğlu. İstanbul 2016.
- Genesis (= *Genesis*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: Kutsal Kitap Yeni Dünya Çevirisi, Hezekiel.Wachtturm-Gesellschaft Almanya 2008.

- Gregorius Thamaturgus
Canonica (= Gregorius Thamaturgus, *Canonical Epistle*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: The Canonical Letter of Gregorius Thamaturgus. With an English translation by P. Heather and J. Matthews 2004 (Liverpools University Press).
- Hdt. (= Herodotos, *Historia*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: Herodotos, *Tarih*. Çev.: M. Ökmen. İstanbul 2010.
- Hezekiel (= Hezekiel)
Kullanılan Metin ve Çeviri: Kutsal Kitap Yeni Dünya Çevirisi, Hezekiel. Wachturm-Gesellschaft Almanya 2008.
- Hieron. *Lib. Hebr. Quaest. In. Gen.* (= Hieronymus, *Liber Hebraicarum Quaestionum in Genesim*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: A. S. Christensen, *Liber Hebraicarum Quaestionum in Genesim*. Copenhagen 2002.
- Hist. Aug. (= Scriptorum Historiae Augustae)
Kullanılan Metin ve Çeviri: *Historia Augusta*. With an English translation by D. Magie, vol. I-III. Cambridge, Mass.-Londra 1998 (The Loeb Classical Library).
- Iord. Get. (= Iordanes, *Historiae Romae; Geticae*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: *Iordanis Romana et Getica*. With an English translation By Charles, C. Mierow. Princeton 1908.
- Ioseph. *Ant. Iud.* (= Flavius Iosephus Historicus, *Antiquitates Iudaicae*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: *The Jewish Antiquities*. With an English translation by H. ST. J. Thackeray IV-IX. London, New York 1930-1939 (The Loeb Classical Library).
- Isid. Hist. Goth. (= Isidorus, *Historia de Regibus Gothorum, Vandalorum et Suevorum*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: *History of the Goths, Vandals, and Suevi* Translated from the Latin, With an Introduction by Guido Donin. Leiden 1970.
- Lact. *Mort. Pers.* (= Lactantius, *De Mortibus Persecutorum*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: *De Mortibus Persecutorum*. Ed. J. Creed, Oxford 1984.
- Mauricius *Strat.* (= Mauricius, *Strategikon*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: *Strategikon*. Çev.: V. Atmaca. İstanbul, 2010 (Kırmızı Kedi Yayınları).
- Mela (= Pomponius Mela, *De Chorographia*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: *Pomponius Mela Descriptions of the World*. With an English translation F. E. Romer. University of Michigan Press 1996.

- Oros. *Hist.* (= Paulus Orosius, *Historiarum Adversum Paganos Libri VII*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: Orosius Seven Books of History Against the Pagans. With an English translation by A. T. Fear. Liverpool University Press 2010.
- Peter Patricus (= Peter Patricus, *Historiae*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: Zonaras, *Historiae, Translation by Thomas M. Banchich*, New York 2015
- Philostorgius (= Philostorgius, *Ecclesiastical History*)
Kullanılan Metin ve Çevirisi: *Ecclesiastical History of Philostorgius by Photius, Patriarch of Constantinople*. With an Edward Walford London 1855.
- Plin. *Nat.* (= G. Plinius Secundus, *Naturalis Historia*)
Kullanılan Metin ve Çeviri.: *Pliny Natural History*. With an English translation by E. Eichholz Vol. X. Cambridge, Mass.-London 1971.
- Proc. *Bell.* (= Procopius *De Bello Gothico*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: *History of the Wars*. With an English translation by H. B. Dewing. London-New York 1928
- Ptol. *Geogr.* (= Claudios Ptolemaios, *Geographika.*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: Claudios Ptolamaios, *Geographika*. Ed. K. Müller. Paris 1883.
- RDGS (= *Res Gestae Divi Saporis*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: *Res Gestae Divi Saporis*. Çev.: E. Bilgiç, Antalya 2012.
- Revelation (= *Revelation*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: *Kutsal Kitap Yeni Dünya Çevirisi, Hezekiel.Wachturm-Gesellschaft Almanya* 2008.
- Sync. Chron. (= Georgius Syncellus, *Ecloga chronographica*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: *Georgius Syncellus, The Chronography of George Synkellos Translated with Introduction and Notes by William Adler and Paul Tuffin*. New York 2002.
- Strab. (=Strabon, *Geographika*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: *The Geography of Strabo*. With an English translation by H. L. Jones I-VIII. London, New York 1917-1932.
- Tac. Ann. (= Tacitus, *Annales*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: Tacitus, *The Annals*, ed. J. Jackson. Cambridge Mass.-Londra 1969 (The Loeb Classical Library).

- Tac. Germ. (= Tacitus, *De Origine Et Situ Germanorum*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: Tacitus, *De Origine et Situ Germanaroum*. Çev.: M. Hatapkapulu. İstanbul 2006.
- Verg. Georg. (=Vergilius, *Georgica*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: Vergilius, *Georgica*, Çev.: Ç. Dürüşken. İstanbul 2015.
- Zon. (= Zonaras, *Epistome Historiarum*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: Zonaras, *Epistome Historiarum*, Translation by Thomas M. Banchich and Eugene N. Lane, New York 2009.
- Zos. (= Zosimus, *Historia Nova*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: Zosimus, *Historia Nova*. A Translation with Commentary by R. T. Ridley, Zosimus: *New History*. *Byzantina Australiensia* 2, Sydney 1982.

Modern Literatür

Akşit, O. (1970). *Roma İmparatorluk Tarihi (M.S. 193 – 395)*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

Akşit, O. (1985). *Roma İmparatorluk Tarihi (M.Ö. 27 – M. S. 395)*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

Alföldi, A. (1939). The Invasions of Peoples from the Rhine to the Black Sea. S. A. Cook, F. E. Adcock, M. P. Charlesworth, N. H. Baynes (Ed.), *Cambridge Ancient History XII: The Imperial Crisis and Recovery A.D. 193-324*. (ss. 143-164). Cambridge: Cambridge University Press.

Ando, C. (2012). *Imperial Rome AD 193 to 284 The Critical Century*. Edinburgh: Edinburgh University Press.

Arslan, M. (20007). *Mithradates VI Eupator Roma'nun Büyük Düşmanı*. İstanbul: Odin Yayıncılık.

Bammer, A. ve Muss, U. (2009). *Efes Artemision'u*. (F. D. Öztürk, Çev.) İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Birley, A. R. (2001). *Marcus Aurelius. A Biography*. New York: Routledge.

Birley, A. R. (2008). Hadrian to the Antonines. A. K. Bowman, F. Garnsey, D. Rathbone (Ed.), *Cambridge Ancient History XI: The High Empire A. D. 70 – 192*. (ss. 132-194). Cambridge: Cambridge University Press.

Birley, A. R. (2012). *Marcus's Life as Emperor*. Ackeren, M. V. (Ed.), *A Companion to Marcus Aurelius*. (ss.139-170,217-233) Oxford 2012.

Bleckmann, B. (1992). *Die Reichskrise des III. Jahrhunderts in der Spätantiken und Byzantinischen Geschichtsschreibung*. München: Tuduv-Verl.-Ges.

Wroth, W. (1889). *A Catalogue of the Greek Coins of Pontus, Paphlagonia, Bithynia and the Kingdom of Bosphorus*. London: Longmans & Co.

Bosch, E. (1967) *Quellen zur Geschichte der Stadt Ankara im Altertum*. Ankara: Türk Tarih Kurum Basımevi.

Boteva, B. (2001). On the Chronology of the Gothic Invasions under Philippus and Decius (AD 248-251). *Archaeologia Bulgarica*, (V)2, 37-44.

Bradley, H. (1888). *The Goths from the Earliest Times to the End of the Gothic Dominion in Spain*. London: T. Fisher Unwin.

Breisach, E. (2012). *Tarihyazımı*. (2. Baskı). (H. Kocaoluk, Çev.) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

- Brown, P. (2017). *Geç Antikçağ Dünyası*. (T. Kaçar, Çev.) İstanbul: Alfa Yayınları.
- Bunson, M. (2002). *Encyclopedia of The Roman Empire* (Gözden geçirilmiş 2. baskı). New York: Facts on File, Inc.
- Burns, T. S. (1979). Pursuing the Early Gothic Migration. *Acta Archaeologica*, (31), 189-199.
- Burns, T. S. (1982). Theories and Facts: The Early Gothic Migrations. *History in Africa*, (9), 1-20.
- Burns, T. S. (1984). *A History of the Ostrogoths*. Bloomington: Indiana University Press.
- Bursche A. ve Myzgin K. (2015). *Gold coins, Alexandria Troas and Goths*. R. Bland, D. Calomino (Ed.), *Studies in Ancient Coinage in Honour of A. Burnett*. (ss. 236–258). London: Spink & Son Ltd.
- Bursche, A. (2013). The Battle of Abritus, the Imperial Treasury and Aurei in Barbaricum. *The Numismatic Chronicle*, (73), 151-170.
- Büyükkolancı, M. (2018). *Efes ve Magnesia Bizans Surlarının Yeniden Değerlendirilmesi*. C. Şimşek, T. Kaçar (Ed.), *Geç Antik Çağ'da Lykos Vadisi ve Çevresi*. (ss. 401-428). İstanbul: Ege Yayınları
- Cameron, A. (1993). *The Later Roman Empire (AD 284 – 430)*. London: Harvard University Press.
- Can, A. (2011). *Eskiçağ Rehberi*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Can, A. (2015). *Antik Çağ Sözlüğü*. İstanbul: Sentez Yayıncılık.
- Christensen, A. S. (2002). *Cassiodorus Jordanes and the History of the Goth Studies in a Migration Myth*. Copenhagen: Museum Tusulanum Press.
- Clarke, G. W. (1973). Double-Trials in the Persecution of Decius. *Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte*, (22), 650-663.
- Clarke, G. W. (1980). Dating the Death of the Emperor Decius. *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik*, (37), 114-116.
- Croix, G. E. M. (1963). Why Were the Early Christians Persecuted?. *Past & Present*, (26), 6-38.
- Mallan, C. ve Davenport, C. (2013). Dexippus and the Gothic Invasions: Interpreting the New Vienna Fragment (Codex Vindobonensis Hist. Gr. 73, ff. 192 - 193). *Journal of Roman Studies*, (105), 203-226.
- Blois, L. D. (2016). Mobility and Migration in Thrace, Moesia Inferior, and Dacia in the Third Quarter of the Third Century AD. E. L. Cascio, L. E. Tacona (Ed.), *The Impact of Mobility and Migration in the Roman Empire*. (ss. 42-54). Boston: Brill.

- Donzel, E. ve Schmidt, A. (2009). *Gog and Magog in Early Syriac and Islamic Sources*. Boston: Brill.
- Drinkwater, J. (2008). Maximinus to Diocletian and the 'crisis'. Bowman, A. K., Garnsey, P., Cameron, A. (Ed.), *Cambridge Ancient History XII: The Crisis of Empire A. D. 193 – 337*. (ss. 28-66). Cambridge: Cambridge University Press.
- Dunn, F. S. (1912). A Coin of Trajan Decius. *The Classical Weekly*, (5), 130-132.
- Eco, U. (2015). *Efsanevi Yerlerin Tarihi*. (K. Atalay, Çev.) İstanbul: Doğan Kitap.
- Eddy, S. K. (1967). *Minting of Antoniniani A. D. 238-249 and the Smyrna Hoard*. New York: American Numismatic Society.
- Eliade, M. (2006). *Zalmoksis'ten Cengiz Han'a*. (A. Berktaş, Çev.) İstanbul: Kılbalcı Yayınevi.
- Ensslin, W. (1939). The Senate and the Army. S. A. Cook, F. E. Adcock, M. P. Charlesworth, N. H. Baynes (Ed.), *Cambridge Ancient History XII: The Imperial Crisis and Recovery A.D. 193-324*. (ss. 57-95). Cambridge: Cambridge University Press.
- Ertüzün, R. M. (1998). *Kapıdağı Yarımadası ve Çevresindeki Adalar Tarihi ve Arkeolojisi Üzerinde Araştırmalar*. İstanbul: Papirus Basım.
- Esch, T. ve Martin, K. (2008). Ein Hortfund aus Alexandria Troas". Neue Hinweise zur Späten Stadtgeschichte, Studien zum antiken Kleinasien VI. *Asia Minor Studien*, (55), 93-139.
- Esch, T. (2008). Alexandria Troas: Drei numismatische Notizen zur Stadtgeschichte. H.-H. Nieswandt, H. Schwarzer (Ed.), *Man kann es sich nicht prächtig genug vorstellen. Festschrift für Dieter Salzmann zum 65*. (ss. 71-86). Padberg: Scriptorium.
- Faulkner, N. (2015). *Roma: Kartalların İmparatorluğu*. (Ç. Sümer, Çev.) İstanbul: Yordam Kitap.
- Follette, L. L., Pavolini, C., Tomei, M. – A., Hostetter, E. ve Ball, L. (1994). The Baths of Trajan Decius, Iside e Serapide nel Palazzo, a late Domus on the Palatine, and Nero's Golden House. Ann Arbor: Thomson-Shore Inc.
- Fontenrose, J. (1988). *Didyma Apollo's Oracle, Cult and Companions*. Los Angeles: University of California Press.
- Foss, C. (1976). *Byzantine and Turkish Sardis*. Cambridge: Harvard University Press.
- Foss, C. (1977a). Late Antique and Byzantine Ankara. *Dumbarton Oaks Papers*, (31), 27-87.
- Foss, C. (1977b). Bryonianus Lollianus of Side". *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik*, (26), 161-177.

- Foss, C. (2004). İznik'in Bizans Surları 260-1330. I. Akbaygil, H. İnalçık, O. Aslanapa (Ed.), *Tarih Boyunca İznik*. (ss. 249-262) İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Gerov, B. (1977). Die Einfälle der Nordvölker in den Ostbalkanraum im Lichte der Münzschatzfunde I. Das II. und III. Jahrhundert (101-284)". *Aufstieg und Niedergang der römischen Welt*, (II)6, 110-182
- Ghosh, S. (2015). *Writing the Barbarian Past Studies in Early Medieval Historical Narrative*. Boston: Brill.
- Gillet, A. (2000). Jordanes and Ablabius. C. Deroux (Ed.), *Studies in Latin Literature and Roman History X*. (ss. 479-500). Bruxelles: Peeters Publishers.
- Gibbon, E. (1987). *Roma İmparatorluğunun Gerileyiş ve Çöküş Tarihi*. (A. Baltacıgil, Çev.) İstanbul: Tuba Matbaacılık.
- Godlowski, K. (1970). *The Chronology of the Later Roman and Early Migration Periods in Central Europe*. Krakow: Drukarnia Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Goodman, M. (2003). *The Roman World 44 BC – AD 180*. London and New York: Routledge.
- Goffart, W. (2006). *Barbarian Tides*. Philadelphia: University of Pennsylvania.
- Greaves, A. M. (2003). *Miletos Bir Tarih*. (H. Ç. Öztürk, Çev.) İstanbul: Homer Kitabevi.
- Gregory, T. E. (2011). *Bizans Tarihi*. (E. Ermert, Çev.) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Grimal, P. (2012) *Mitoloji Sözlüğü Yunan ve Roma* (1. bs.). İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Hachmann, R. (1970). *Die Goten und Skandinavien*. Berlin: Walter De Gruyter & Co.
- Hatapkapulu, M. (2006). *Germania Halklarının Kökeni ve Yerleşim Yeri*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Heather, P. ve Matthews, J. (2004). *The Goths in the Fourth Century* (2. bs.). Liverpool: Liverpool University Press.
- Heather, P. (1989). Cassiodorus and the Rise of the Amals: Genealogy and the Goths under Hun Domination. *Journal of Roman Studies*, (79), 103-128.
- Heather, P. (2010). *Empires and Barbarians: The Fall of Rome and the Birth of Europe*. New York: Oxford University Press.
- Heather, P. (2012) *Gotlar*. (E. Avcı, Çev.) Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Hodgkin, T. (1892). *Italy and her Invaders*. Oxford: Oxford University Press.
- Hoof, L. V. ve Nuffelen, P. V. (2017). The Historiography of Crisis: Jordanes, Cassiodorus and Justinian in mid-sixth-century Constantinople. *Journal of Roman Studies*, (107), 275-300.

- Howatson, M. C. (2013). *Oxford Antikçağ Sözlüğü*. (F. Ersöz, Çev.) İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Habelt GmbH.
- Isvoranu, T. (2015). Istros and Tomis during the Scythian War: Numismatic Evidence. A. Boroneant ve D. Popescu (Ed.), *What if: Administration and Politics in the Lands of Romania*. (ss. 51-69). Cluj-Napoca: Academia Română - Centrul de Studii Transilvane.
- Johnson, J. W. (1959). Scythian: His Rise and Fall. *Journal of the History of Ideas*, (20)2, 250-257.
- Jones, H. S. (1908). *The Roman Empire B.C. 29-A.D. 476*. London: T. Fisher Unwin.
- Kadioğlu, M., Görkay, K. ve Mitchell, S. (2011). *Roma Dönemi'nde Ankyra*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Kaçar, T. (2009). *Geç Antik Çağ'da Hıristiyanlık*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Kaliff, A. (2008). The Goths and Scandinavia. Contacts Between Scandinavia the Southern Baltic Coast and the Black Sea Area During the Early Iron Age and Roman Period. P. F. Biehl ve Y. Y. Rassamakan (Ed.), *Import and Imitation in Archaeology*. (ss. 223-241). Langenweißbach: Beier & Beran.
- Kaya, M. A. (2004). Roma'nın Trakyalı İmparatoru Maksiminus (İ.S 235-238). *Kubaba*, (I)1, 7-16.
- Kaya, M. A. (2005a). III. Gordianus'un Pers (=Sasani) Seferi Güzergahı, Savaşlar ve İmparatorun Ölümü. *Tarih İncelemeleri Dergisi*, (20)1, 157-167.
- Kaya, M. A. (2005b). *Anadolu'daki Galatlar ve Galatya Tarihi*. İzmir: İlya Yayınevi.
- Kaya, M. A. (2008). *Roma'nın Afrikalı İmparatoru Septimus Severus*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Kaya, M. A. (2009). Anadolu'da Roma Egemenliği (İÖ 205-25). *Doğu-Batı*, (49), 195-233.
- Kaya, M. A. (2017). Roma İmparatoru Septimus Severus'un Byzantion Kuşatması. M. Arslan ve T. Kaçar (Ed.), *Byzantion'dan Constantinopolis'e İstanbul Kuşatmaları*. (ss. 127-149). İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yayınları.
- Kazanski, M. (1991). *Les Goths (Ier-VIIe siècles ap. J.-C.)*. Paris: Editions Errance.
- Kazhdan, A. (Ed.). (1991). *The Oxford Dictionary of Byzantium* (1. ed., Vols 1-3). Oxford: Oxford University Press.
- Keil, J. (1937). Vorläufiger Bericht über die Ausgrabungen in Ephesos. *Jahreshefte des Österreichischen Archäologischen Instituts*, (30), 173-214.
- Keresztes, P. (1975). The Decian libelli and Contemporary Literature. *Latomus*, (34), 761-781.

- Kmiecinski, J. (1962). Problem of the So-Called Gotho-Gepidian Culture in the light of recent Research. *Archaeologia Polona*, (IV)1, 270-285.
- Knibbe, D. (1980). Ephesos vom Beginn der römischen Herrschaft in Kleinasien bis zum Ende der Principatszeit. *Aufstieg und Niedergang der römischen Welt*, (7)2, 748-830.
- Knipfing, J. R. (1923). The Libelli of the Decian Persecution. *The Harvard Theological Review*, (16), 345-390.
- Koçhan, N. (2011). *Kyzikos Tarihi ve Mimari Kalıntıları*. Bursa: Renkvizyon Ofset Form Matbacılık.
- Kolendo, J. (2008). Novae During the Goth Raid of AD 250/1 (Iordanes, *Getica* 101-103). T. Derda, P. Dyczek ve J. Kolendo (Ed.), *Novae: Legionary Fortress and Late Antique Town, vol. 1*. (ss. 117-131) Warsaw: Center for Research on the Antiquity of Southeastern Europe, University of Warsaw.
- Kortlandt F. (2001). The Origin of the Goths. *Amsterdamer Beiträge zur Alteren Germanistik*, (55), 21-25.
- Kozan, M. (2014). Gotların Anayurdu ve Kökeni. *Tarih Araştırmaları Dergisi*, (55), 71-90.
- Körner, C. (2002). *Philippus Arabs Ein Soldatenkaiser in der Tradition des antoninisch-severischen Prinzipats*. Berlin: Walter De Gruyter.
- Kulikowski, M. (2007). *Rome's Gothic Wars: From the Third Century to Alaric*. New York: Cambridge University Press.
- Külzer, A. (2011). Bizans Dönemi Ephesos'u: Tarihine bir Genel Bakış. F. Daim ve S. Ladstatter (Ed.), *Bizans Döneminde Ephesos*. (ss. 29-47). İstanbul: Ege Yayınları.
- Ladstatter, S. (2011). Büyük bir Antik Kent Tarihinde Son Sayfa. F. Daim ve S. Ladstatter (Ed.), *Bizans Döneminde Ephesos*. (ss. 3-29) İstanbul: Ege Yayınları.
- Lestringant, G. (2014). The Origin of the Goths. *Littératures & Varia*, (46), 1-3.
- Liebeschuetz, J. H. W. F. (2015). *East and West in Late Antiquity: Invasion, Settlement, Ethnogenesis and Conflicts of Religion*. Boston: Brill.
- Magie, D. (1950). *Roman Rule in Asia Minor to the End of the Third Century after Christ I-II*. New Jersey: Princeton University Press.
- Manczak, W. (1982). Kamen die Goten aus Skandinavien?. *Journal of Indo-European Studies and Historical Linguistics*, (87), 127-137.
- Mansel, A. M. (1978). *1947 - 1966 Yılları Kazıları ve Araştırmaları Sonuçları*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Martin, G. ve Gruskova, J. *Scythica Vindobonensia by Dexippus(?): New Fragments on Decius' Gothic Wars*. *Greek, Roman, and Byzantine Studies*, (54), 728-754.

- Mattingly, H. (1949). The Coins of the "DIVI", Issued by Trajan Decius. *The Numismatic Chronicle and Journal of the Royal Numismatic Society*, (6)9, 75-82.
- Meijer, F. (2006). *İmparatorlar Yataklarında Ölmez*. (G. Ergin, Çev.) İstanbul: Homer Kitabevi.
- Millar, F. (2004). *Rome, the Greek World, and the East vol. 2*. Chapel Hill, London: The University of North Carolina Press.
- Mitchell, S. (1993). *Land, Men, and Gods in Asia Minor Vol. I The Celts in Anatolia and the Impact of Roman Rule*. New York : Oxford University Press.
- Mitchell, S. (2016). *Geç Roma İmparatorluğu Tarihi M.S. 284-641*. (T. Kaçar, Çev.) Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Mommsen, T. (1909). *The Provinces of the Roman Empire from Caesar to Diocletian* (Gözden geçirilmiş 2. Baskı). (W. P. Dickson, Çev.) London: Macmillan.
- Nordgren, I. (2004). *The Well Spring of the Goths About the Gothic Peoples in the Nordic Countries and on the Continent*. New York: iUniverse, Inc.
- Nolle, J. (1993). Inschriften griechischer Städte aus Kleinasien, 43. 1.: Side im Altertum: 43.1. 168. Germany: Dr. Rudolf Habelt GmbH.
- Oborn, G. T. (1933). Why Did Decius and Valerian Proscribe Christianity?. *Church History*, (2), 67-77.
- Öğün, Z. Ç. (2017). Smintheus Definesi Işığında Troas Bölgesi ve Goth İstilas Dönemi. A. Diler, S. Özen, U. Çörtük, M. Doyran, S. Akerde, B. Ö. Kleine, N. O. Özer, Y. S. Özer (Ed.), *50. Yılında Kaunos*. (ss. 231-236). Ankara: Bilgin Kültür Sanat Yayınları.
- Potter, D. S. (1990). *Prophecy and History in the Crisis of the Roman Empire. A Historical Commentary on the Thirteenth Sibylline Oracle*. Oxford: Clarendon Press.
- Potter, D. S. (2004). *The Roman Empire at Bay AD 180 - 395*. London, New York: Routledge.
- Radoslavova, G., Dzanev, G., Nikolov, N. (2011). The Battle at Abritus in AD 251: Written Sources, Archaeological and Numismatic Data. *Archaeologia Bulgarica*, (15)3, 23-49.
- Radt, W. (2002). *Pergamon Antik Bir Kentin Tarihi ve Yapılar*. (S. Tammer, Çev.) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Rappaport, B. (1899). *Die Einfälle Der Goten in das Romische Reich bis auf Constantin*. Leipzig: Von C. L. Hirschfeld.
- Rix, R. W. (2015). *The Barbarian North in the Medieval Imagination*. New York, London: Routledge.

- Romer, F. E. (1998). *Pomponius Mela's Description of the World*. Ann Arbor: The University of Michigan Press.
- M. Rostovtzeff, M. (1979). *The Social and Economic History of the Roman Empire*. Oxford: Oxford University Press.
- Salamon, M. (1970). The Chronology of Gothic Incursion into Asia Minor in the IIIrd Century AD. *Commentarii Societatis Philologiae Polonorum*, (59), 109-139.
- Scardigli, F. B. (1976). Die gotisch-römischen Beziehungen im 3. und 4. Jahrhundert n. Chr. Ein Forschungsbericht 1950—1970 Ein Forschungsbericht 1950—1970. *Aufstieg und Niedergang der römischen Welt*, (5)1, 200-285.
- Scarre, C. (1995). *Chronicle of the Roman Emperors The Reign - By - Reign Record of the Rulers of Imperial Rome*. London, New York: Thames and Hudson.
- Schönfeld, M. (1911). *Wörterbuch der Altgermanischen Personen- und Völkernamen*. Heidelberg: Carl Winter's Universitat Buschhandlung.
- Schubert, P. (2016). On the Form and Content of the Certificates of Pagan Sacrifice. *Journal of Roman Studies*, (106), 172-198.
- Şahin, M. Ç. (1981 – 1990) "Die Inschriften von Straonikaia 1-2 *Inschriften Griechischer Städte aus Kleinasien* 22. 2. 1103. Germany: Dr. Rudolf Habelt GmbH.
- Şahin, S. (1979 – 1982). *Katalog der Antiken Inschriften des Museums von Iznik 1 and 2 Inschriften Griechischer Städte aus Kleinasien 9,10. 1-2*. Germany: Dr. Rudolf Habelt GmbH.
- Shipley, G., Vanderspoel, J., Mattingly D., Foxhall, L. (Ed.). (2008). *The Cambridge Dictionary of Classical Civilization*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Southern, P. (2001). *The Roman Empire from Severus to Constantine*. London, New York: Routledge.
- Stang, H. (1996) *The Naming of Russia*. Oslo: Universitetet i Oslo.
- Stephenson, P. (2016). *Büyük Konstantin*. (G. Ergin, Çev.) İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Tekin, O. (2010) *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Tevrat*. (2008). Almanya: Wachturm-Gesellschaft,
- Todd, M. (2004). *The Early Germans. The Peoples of Eurpe* (2. baskı.). Oxford: Blackwell Publishing.
- Umar, B. (1999). *İlkçağda Türkiye Halkı*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Urbanczyk, P. (1998). The Goths in Poland - Where did they Come from and When did they Leave. *European Journal of Archaeology*, (1)3, 397-415.

Urbanczyk, P. (2004). Goths between the Baltic and Black Seas. P. Bogucki, P. J. Crabtree, (Ed.), *Ancient Europe 8000 B.C.-A.D 1000* (Vol. 2). (ss. 388-391). USA: Charles Scribner's Sons.

Varbanov, V. (2012). Barbarian Invasions in the Roman Provinces of Lower Moesia and Thrace in the mid- Third Century and the Coin Hoards from that Period. L. Vagalinski, N. Sharankov, S. Torbatov (Ed.), *The Lower Danube Roman Limes (1st - 6th c. AD)*. (ss. 289-310). Sofia: National Archaeological Institute with Museum at the Bulgarian Academy of Sciences.

Vasiliev, A. A. (2016). *Bizans İmparatorluğu Tarihi*. (T. Alkaç, Çev.) İstanbul: Alfya Yayınları.

Waldman, C. ve Mason, C. (2006). *European Peoples* (Gözden geçirilmiş 2. baskı). New York: Facts on File, Inc.

WWatson, A. (1999). *Aurelian and the Third Century*. London, New York: Routledge.

Wolfram, H. (1990). *History of the Goths*. (T. Dunlap, Çev.) Berkeley, Lon Angeles, London: University of California Press.

Wolfram, H. (1997). *The Roman Empire and Its Germanic Peoples*. . (T. Dunlap, Çev.) Berkeley, Lon Angeles, London: University of California Press.

York, J. M. (1972). The Image of Philip the Arab. *Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte*, (21), 330-332.

Zeuss, K. (1837). *Die Deutschen und die Nachbarstämme*. München: W. Reichelschen Buchdruckerei.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, Adı: Şahin, Mehmetcan

Uyruğu: Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşı

Doğum Tarihi ve Yeri: 02.01.1992 – Keçiören/Ankara

Medeni hali: Bekar

Telefon: 05392477946

Faks: —

E-posta: mehmetcansahin@gmail.com

Eğitim Derecesi	Okul/Program	Mezuniyet yılı
Lise:	Hacı Dudu Mehmet Gebizli Lisesi (Antalya)	2010
Üniversite:	Pamukkale Üniversitesi (Denizli)	2014
Yüksek Lisans:	Akdeniz Üniversitesi (Antalya)	2019

İş Deneyimi, Yıl	Çalıştığı Yer	Görev
Stobi Antik Kenti/2011	Makedonya	Stajyer Öğrenci
Aizanoi Antik Kenti/2013	Kütayha/Çavdarhisar	Stajyer Öğrenci
Aizanoi Antik Kenti/2014	Kütahya/Çavdarhisar	Arkeolog

Yabancı Dil: İngilizce